

internationaal

Lied

Festival zeist

pro
gram
ma

12 - 21 mei 2023

Binnenkort in Het Concertgebouw

wo 17 mei

Rising Stars: James Newby

In Rising Stars hoort u de grootste jonge talenten, geselecteerd door de meest prestigieuze Europese concertzalen. Met vanavond bariton James Newby. Begeleid door pianist Joseph Middleton zingt hij liederen van onderen anderen Beethoven, Mahler en Schubert.

zo 21 mei

Het Middagconcert: Holland Baroque en Julie Roset

Holland Baroque werkte al eerder succesvol samen met de veelgeprezen Franse coloratuursopraan Julie Roset. Vandaag vieren ze twee eeuwen Franse zangkunst, van Rameau en Lully tot Fauré.

di 30 mei

Tania Kross: Van Curaçao tot Het Concertgebouw

Tania Kross viert samen met haar muziekvrienden dat ze vijftientig jaar op de planken staat! Met hoogtepunten uit haar carrière en aandacht voor haar geboorte-eiland Curaçao.

di 30 mei

Ian Bostridge en Saskia Giorgini: Schubert

Tenor Ian Bostridge en pianist Saskia Giorgini in een Schubert-recital. Recensenten prijzen deze nieuwe, zeer indringende en geïnspireerde samenwerking.

Bestel nu kaarten

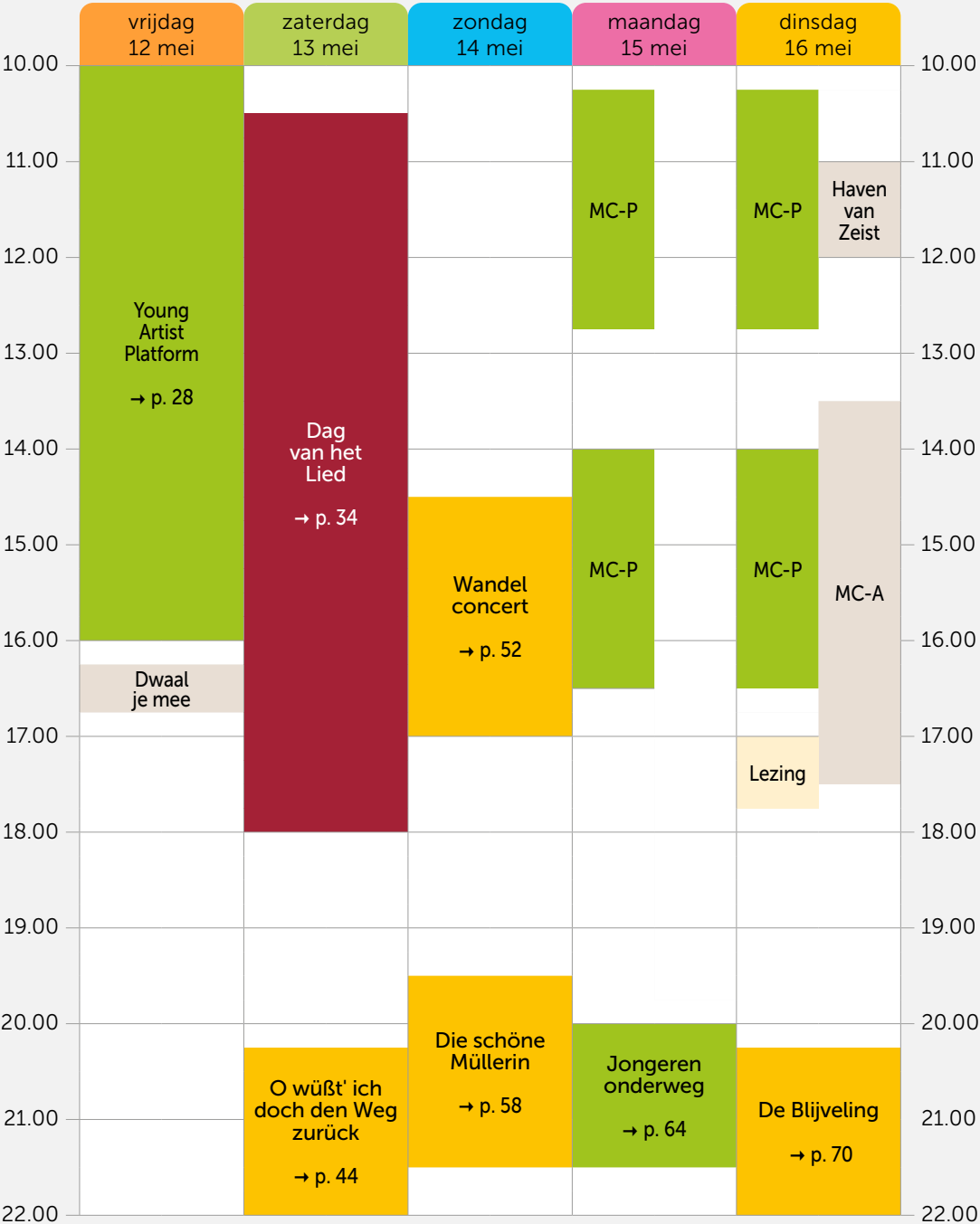
concertgebouw.nl of 020 - 671 83 45
dagelijks van 10.00 tot 17.00 uur

Fotocredits: zie de desbetreffende concertpagina op concertgebouw.nl

- 4 **BLOKKENSHEMA**
- 7 **WELKOM**
- 8 **FESTIVALTHEMA WANDERLUST**
- 11 **NEXT GENERATION**
- 15 **OPDRACHTCOMPOSITIE SENSATION**
- 18 **EDUCATIE EN PARTICIPATIE**
- 20 **DE FESTIVALLOCATIE**
- 24 **ZULLEN WE VRIENDEN WORDEN?**
- 28 **VAN DAG TOT DAG VRIJDAG 12 MEI**
- 29 **YOUNG ARTIST PLATFORM**
- 32 **VAN DAG TOT DAG ZATERDAG 13 MEI**
- 34 **DAG VAN HET LIED RECITAL WANDERLUST**
- 35 **DAG VAN HET LIED RECITAL SCHUMANN & GRIEG**
- 38 **DAG VAN HET LIED LIEDLAB EDEN LOST**
- 39 **DAG VAN HET LIED RECITAL VERSCHWIEGENE LIEDER**
- 44 **RECITAL EMA NIKOLOVSKA / WOLFRAM RIEGER**
- 51 **VAN DAG TOT DAG ZONDAG 14 MEI**
- 52 **WANDELCONCERT NATIONAAL GEMENGD JEUGDKOOR / HANS EIJSACKERS / JAN BASTIAAN NEVEN / DAVID JANSEN**
- 58 **RECITAL HENK NEVEN / HANS EIJSACKERS**
- 63 **VAN DAG TOT DAG MAANDAG 15 MEI**
- 64 **RECITAL JONGEREN ONDERWEG**
- 68 **VAN DAG TOT DAG DINSDAG 16 MEI**
- 70 **RECITAL LILIAN FARAHANI / MAURICE LAMMERTS VAN BUEREN / SHERMIN AMIRI**
- 77 **VAN DAG TOT DAG WOENSDAG 17 MEI**
- 78 **RECITAL ILKER ARCAYÜREK / HARTMUT HÖLL**
- 85 **VAN DAG TOT DAG DONDERDAG 18 MEI**
- 86 **RECITAL KONSTANTIN KRIMMEL / MALCOLM MARTINEAU**
- 92 **VAN DAG TOT DAG VRIJDAG 19 MEI**
- 94 **ENSEMBLERECITAL ROBERT HOLL & FRIENDS**
- 99 **VAN DAG TOT DAG ZATERDAG 20 MEI**
- 100 **WINNAARSRECITAL NEW ROADS VINCENT KUSTERS / CHARLIE BO MEIJERING SOPHIA BURGOS / DANIEL GERZENBERG**
- 108 **RECITAL SARAH CONNOLLY / IMOGEN COOPER**
- 112 **VAN DAG TOT DAG ZONDAG 21 MEI**
- 116 **BIOGRAFIEËN**
- 138 **PRAKTISCHE INFORMATIE**
- 140 **INTERNATIONAAL LIED FESTIVAL ZEIST 2024**
- 142 **NAJAARSRECITAL**
- 144 **COLOFON / COMITÉ VAN AANBEVELING**
- 145 **MET DANK AAN**

BLOKKENSHEMA INTERNATIONAAL LIED FESTIVAL ZEIST

- Recital
- Lezing / talkshow
- Vrienden van het Lied
- Next Generation / MC-P = masterclass voor professionals
- Zelf Zingen / MC-A = masterclass voor amateurs

BLOKKENSHEMA INTERNATIONAAL LIED FESTIVAL ZEIST

WELKOM

Van harte heet ik u welkom en nodig u uit als bezoeker deel te nemen aan de zevende editie van Internationaal Lied Festival Zeist. Dompel u onder in het 10-daagse festival en geef u over aan een overvloed aan heerlijke muziek.

Wanderlust is het thema voor deze editie. Een thema dat u niet hoeft aan te sporen om de wandelpaden te betreden, maar u een weg laat inslaan weg van het alledaagse jachtige bestaan. *Wanderlust* staat voor het verlangen om naar elders te gaan, om uit de eigen leefwereld te stappen, op zoek te gaan naar... ja, naar wat? Misschien gaat het wel om het zoeken zelf en de afkering van dagelijkse saaiheid en routine. Het is één van de grote thema's uit de Duitse romantiek en kan in een adem genoemd worden met dichters als Goethe, Heine en Novalis. Gedichten die schitterend zijn getoonzet door onder andere Schubert en Schumann. Vele daarvan zullen dit festival te horen zijn.

Voor dit festival is de compositieopdracht verstrekt aan de Componist des Vaderlands, Martin Fondse. Hij heeft het gedicht *Sensation* van Arthur Rimbaud getoonzet voor stem en piano. Tijdens het Young Artist Platform zullen jonge musici het in (wereld)première brengen en hoort u meteen verschillende versies.

Behalve jonge musici, betrekken we ook nadrukkelijk jongeren bij het festival. Zij zijn het immers die in de toekomst hopelijk de podia en de zalen gaan bezetten. Met het recital *Jongeren onderweg* en scholenproject *De Haven van Zeist* bieden we hen een muzikale ervaring én een podium.

Het aanbod is te groot en divers om alles te vermelden in dit voorwoord. Maar aan *Wanderlust* wordt niet alleen uit vrijblijvendheid toegegeven, ook een dwang kan daartoe nopen. Daarom vraag ik uw speciale aandacht voor het programma *De Blijveling* op dinsdag 16 mei. Het verhaal over een vlucht en gedwongen reis en aankomst in een andere wereld. Helaas van een nog steeds actuele en schrijnende werkelijkheid.

Vanzelfsprekend gaat veel dank uit naar Gemeente Zeist en de provincie Utrecht, de vele fondsen, sponsors, mecenasen en vrienden; zonder hun financiële steun kan het festival niet worden gerealiseerd. Maar ik wil hier vooral ook alle vrijwilligers nu al uitdrukkelijk bedanken. Zij zijn de ontelbare handjes, vaak ook op de achtergrond, die het festival in ieders beleving tot een succes maken.

Mocht u als enthousiaste bezoeker ook een bijdrage willen leveren, aarzel niet. Vrienden hebt u nooit genoeg en onze vriendschap is te koop, voor slechts een klein bedrag kunt u zich al aan ons verbinden.

Graag ontmoet ik u tijdens het *wandern* langs alle mooie muziek deze week!

Jef Oomen, *voorzitter*

FESTIVALTHEMA 2023

WANDERLUST

Toen we, in het voorjaar van 2021, een masterclass gaven in Brussel ontstond het idee voor het festivalthema van 2023: *Wanderlust*. Ondanks de nog zware beperkingen, genoten we ervan weer onderweg te zijn, te kunnen werken en ons met getalenteerde duo's aan liederen te kunnen wijden. Terwijl we in een warme auto de stad uit reden, praatten wij over het romantische idee van *wandern*. Op dat moment werden we getroffen door een gezin met jonge kinderen dat op straat zat. Onder een dunne deken leken ze te berusten in hun lot. Hun redenen om huis en haard achter te laten en hun weg te gaan, waren waarschijnlijk andere dan in Brussel op een koude stoep zitten. Inmiddels is het thema helaas actueler dan ooit. De afgelopen jaren komt door verbijsterende ontwikkelingen een ongekende vluchtelingenstroom op gang. Hier willen en moeten we aandacht aan besteden.

WANDERLUST

Tijdens het festival van 2023 is het thema daarom *Wanderlust*: het sterke verlangen te reizen en de wereld te ontdekken. Het verlangen om ergens anders naartoe te gaan en op zoek te gaan naar nieuwe ervaringen buiten de eigen leefwereld. Je kunnen afkeren van de sleur van het dagelijkse leven en van routine, of zelfs het afwijzen van sociale conventies. Tijdens de recitals, de masterclass en de educatieve projecten ligt de aandacht dus op *wandern*: reizen, dwalen, begaande wegen en nieuwe paden die personages bewandelen uit idealisme, liefde, rampspoed, religieuze overtuiging, nieuwsgierigheid of nostalgie. De negatieve én positieve aspecten van de noodzaak om op pad te gaan komen aan bod.

MEER DAN ALLEEN WANDELEN

Het Duitse *wandern* staat voor meer dan wandelen of te voet gaan. Het betekent

ook zwerven en dwalen, het bekende achter laten. Lange tijd was het de enige manier van vervoer en mensen gingen alleen op pad met een doel. Pelgrims aanvaardden lange tochten voor een hoger doel. Johann Sebastian Bach liep vierhonderd kilometer om zijn idool Buxtehude te ontmoeten. Handeldrijvers liepen van stad naar stad en soldaten marcheerden naar het volgende slagveld. Een van de oudste voorbeelden van vastgelegde voettochten zonder praktisch doel is de beklimming van de Mont Ventoux door de Italiaanse dichter Petrarca. In een brief aan een vriend beweerde Petrarca 'de eerste mens te zijn sinds de klassieke oudheid die een bergtop besteeg omwille van het uitzicht van de top, louter uit begeerte om zijn bijzondere hoogte nader in ogenschouw te nemen.'

EEN SPIEGEL VOOR DE INNERLIJKE WERELD

Tijdens de romantiek werd *wandern* een manier om inzicht in je eigen zielenleven te verkrijgen. Dichters als Goethe, Novalis en Eichendorff ondernamen grote voetreizen. In de literatuur en poëzie werd het landschap een spiegel voor de innerlijke wereld. Kunstenaars spiegelden in hun werk de tijdgeest waarin mensen zochten naar eenzaamheid om de kosmos in zichzelf te vinden. De combinatie van fysieke inspanning en inzicht in de ziel werd een doel op zich.

WANDERN ALS METAFOOR

Door de eeuwen kreeg *wandern* een filosofische lading: gaan of worden versus zijn oftewel je levensweg afleggen los van het vertrouwde. Daarbij staat 'weg' staat niet alleen voor het pad zelf, maar ook voor de manier waarop die wordt afgelegd. Want de eerste stap van een reis kan om verschillende redenen gezet worden. Of het nu is uit nieuwsgierigheid, liefdesverdriet, drang naar avontuur, heimwee, nostalgie of - zoals bij het gezin op de Brusselse stoep - bittere overlevingsdrang, bij aankomst zijn de wereld en de ziel anders dan ze waren bij vertrek.

Henk Neven & Hans Eijssackers

NEXT GENERATION

HÉT PODIUM VOOR TALENTONTWIKKELING EN NIEUWE MUZIEK

De liedkunst levend houden, doorgeven aan een nieuwe generatie musici én publiek en bijdragen aan vernieuwing, dat is de grondgedachte waarop Internationaal Lied Festival Zeist is gebouwd. Talentontwikkeling is dan ook een van de pijlers onder het festival en onlosmakelijk met het festival verbonden. Om dat waar te maken bieden we een kleurrijk palet aan activiteiten aan jonge, (pre)professionele zangers en pianisten, die klaar staan om de sprong naar een groter publiek te maken.

INTERNATIONAAL

Next Generation richt zich op jonge liedkunstenaren van over de hele wereld waarvoor we een samenhangend programma ontwikkelden: van de masterclass voor (pre)professionele duo's, het Young Artist Platform, Winnaarsrecitals tot internationale samenwerkingen gericht op uitwisseling en het bieden van podiumervaring bij collega-festivals. Daarvoor gaan we warme verbindingen aan met gerenommeerde masters en juryleden uit binnen- en buitenland.

BEGINNEN BIJ PLEZIER

Maar de liefde voor muziek begint al veel eerder: bij het op jonge leeftijd ervaren van het plezier dat samen musiceren brengt. Next Generation begint daarom bij het begin. Voor scholieren aan basis- en middelbare scholen organiseren we diverse projecten én we bieden jonge, talentvolle jongeren een plek op het podium tijdens een avondvullend recital. Zo nemen we het lied mee naar de toekomst.

MASTERCLASS VOOR LIEDDUO'S

Al sinds het eerste festival worden jaarlijks zes liedduo's na een selectieperiode toegelaten tot onze intensieve, zevendaagse masterclass. De visie van bas-bariton Robert Holl op het ontwikkelen van artistieke zeggingskracht staat daarin centraal. Dat houdt in: met doorleefde kennis van de muziek, maar ook van poëzie, literatuur en cultuurgeschiedenis de muzikaliteit van de jonge artiesten verdiepen en versterken; een kunstzinnige vriendschap opbouwen zoals die door Schubert en zijn vrienden werd geleefd en gevierd.

Het publiek heeft in deze week dan ook een belangrijke rol: tijdens de openbare masterclass dragen de toehoorders door hun belangstelling en aandacht bij aan de ontwikkeling van de studenten. In de besloten sessies werken de jonge musici

aan hun performance en het verdiepen van hun begrip van de talen waarin de poëzie geschreven is en cultuurhistorische context waarin ze ontstonden. Het logeren bij gastgezinnen, het samen optrekken, de informele ambiance, de groene omgeving van Zeist, het Presentatierecital en optredens voor ouderen in en om Zeist dragen allemaal bij aan een resultaat dat de deelnemers hun leven lang bijblijft.

Masters tijdens de openbare sessies zijn dit jaar: Elly Ameling, Robert Holl, Sarah Connolly, Wolfram Rieger, Malcolm Martineau en Hans Eijsackers. Musicoloog Natasha Loges gaat tijdens eveneens openbare poëziesessies dieper in op de teksten van de liederen waaraan gewerkt wordt. Taalcoach Cas Jönsthövel en performance coach Waltraud Österreicher verzorgen de besloten bijeenkomsten.

YOUNG ARTIST PLATFORM

In 2021 introduceerde het festival een nieuw element: het Young Artist Platform. Speciaal gericht op jonge zangers en pianisten die nog aan het begin staan van een grote carrière, maar zich al wel hebben onderscheiden. Jonge, getalenteerde duo's uit binnen- en buitenland die opvielen - bijvoorbeeld tijdens onze masterclass of op een van de andere festivals of concoursen in Europa waar wij mee samen werken - dingen op vrijdag 12 mei mee naar de Young Artist Platform Prijs. Voor deze editie componeerde Componist des Vaderlands Martin Fondse een nieuw lied op het thema *Wanderlust* dat tijdens deze spannende auditie zijn wereldpremière beleeft. Op pagina 15 leest u meer over deze compositie.

Met hun programma kunnen de geselecteerde duo's hun unieke geluid benadrukken en zich aan het publiek en een jury - bestaande uit musici en programmeurs - presenteren. Dit jaar bestaat die uit: voormalig directeur van de International Vocal Competition Annett Andriesen (voorzitter), pianist Hans Eijsackers, bas-bariton Henk Neven, pianist en artistiek leider van LiedFest Antwerpen Aaron Wajnberg, violist en programmeur Mirjam Wijzenbeek en programmeur Kenne Peters. Het duo dat hen het meest aanspreekt, gaat naar huis met de Young Artist Platform Prijs: de belofte dat zij terug kunnen keren op ons podium in een Winnaarsrecital én dat zij kunnen optreden bij onze partner het Oxford Lieder Festival.

WINNAARSRECITAL

Voormalig voorzitter Aat Klompenhouwer was zich als geen ander bewust van het feit dat een masterclass aanbieden jonge musici verder helpt, maar hij vond ook dat je hen daarna niet zomaar los kon laten. Het behouden van jong talent voor de toekomst, en de toekomst van het lied mede vormgeven stonden hem daarom na aan het hart. Vanuit die grondgedachte ontstond de afgelopen jaren het programma voor talentontwikkeling dat we inmiddels aanbieden. Het winnaarsrecital en de samenwerking daarvoor met festivals en concoursen in binnen- en buitenland vormen daarbij de kroon op het werk. Op zaterdag 20 mei hoort u dan ook twee duo's die eerder in de prijzen vielen; bij ons eigen Young

Artist Platform en bij de International Vocal Competition 's-Hertogenbosch. Bij het samenstellen van hun programma's krijgen zij de vrije hand om te laten zien hoe het festivalthema hen inspireert tot een hedendaags recital, voortbouwend op een rijke traditie. We moedigen hen aan om in te spelen op de actualiteit en het publiek te laten ervaren dat het lied ons bestaan spiegelt, blijft ontroeren en nog altijd fascineert. Dat levert bijzondere repertoirekeuzes op en inspirerende, muzikale ontmoetingen.

JONG GELEERD IS OUD GEDAAN

Jong geleerd is oud gedaan, daarom stimuleert het festival ook het plezier in (samen) musiceren met projecten voor midden- en bovenbouw van het primair onderwijs en het middelbaar onderwijs. Om dat te kunnen realiseren bouwden we de afgelopen jaren een breed netwerk op en werken we samen met regionale en landelijke culturele en educatieve partners. De leerlingen samen laten toewerken naar een optreden op ons festivalpodium waar zij aan iedereen die dat wil kunnen laten horen wat ze leerden, is elk jaar opnieuw een feest. Op dinsdag 16 mei zingen honderden basisschoolkinderen uit volle borst het verhaal van *De Haven van Zeist* in de Grote Kerkzaal.

Op maandagavond 15 mei is het podium voor jongeren uit Zeist en omstreken die op hoog niveau en met hart en ziel musiceren. Ze zijn al lange tijd onderweg om hun muzikaal talent te ontwikkelen en sommigen bereiden zich al voor op een professionele carrière. Door de liefde voor muziek bij kinderen en jongeren aan te wakkeren dragen we bij aan een breed gedragen en toekomstbestendig cultureel landschap.

WERELDPREMIÈRE SENSATION

OPDRACHTCOMPOSITIE DOOR MARTIN FONDSE

Een van onze doelen is het lied levend te houden. Daarnaast willen we ook een hedendaagse blik op het jaarlijks festivalthema laten schijnen. Daarom geven we sinds de eerste editie van het Young Artist Platform in 2021 een hedendaagse componist de opdracht een nieuw lied voor stem en piano te componeren. Dit lied is het verplichte werk dat alle deelnemende duo's opnemen in het recital dat zij brengen. Door te kiezen voor hedendaagse, maar niet per se Nederlandse componisten of Nederlandstalige teksten, benadrukken we opnieuw het internationale karakter van het festival. De afgelopen twee festivals werden liederen voor ons gecomponeerd door de Poolse componist Hanna Kulenty met *Eldorado* en de Turkse componist Meriç Artaç met *Auf Flügeln des Gesanges*.

WERELDPREMIÈRE

Voor dit festival componeerde Martin Fondse, Componist des Vaderlands, een lied op het thema *Wanderlust*. Om het universele karakter van het thema te benadrukken koos hij voor een Franse tekst: het gedicht *Sensation* van Arthur Rimbaud. Rimbaud, een verwoed wandelaar, was pas 15 jaar oud toen hij dit werk schreef. In dit gedicht fantaseert hij over de prikkelingen van een zomerwandeling en in zijn verbeelding ziet hij zijn leven als zwervende bohemien al voor zich. Zo zou het ook gaan, want nog diezelfde zomer vertrok hij naar Parijs. Zijn goede vriend, en later rivaal, Paul Verlaine zou hem nadien omschrijven als 'de man op windsnelle zolen'. Rimbaud zou vervolgens nog 'naar de zon' reizen, de havens van de Middellandse Zee aandoen en meermaals door de woestijn trekken.

Martin Fondse zegt zelf over zijn compositie: 'Rimbaud nodigt ons uit deel te nemen aan een reis vol avontuur. Zoals zijn woorden ons uitnodigen om te zwerven en te dwalen, zo nodigt mijn compositie uit ons te laten meevoeren op een muzikale reis en je te laten meenemen naar de uiteinden van muzikale stijlen.' *Sensation* beleeft tijdens het Young Artist Platform op vrijdag 12 mei haar wereldpremière. U luistert naar zes verschillende uitvoeringen ervan, wat een boeiende ervaring oplevert. Fondse: 'Zwervend door het muzikale materiaal kent iedere uitvoering zijn eigen verloop en bestemming.'

MARTIN FONDSE - COMONIST DES VADERLANDS

Martin Fondse is sinds november 2021 Comonist des Vaderlands. Hij wordt geroemd om zijn humoristische stijl en is een echte, muzikale verbinder die samenwerkt met anderen met de meest uiteenlopende culturele en muzikale achtergronden. Net als de twee eerder genoemde componisten treedt hij graag buiten de gebaande paden en verkent graag nieuwe genres en culturen. Hij laat zich erdoor inspireren en weet daarmee zijn eigen werk te verrijken, maar nodigt ook de luisteraar uit zijn blik op heersende tradities te verruimen. Door te spelen met klankwerelden is zijn muziek aanstekelijk en uitdagend tegelijk.

SENSATION

Par les soirs bleus d'été, j'irai les sentiers,
Picoté par les blés, fouler l'herbe menue:
Rêveur, j'en sentirai la fraîcheur à mes pieds.
Je laisserai le vent baigner ma tête nue.

Je ne parlerai pas, je ne penserai rien:
Mais l'amour infini me montera dans l'âme,
Et j'irai loin, bien loin, comme un bohémien,
Par la Nature, - heureux comme avec une femme

(Mars 1870)

GEVOEL

Ik zal op pad gaan in het zomers avondblauw,
Geprikt door korenaren over dun gras lopen:
Verdroomd zal ik mijn voeten drenken in de dauw
En ik zal door de wind mijn haren laten dopen.

Elk woord, elke gedachte zal me dan vergaan:
Maar weidse liefde zal zich in mijn ziel verbreiden
En als een vagebond zal ik ver, heel ver gaan
Door de Natuur verblijd alsof een vrouw me leidde.

Vertaling: Paul Claes

**TIVOLI
VREDEN
BURG**

LUCIE HORSCH
RADIO FILHARMONISCH ORKEST
ARTHUR & LUCAS JUSSEN
NEDERLANDSE BACHVERENIGING
NEDERLANDS KAMERKOOR
JANINE JANSEN
PYNARELLO
AMSTERDAM SINFONIETTA
BEATRICE RANA
EN MEER!

**KLASSIEK SEIZOEN
NU IN DE VERKOOP**

WWW.TIVOLIVREDENBURG.NL/KLASSIEK

**Broekmans
& Van Poppel**

Bladmuziek en muziekliteratuur

**KLASSIEK
POPULAIR
ANTIQUARISCH**

Openingstijden
Dinsdag t/m zaterdag 10.00 - 17.00 uur

Oudkerkhof 38 • 3512 GL Utrecht
030-234 36 73 • www.broekmans.com
utrecht@broekmans.com

EDUCATIE EN PARTICIPATIE

Zingen zit in ons bloed en wat is nu leuker dan samen musiceren?

Het Internationaal Lied Festival Zeist is er voor iedereen, van jong tot oud, van beginner tot gevorderde amateur. Daarom besteden we veel aandacht aan educatie en participatie en bieden een ruim aanbod van zangactiviteiten voor diverse doelgroepen. Om dat te realiseren werkt het festival nauw samen met onder andere KunstenHuis Idea, scholen voor primair en voortgezet onderwijs in de regio Zeist en educatieve partners in heel Nederland.

VOOR JONGEREN

Het resultaat van die samenwerking mag er zijn. Er zijn projecten voor scholieren in de midden- en bovenbouw van het primair onderwijs en de onderbouw van het voortgezet onderwijs. Voor basisscholen is er *De haven van Zeist*, waarin de leerlingen onder leiding van een theatermaker, een koordirigent en een pianist, een voorstelling vol zeemansliedjes maken die de haven van Zeist weer tot leven brengt. Op twintig basisscholen in de regio Zeist-De Bilt is bovendien de afgelopen weken hard gestudeerd op het lied *Dwaal je mee?* Op vrijdag 12 mei brengen de leerlingen uit de groepen 4, 5 en 6 van deze scholen het tijdens een feestelijk openluchtconcert ten gehore.

Onze deuren staan ook open voor jongeren, omdat we hen graag willen laten proeven van de muziek die onze harten sneller doet kloppen. Voor hen is er *Meet the music*, waarin ze kunnen kennismaken met het lied en de musici van het festival. Daarnaast bieden we talentvolle jongeren, die al jaren op een hoog niveau musiceren een volwaardige plek op ons festivalpodium tijdens het recital *Jongeren Onderweg* op maandag 15 mei.

VOOR VOLWASSENEN

Voor volwassenen van alle niveaus zijn er tijdens het festival masterclasses zang voor individuele zangers en liedduo's bestaande uit twee zangers of een zanger en een pianist, een festivalkoor en een open podium. Op deze manier brengt het festival iedereen die zingt samen en biedt het een podium. Alle activiteiten sluiten af met een presentatierecital, dat in de weken voorafgaand aan het festival wordt voorbereid. We kunnen u deze presentaties van harte aanbevelen. Kijk dus vooral even op de pagina's 'van dag tot dag' voor een overzicht wanneer en waar de presentaties plaatsvinden. Het festival is dus al veel langer aan de gang dan u vermoedde! Op de achtergrond blijft het festival samen zingen stimuleren en draagt het bij aan het ontwikkelen van zangplezier en zangtalent op elk niveau. Zonder dat u het ziet bruist het in Zeist!

DE FESTIVALLOCATIE

Het verhaal over de festivallocatie leest als een straatnamenboek, want de naamgevers van de straten in de omgeving - de Nassau Odijklaan, de Zinzendorflaan, de Cornelis Schellingerlaan en de Herrnhuttersingel - hebben alles met elkaar en met de kerk van de Evangelische Broedergemeente te maken.

Als in 1768 de Grote Kerkzaal, die we onze concertzaal noemen, in gebruik wordt genomen is daar al een lange geschiedenis aan vooraf gegaan. Een geschiedenis die begint in 1722 als Graaf Nikolaus Ludwig von Zinzendorf in Saksen de nederzetting Herrnhut sticht. Graaf Zinzendorf is reislustig en stelt zich ten doel het evangelie onder de mensen te verspreiden. In 1736 komt hij naar Nederland. Vanaf dat moment raken de geschiedenis van Zeist, Slot Zeist en de Evangelische Broedergemeente onlosmakelijk met elkaar verbonden.

Eigenlijk berust het allemaal op toeval. Had Willem Adriaan van Nassau in 1745 het Slot en de heerlijkheid Zeist niet te koop gezet, dan was het nooit in handen gekomen van Cornelis Schellinger, een koopman uit Amsterdam. Schellinger, zelf hernhutter, koopt het met als doel er een nederzetting van de Broedergemeente te vestigen. Hij laat er geen gras over groeien, want vanaf 1748 verrijzen aan weerszijden van de lange oprijlaan naar het Slot eerst het Broederhuis en aan de andere kant het Zusterhuis. Ruim een decennium later staan er aan beide pleinen ongeveer twintig huizen en wonen er naar schatting driehonderd hernhutters.

Wie denkt dat alles voorspoedig verloopt heeft het mis. Eind 18e eeuw worden de hernhutters nog als onwelkome gasten afgeschilderd bij de Staten van Utrecht. Maar waren zij in Herrnhut veilig onder 'des Herrn Hut', nu kan men hen weinig maken omdat zij bescherming genieten van de slotvoogd. De vieringen vinden dan ook plaats binnen de muren van het Slot, totdat op 9 oktober 1766 de eerste steen wordt gelegd van de huidige kerkzaal die twee jaar later in gebruik wordt genomen. De kerkzaal moest passen tussen de huizen die op dat moment al op het Zusterplein stonden en krijgt daarom het uiterlijk van een rijtjeshuis. Dat lijkt vreemd, maar past precies bij de manier waarop de hernhutters in het leven staan. Alles onder één dak: wonen, werken en geloven.

Nu, ruim 250 jaar later, biedt het niet alleen onderdak aan de eigen geloofsgemeenschap, maar ook aan tal van culturele activiteiten binnen de gemeente. Op het Broederplein en het Zusterplein zijn meer historische panden. Zo werd in 2018 in het Herrnhutter Huis een museum geopend dat de geschiedenis van de geloofsgemeenschap en de locatie in beeld brengt. Verder zijn er nog de Kleine kerkzaal en het Koetshuys, waar tijdens het festival ook een aantal van onze activiteiten plaatsvinden. Zonder de Broedergemeente zou Zeist een belangrijk podium armer zijn.

STEINWAY & SONS

PIANO'S MAENE NEDERLAND (ALKMAAR)

AKOESTISCH
DIGITAAL
STIL-AKOESTISCH
NIEUW
OCCASION
REVISIE - TAXATIE
ONDERHOUD

STEINWAY
BOSTON - ESSEX
CHRIS MAENE
DOUTRELIGNE
YAMAHA
KAWAI
ROLAND
NORD

PIANOS MAENE IS EXCLUSIEF VERDELER VOOR STEINWAY & SONS IN NEDERLAND EN BELGIE
ALKMAAR - ANTWERPEN - GENT - BRUSSEL - LANAKEN - RUISELEDE

WWW.MAENE.NL

TORENLAAN THEATER

Een intiem theater in een oud kerkje in het hart van Zeist

Het TorenlaanTheater biedt een podium aan iedereen die theater, muziek of dans wil delen met publiek. Je kunt er ook vergaderen of repeteren. Het theater is een vrijwilligersorganisatie.

Ekaterina Levental: De Grens

ZONDAG 11 JUNI 14.30 uur

Het verhaal van Ekaterina als jong meisje in Nederland na haar vlucht uit de voormalige Sovjet Unie.

"een indrukwekkend migratieverhaal van een gevierde mezzosopraan en harpiste"

bekijk ons programma op **TORENLAANTHEATER.NL**

WANDELNET
Altijd in beweging

Ontdek duizenden kilometers aan
schitterende wandelroutes.

www.wandelnet.nl

zullen we **Vrienden** worden?

Het lied raakt onze ziel en diepste emoties, zowel in het luisteren als zingen. Zo draagt het op een bescheiden, maar waardevolle wijze bij aan een betere wereld. Dat geven we graag door aan volgende generaties zodat iedereen in de toekomst kan blijven genieten van de mooiste liederen. Helpt u ons mee de liedkunst levend te houden? U bent al vriend voor slechts € 35,- per persoon per jaar of € 60,- voor twee personen op één adres per jaar. Een grotere bijdrage is uiteraard welkom. U kunt ons ook met extra belastingvoordeel meerjarig steunen door met ons een overeenkomst voor minimaal 5 jaar te sluiten.

GEVEN IS OOK ONTVANGEN

Als dank voor uw vriendschap:

- **krijgt u 10% korting** op alle recitals, masterclasses, dagkaarten en het passe-partout;
- **geniet u van extra's** zoals het gratis meenemen van een introducee naar specifieke recitals of het volgen van voor overige bezoekers niet toegankelijke lezingen.

WILT U MEER DOEN? WORD MECENAS!

Als mecenas draagt u direct bij aan de top van morgen. Het Fonds Masterclass steunt jonge professionals die willen meedoen aan de masterclass. Meer informatie vindt u op de website onder VRIENDEN of in de speciale mecenasfolder.

CULTURELE ANBI

Internationaal Lied Festival Zeist heeft de status van een culturele ANBI. Dat maakt schenken voor u extra gunstig, want een ANBI betaalt geen erf- of schenkbelasting bij ontvangen erfenissen en schenkingen. Dat betekent dat u uw gift kunt aftrekken van inkomstenbelasting of vennootschapsbelasting. Bovendien is de Geefwet van toepassing die een extra aftrek van 25% voor particulieren en 50% voor bedrijven mogelijk maakt bij een meerjarige overeenkomst.

Internationaal Lied Festival Zeist draait om vriendschap en samen iets moois tot stand brengen. Treedt u ook toe tot onze vriendenkring?

Zang- en muzieklessen
Van pop tot jazz en klassiek
Voor jong en oud
Koor, band, ensemble
of individueel

**Maak kennis met onze
professionele en bevlogen
muziekdocenten.**

Informatie & inschrijving:
kunstenhuisidea.nl

 KunstenHuisIdea.nl
cursuscentrum | bibliotheek | podia | onderwijs | samenleving

**wilgehof
sodaar** + geeft verhalen
een stem en een
gezicht, want elk
verhaal mag
gehoord en
gezien worden

 wilgehofsodaar.nl | 06 212 88 306
CREATIEVE COMMUNICATIE VOOR CULTURELE
ORGANISATIES EN BETEKENISVOLLE PROJECTEN

**56^e IVC
LiedDuo** | **10-15 okt 2023**
's-Hertogenbosch

Jury
Bo Skovhus
Sophie Koch
Errollyn Wallen
Nino Gvetadze
Hans Eijsackers
Stefan Vladar

Recitals
Winterreise
Bo Skovhus &
Stefan Vladar,
Winnaarsrecital
Sophia Burgos &
Daniel Gerzenberg,
Esther Valentin &
Anastasia Grishutina

**Masterclasses,
halve finales en
finale**

 IVC
International
Vocal Competition
's-Hertogenbosch

ivc.nu

**M MUZIEKGEBOUW
FRITS PHILIPS EINDHOVEN**

MA 9 OKT 2023
Lets Radiokoor
Rachmaninov, Pärt, Silvestrov

WO 1 NOV 2023
**Maarten Engeltjes
& PRJCT Amsterdam**
Bach, Biber, Buxtehude

DI 12 DEC 2023
**Akademie für Alte Musik
Berlin**
Händels Messiah

DO 21 DEC 2023
**Choir of Clare College
Cambridge**
Kerstconcert

ZA 3 FEB 2024
Camerata Trajectina
Madrigalen van o.a. Monteverdi

ZA 24 FEB 2024
Nederlands Kamerkoor
Van Gogh in Me

DI 19 MRT 2024
**Nederlandse
Bachvereniging**
Bachs Matthäus Passion

VR 17 MEI 2024
**L'Arpeggiata
& Christina Pluhar**
Alla Napoletana

VR 24 MEI 2024
Groot Omroepkoor
Mendelssohn, Poulenc, Martin

 Christina Pluhar

VAN DAG TOT DAG

PROGRAMMA **VRIJDAG 12 MEI 2023**

10.00 - 16.00 UUR

YOUNG ARTIST PLATFORM

AUDITIE / GROTE KERKZAAL, ZUSTERPLEIN 12

JONGE, PROFESSIONELE LIEDDUO'S

Wie gaat naar huis met de belofte voor een recital tijdens het Oxford Lieder Festival én het Internationaal Lied Festival Zeist?

16.15 - 16.45 UUR

DWAAL JE MEE?

ZELF ZINGEN PRESENTATIE / MARKT

LEERLINGEN UIT HET PRIMAIR ONDERWIJS

zingen afzwaaiende stadsdichters Diet Groothuis en Mary Heylema toe. In samenwerking met KunstenHuis Idea en stadsdichters Zeist.

VRIJDAG 12 MEI **NEXT GENERATION**

YOUNG ARTIST PLATFORM

GROTE KERKZAAL / 10.00 - 16.00 uur

VASSIA ALATI, SOPRAAN
YUTO KIGUCHI, PIANO

GEORGE CLARK, BARITON
GUSTAS RAUDONIUS, PIANO

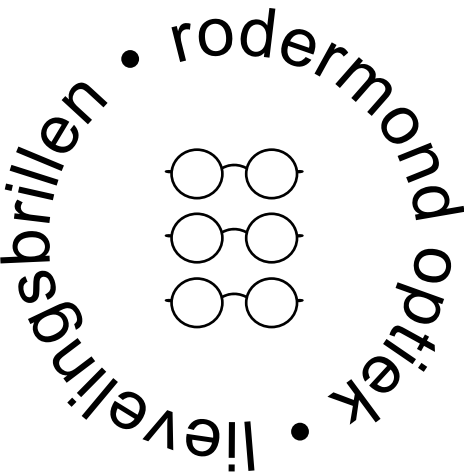
ANNA GRAF, SOPRAAN
HAN LIN YUN, PIANO

HONGYU CHEN, BARITON
MATTHIAS DE SMET, PIANO

KLARA MARTEL-LAROCHE, MEZZOSOPRAAN
ROSANE LAJOIE, PIANO

TOMAS KILDIŠIUS, BARITON
ANI TER MARTIROSYAN, PIANO

JESSICA HARPER, SOPRAAN
ANNA ALVIZOU, PIANO

• rodermond optiek •
• liveingsbrillen •

rodermondoptiek.nl

MUZIEKWINKEL ZEIST

De muziekwinkel met persoonlijke aandacht

**Verkoop - Inkoop - Verhuur
Reparatie - Bladmuziek**

Bergweg 9 - 3701 JJ ZEIST
0306974380
www.muziekwinkelzeist.nl
info@muziekwinkelzeist.nl

**EEN MOOIE LIJST
KOMT UIT ZEIST**

HEGER EN VAN DEN BERG
VOORHEUVEL 76 | 3701 JG ZEIST
030-6950902 | WWW.HEGERZEIST.NL

Volg ons ook op Facebook

TEMPOFIX

Of het nu gaat om één kopie, een vergroting, bouwtekening of een grote kleuren kopie, alles kan!

HEGER EN VAN DEN BERG | TEMPOFIX
VOORHEUVEL 76 | 3701 JG ZEIST
030 - 69 13 005 | WWW.TEMPOFIX.NL

Volg ons ook op Facebook

Voor de smakelijke onlijsting van uw verjaardag, receptie, high tea of ander evenement!!

SMAAK van DAAN
puur genieten

Taartten, lunch, high tea, confituren, likeuren, sappen en nog veel meer!

Smaak van Daan - Broedersplein 19, Zeist
- 0306-2668233 - www.smaakvandaan.nl

HERMITAGE
Restaurant & Café de Paris

Een feest voor de zintuigen!

Het Rond 7, 3701 HS Zeist, t. 030 - 69 33 159
www.hermitage-zeist.nl

Onderdeel van 'Oud London Horeca Groep'

Bloemen zijn onze passie, deze delen wij graag met u!

margriet
BLOEMBINDERS ZEIST

www.margrietzeist.nl 030-692 20 02

PROGRAMMA **ZATERDAG 13 MEI 2023**

Voor de vierde maal organiseert de **Vereniging Vrienden van het Lied** haar jaarlijkse Dag van het Lied in samenwerking met het Internationaal Lied Festival Zeist. Deze editie bevat naast twee recitals, een lezing en een rondetafelgesprek opnieuw vernieuwende elementen. Want de Vrienden van het Lied zet zich in voor jong talent en investeert in de volgende generatie liedduo's. Het festivalthema *Wanderlust* loopt als een rode draad door de dag heen.

- 10.00 - 10.30 UUR **WELKOM**
GROTE KERKZAAL / ZUSTERPLEIN 12
Welkom met koffie en thee
- 10.30 - 11.15 UUR **WANDERLUST**
LIEDRECITAL / GROTE KERKZAAL / ZUSTERPLEIN 12
STUDENTEN CONSERVATORIUM AMSTERDAM
- 11.45 - 12.30 UUR **SCHUMANN & GRIEG**
LIEDRECITAL / GROTE KERKZAAL / ZUSTERPLEIN 12
KAROLINA HARTMAN, MEZZOSOPRAAN
MAURICE LAMMERTS VAN BUEREN, PIANO
Twee vrouwen, twee levens, beide met een ongelukkige afloop in de Maria Stuart-liederen van Schumann en de Haugtussa-cyclus van Grieg.
- 13.45 - 15.00 UUR **MASTERCLASS**
GROTE KERKZAAL, ZUSTERPLEIN 12
MAURICE LAMMERTS VAN BUEREN, PIANO / **STUDENTEN CONSERVATORIUM MAASTRICHT**
Tijdens deze masterclass wordt gewerkt aan liederen van Franz Schubert en Hugo Wolf.
- 13.45 - 15.00 UUR **WANDERLUST IN ENGELAND**
RONDETAFLGESPREK / KLEINE KERKZAAL, ZUSTERPLEIN 20
LEO SAMAMA, MUSICOLOOG
ROBBERT MUUSE, BARITON
MICHA VAN WEERS, PIANO
Presentator Leo Samama gaat met de musici en het publiek in gesprek over Vaughan Williams *Songs of Travel*. De musici zullen ook enkele van de liederen ten gehore brengen.

- 15.30 - 16.00 UUR **EDEN LOST**
LIEDLAB / GROTE KERKZAAL, ZUSTERPLEIN 12
STUDENTEN VAN FONTYS HOGESCHOOL TILBURG
KAI SVEN DETERING, STEM / **PALOMA LÁZARO ARTEAGA**, STEM EN ACTEREN / **FRÉDÉRIQUE LANDE**, PIANO / **MAYA DESCHEEMAER**, GITAAR
Studenten van het Fontys conservatorium geven tijdens het LiedLab hun visie op de toekomst met een bespiegeling op de natuur zoals die idyllisch in Schuberts liederen wordt bezongen.
- 15.30 - 16.00 UUR **WANDRERS NACHTLIED**
LEZING / KLEINE KERKZAAL, ZUSTERPLEIN 20
DINANT KROUWEL, MUSICOLOOG
Bevlogen liedspecialist Dinant Krouwel neemt Schuberts geliefde *Wandrers Nachtlid* onder de loep. Voor een breder perspectief bespreekt hij ook de zetting van Charles Ives.
- 16.30 - 17.15 UUR **VERSCHWIEGENE LIEDER**
LIEDRECITAL / GROTE KERKZAAL / ZUSTERPLEIN 12
ROBBERT MUUSE, BARITON
MICHA VAN WEERS, PIANO
Met liederen van Hans Gál, James Simon, Pavel Haas en Viktor Ullmann, wier werken vanwege hun joodse komaf geen bestaansrecht hadden ten tijde van het Nazi-regime.
- 17.15 - 17.45 UUR **MEET-AND-GREET**
GROTE KERKZAAL, ZUSTERPLEIN 12
Onder het genot van een drankje bent u in de gelegenheid om persoonlijk in gesprek te gaan met de musici en sprekers.

- 20.15 - 22.00 UUR **O WÜßT' ICH DOCH DEN WEG ZURÜCK**
LIEDRECITAL / GROTE KERKZAAL, ZUSTERPLEIN 12
EMA NIKOLOVSKA, MEZZOSOPRAAN
WOLFRAM RIEGER, PIANO
Met liederen over heimwee, nostalgie en de onomkeerbaarheid van de tijd van Brahms, Schubert en Schumann.

WANDERLUST

DOOR STUDENTEN CONSERVATORIUM VAN AMSTERDAM

GROTE KERKZAAL / 10.30 - 11.15 UUR

AGATHE LABADIE, SOPRAAN
OSCAR SAJOUS, TENOR
PIETER BOGAERT, PIANO

Franz Schubert (1797 - 1828)
Licht und Liebe
Mignon und der Harfner

ELISA MAAYESHI, SOPRAAN
PIETER BOGAERT, PIANO

Franz Liszt (1811 - 1886)
Die Lorelei
Es muss ein Wunderbares sein

OSCAR SAJOUS, TENOR
PIETER BOGAERT, PIANO

Hugo Wolf (1860 - 1903)
Der Musikant
Die Nacht
Fussreise

NAOMI SHADMI, MEZZOSOPRAAN
PIETER BOGAERT, PIANO

Gustav Mahler (1860 - 1911)
Wer hat das Liedlein erdacht?
Urlicht

SCHUMANN & GRIEG

KAROLINA HARTMAN, MEZZOSOPRAAN
MAURICE LAMMERTS VAN BUEREN, PIANO

GROTE KERKZAAL / 11.45 - 12.30 UUR

Robert Schumann (1810 - 1856)
Gedichte der Königin Maria Stuart op.135 (*Maria Stuart/Gisbert von Vincke*)
1. Abschied von Frankreich
2. Nach der Geburt ihres Sohnes
3. An die Königin Elisabeth
4. Abschied von der Welt
5. Gebet

Edvard Grieg (1843 - 1907)
Haugtussa op.67 (*Garborg*)
1. Det syng (Het zingt, verleiding)
2. Veslemøy (Het jonge meisje)
3. Blåbær-Li (Helling met bosbessen)
4. Møte (Ontmoeting)
5. Elsk (Liefde)
6. Killingdans (Geitendans)
7. Vond dag (Zware dag)
8. Ved Gjøttle-Bekken (Bij de beek)

TOELICHTING

Twee vrouwen, de ene een koningin wier leven apocrief in gedichten is gezet, de ander een 'haugtussa', een meisje uit de bergen dat meer ziet dan anderen. Twee vrouwen, twee levens beide met ongelukkige afloop.

De koningin in kwestie is 16e-eeuwse Schotse Mary Stuart. Politiek bepaalde van meet af aan haar leven. Als baby al koningin omdat haar vader stierf; redelijk gelukkig opgegroeid aan het Franse hof, samen met haar toekomstige echtgenoot. Maar dat huwelijk duurde slechts een jaar: in die tijd kon je nog overlijden aan een oorontsteking. Terug in Schotland deed zij gedwongen afstand van de Schotse kroon, vluchtte naar Engeland waar Queen Elizabeth haar uit voorzorg direct gevangen zette. Mary Stuart kon

namelijk aanspraak maken op de Engelse troon, terwijl Elizabeth eigenlijk een bastaardkind was. Een vermoed aandeel in een samenzwering tegen Elizabeth deed haar de nek om.

Deze geschiedenis vol romantiek, politiek, spanning en sensatie was in de 19e eeuw zeer populair. Als verjaarscadeautje voor Clara schreef **Robert Schumann** eind 1852 de cyclus *Gedichte der Königin Maria Stuart*. Schumann was geraakt door de gedichten die de belangrijkste momenten uit Mary Stuarts leven markeren, zonder haar biografische gegevens helder te benoemen. Het ging Schumann vooral om de emoties die de gebeurtenissen oproepen. Met dialogen tussen zang en piano bereikte hij de perfecte synthese tussen de poëzie en muziek. Hoe subtiel deze dialogen zijn, is al direct in het eerste lied *Abschied von Frankreich* te horen. In Frankrijk had Mary Stuart haar meest gelukkige jaren beleefd. 'Ade, du Land, du schöne Zeit' klinkt het aan het einde van de eerste strofe, met een melancholische mineur op het woord 'schöne'. Terugdenken aan die tijd doet pijn, maar de piano laat ook horen dat in Frankrijk niet alles 'schön' is geweest.

In *Nach der Geburt ihres Sohnes* is de jonge moeder bezorgd over de toekomst van haar zoon. Terug in Schotland wordt zij omringd door mensen die haar weinig goeds toewensen. Zij bidt om het allerbeste voor haar zoon, maar de eenzaamheid van de jonge vrouw is in elke noot voelbaar. In de chromatische lijnen naar beneden klinkt de droefheid door.

Het derde lied *An die Königin Elisabeth* verhaalt hoe de trotse Mary Stuart, inmiddels gevangene van Queen Elizabeth, gedwongen wordt een smeekbede te schrijven. Het is het enige majeur-lied in deze cyclus. Gepuncteerde ritmes tonen de trots en onverzettelijkheid van Mary Stuart: ze is niet te breken. Jaren later breekt Mary Stuart dan toch en geeft in *Abschied von der Welt* de hoop op een vrij leven op. Het is het tweede afscheidslied in deze cyclus, maar waar *Abschied von Frankreich* louter melancholisch was, vloeit hier met de neergaande melodiëlijn in de piano - een motief dat voortdurend terugkeert - alle hoop en levenslust weg. Aan het eind klinkt berusting: tussen de woorden 'ew'gen Frieden' ligt een octaafsprong, het meest zuivere interval én een sprong naar het etherische. De cyclus besluit met een tweede gebed, niet voor haar zoon maar voor haarzelf. De berusting is voorbij, Mary Stuart bidt en smeekt, met zicht op haar terechtstelling, om verlossing. De smeekbede is door de koraalachtige voortgang van harmonieën ingetogen en waardig,

Het meisje Veslemøy uit de bergen is hoofdpersoon in *Haugtussa* (1895), een kloeke epische gedichtencyclus van de Noor Arne Garborg. **Edvard Grieg** was direct onder de indruk. 'De muziek is er', zo schreef hij aan zijn vriend Julius Röntgen, hij hoefde het alleen nog maar op te schrijven.

Grieg concentreerde zich louter op het eerste deel van het verhaal, een liefdes-

geschiedenis. Bij Garborg volgt daarna een verhaal over 'de andere wereld', waar Veslemøy een succesvol gevecht tegen het kwaad voert. Grieg koos echter niet voor deze verlossing, maar stopt bij de tragische afloop van de liefdesgeschiedenis. Toch was Garborg aangenaam verrast door Griegs liedcyclus: 'Het is dit diepe, zachte, ingetogen karakter - de muziek van de onderwereld - dat ik in woorden heb proberen uit te drukken, maar die u werkelijk hebt gevangen.'

Det Syng vormt de proloog van de cyclus. De natuur verleidt Veslemøy naar de blauwe heuvel te komen, een mystieke plaats, waar zij de wereld en teleurstellingen kan vergeten. Met precisie schetst Grieg hier de overweldigende aantrekkingskracht van de natuur, helder en mystiek tegelijkertijd. Hoe Veslemøy eruit ziet, beschrijft het tweede lied nauwgezet: slank, grijze ogen, een beetje dromerig. In het tweede couplet blijkt dan Veslemøy niet zomaar een meisje is, zij kan zien wat anderen niet zien. Daar komt ook de titel van de liedcyclus vandaan, een 'haugtussa' was een vrouw van een andere wereld, niet van deze wereld.

Blåbaer-li beschrijft het leven van Veslemøy als herdersmeisje in de bergen. Grote sprongen in melodie en begeleiding laten horen met welk plezier ze door de bergen dwaalt. Blauwe bessen in overvloed, genoeg om met een eventuele beer te delen. Aan het eind van het gedicht dagdroomt Veslemøy over een jongen. Hoe zou het zijn als hij hier bij haar was?

In *Møte* komt de jongen van haar dromen (Elsk) daadwerkelijk opdagen. Veslemøy valt in zijn armen in slaap en beseft dan dat ze stapelverliefd is. Alles wat zij ziet roept en fluistert zijn naam; het ene moment lieflijk en bedachtzaam, het volgende moment in wilde sprongen. Maar denkt hij ook aan haar? Het is een vraag die nadrukkelijk in de pianopartij blijft liggen.

Het leven gaat door, *Killingdans* verhaalt over een gewone dag in het leven van Veslemøy. De geiten dansen en buitelen over elkaar heen op de zonnige berghellingen. Ondertussen verzint ze prachtige namen voor haar geiten, van Knuffel-in-de-Zon, tot Glinsterbeekje, of Tenen-Stuiterter.

In *Vond dag* blijkt de wereld minder rooskleurig dan Veslemøy dacht. Het begin van het lied lijkt op *Møte*, maar nu in mineur. Veslemøy wacht tevergeefs op haar geliefde. De dissonanten in de pianopartij laten haar pijn en verdriet horen.

In *Ved Gjætle-Bekken* zoekt Veslemøy troost bij de rivier. Terwijl de pianopartij een lieflijk beekje fluisterzacht laat klateren, smeekt ze om rust en vergetelheid: laat mij hier rusten, dromen, herinneren, vergeten, en slapen.

Susan Dorrenboom

EDEN LOST

STUDENTEN FONTYS HOGESCHOOL TIBURG

KAI SVEN DETERING, STEM / **PALOMA LÁZARO ARTEAGA**, STEM & ACTEREN /
FRÉDÉRIQUE LANDE, PIANO / **MAYA DESCHEEMAER**, GITAAR

GROTE KERKZAAL / 15.30 - 16.00 UUR

Ne'ila (*anoniem; traditional Jom Kippoer*)

Franz Schubert (1797 - 1828)
Der Leiermann (uit: *Winterreise*)
Im Frühling D 882

I denna ljuva sommartid (*anoniem; Zweeds volksliedje*)

Franz Schubert (1797 - 1828)
Die Forelle D 550
Nacht und Träume D 827
An den Mond D 193
Frühlingstraum (uit: *Winterreise*)

Felix Mendelssohn Bartholdy (1809 - 1847)
Scheidend

TOELICHTING

'Ihr lacht wohl über den Träumer, der Blumen im Winter sah, der Blumen im Winter sah...', verkondigt Schuberts *Frühlingstraum*. We worden uitgelachen omdat we dromen van de wereld die was. Maar zijn wij zo naïef om te dromen van ons verloren Eden? Het paradijs dat wij en onze voorouders zo achteloos hebben vernietigd? Misschien dromen we omdat we hopen. Hopen op de dag dat we onze zieke planeet weer op kunnen bouwen en gezond maken.

Schubert en zijn tijdgenoten leefden in een heel andere wereld dan wij hier en nu. Hun landschap was veerkrachtig en nog overvloedig. In onze eeuw hebben we de aarde langzaam in plastic gewikkeld en een stempel gedrukt op onze ooit eeuwig lijkende wereld. Kunnen we de muziek als tijdmachine gebruiken en stap voor stap onze weg terug vinden naar het verloren Eden? Volg ons met de liederen van Schubert vol van de natuur en dromerigheid die ons het vertrouwen kunnen geven dat dat kan.

VERSCHWIEGENE LIEDER

ROBBERT MUUSE, BARITON / **MICHA VAN WEERS**, PIANO

GROTE KERKZAAL / 16.30 - 17.15 UUR

Hans Gál (1890-1987)
uit: *Fünf Lieder* op. 33
Vergängliches (*Hoffmannswaldau*)
Der Wiesenbach (*Morgenstern*)
Vöglein Schermet (*Morgenstern*)
Drei Prinzessinnen (*Bethge / La-Ksu-Feng*)
Abend auf dem Fluß (*Bethge / Tschan-Jo-Su*)

James Simon (1880-1944)
Singende Flammen op.43/1 (*Morgenstern*)
Es rauscht durch unseren Schlaf op.43/3 (*Lasker-Schüler*)
Dämmerung op.6/2 (*Rath*)
Das sind die Stunden op.6/4 (*Rilke*)
O Lied! (*Gezelle*)

Pavel Haas (1899-1944)
uit: *Zeven liederen in volkstijl* op. 18 (*Čelakovský*)
Dárek z lásky (Liefdesgeschenk)
Což je víc! (Vergelding)

uit: *Vier Lieder op Chinese poëzie* (*Mathesius*)
Zaslech jsem divoké husy (Ik hoorde wilde ganzen)
V bambusém háji (In het bamboewoud)

Viktor Ullmann (1898-1944)
Uit: *Liederbuch des Hafis*, 1. Suite opus 30 (*Bethge naar Hafez, Mohammed Schemsed-din*)
1. Vorausbestimmung
2. Betrunk
3. Unwiderstehliche Schönheit
4. Lob des Weines

Dat de Nazi's ook in de kunsten gapende wonden achterlieten, is alom bekend. Op muzikaal vlak zijn ontelbare carrières van met name Joodse componisten en musici bruut afgebroken, velen van hen werden vermoord. Talloze composities werden vernietigd, maar ondanks deze kaalslag is er een aanzienlijke hoeveelheid muziek bewaard gebleven van 'entartete componisten'. Robbert Muuse zet zich als zanger en onderzoeker al jaren in om deze muziek onder de aandacht te brengen.

Drie van de vier componisten die aan bod komen in dit recital overleefden hun vervolging niet, alleen **Hans Gál** wist tijdig naar Engeland te vluchten en zette daar zijn bestaan als musicus, componist en gezaghebbend musicoloog voort. Zijn kennis van Duitse poëzie en het Duitstalige lied was enorm. Juist door de wetenschap dat het lied als genre door Schubert, Schumann, Brahms, Wolf en anderen tot grote hoogte was opgestuwd, voelde hij zich geremd in het publiceren van zijn eigen liederen. Hij vroeg zich meermaals publiekelijk af wat hij hier werkelijk nog aan toe te voegen had. Dat weerhield hem er niet van om liederen te schrijven, maar vele achtte hij het niet waard om te laten publiceren. Slechts vijf liederen van zijn hand zijn uiteindelijk in 1929 met zijn toestemming uitgegeven.

Wanneer deze vijf liederen iets bewijzen, dan is het wel dat Gál's liederen absoluut bestaansrecht hebben. Ze zijn stuk voor stuk wonderschoon, met haarscherpe sfeertekening, gedetailleerde tekstexpressie en zeer natuurlijke melodische ontwikkeling. Lieder die in alle opzichten helemaal áf zijn. Het idioom varieert van vol romantisch in de liederen die het bundeltje openen en afsluiten (*Vergängliches* en *Abend auf dem Fluss*) tot de drie liederen daar tussenin, die met name in de begeleiding de randen van de tonaliteit bewust opzoeken op de momenten dat de tekst daar om vraagt. In *Der Wiesenbach* gebeurt dit als 'verlorne Gedanken' ter sprake komen.

In *Vöglein Schwermut* vliegt de zwarte vogel die om middernacht rust op de vinger van de dood, in de begeleiding heel bewust op de grens van het tonale universum. Een geniale manier om de dunne lijn tussen leven en dood invoelbaar te maken. In *Drei Prinzessinnen* voel je hoe de hoop en het verlangen van de drie prinsessen van Sym - een oud Schots geslacht - langzaam maar zeker vervliegt, waarbij de begeleiding ook hier een doorslaggevende rol in de tekstuitbeelding speelt. Met het vervliegen van de hoop verbrokkelen ook de akkoorden in de pianobegeleiding.

James Simon was eveneens een groot kenner van de Duitse muziekgeschiedenis en literatuur, maar zijn hart lag eerst en vooral bij de barokke, klassieke en (vroeg) romantische periode. Van de laatromantiek en het avant-gardisme moest hij aanvankelijk weinig hebben, ondanks pogingen van zijn vrouw om hem ook meer te interesseren voor modern idioom. Afkomstig uit een rijke Berlijnse bankiers-

familie ontbrak het hem in eerste instantie aan niets en kon hij zich zorgeloos wijden aan zijn passie voor kunst (muziek in het bijzonder) en filosofie. Nadat het familiekapitaal aan het einde van de Eerste Wereldoorlog verdampt was, veranderde dat radicaal en volgden er jaren van diepe armoede, waaruit Simon en zijn familie slechts moeizaam opkrabbelden.

De bundel opus 43 (1934) waaruit *Singende Flammen* (Morgenstern) en *Es rauscht durch unseren Schlaf* (Lasker-Schüler) klinken, toont aan dat Simon zich in de loop der jaren toch meer thuis ging voelen in het laatromantische idioom. Morgenstern's gedicht zelf is geïnspireerd op één van de kleurrijke schilderijen van Hermann Hendrich die zich op zijn beurt weer liet leiden door oud-Duitse sagen en heldenverhalen. De keuze voor het liefdesgedicht *Es rauscht durch unseren Schlaf* van Lasker-Schüler is opmerkelijk, aangezien zij een expressionistische dichteres was die tot de avant-garde behoorde en gedichten vol vrije associaties schreef. Zowel de gedichten van Morgenstern als Lasker-Schüler heeft Simon voorzien van een dicht, maar subtiel web van akkoorden die helemaal passen in de Duitse laatromantiek.

O Lied! van Guido Gezelle, een gedicht over de kracht van het lied, werd door Simon in een vertaling van Rudolf Alexander Schröder gebruikt. Het weelderig romantische taalgebruik van Gezelle is door de componist geheel in dezelfde stijl van noten voorzien.

De Tsjech **Pavel Haas** liet zich in zijn leven diverse keren inspireren door exotische teksten, waaronder Chinese poëzie. Als leerling van Leos Janáček had hij in 1921 al liederen op Chinese teksten geschreven. Luttele maanden voor zijn dood in Auschwitz, als gevangene uit Theresienstadt, greep hij in 1944 terug op Chinese volkspoëzie in een vertaling van de Tsjechische dichter Bohumil Mathesius.

Uit *Zaslech jsem divoké husy* (*Ik hoorde wilde ganzen*) spreekt een hevig, maar onbereikbaar verlangen naar huis. Een repeterend motief van vier noten, een ostinato, speelt een dragende rol in dit lied. Het motief wordt direct geïntroduceerd aan het begin en keert in verschillende ritmische en melodische hoedanigheden steeds weer terug, daarmee onderstrepend dat er geen ontwikkeling zit in het verlangen. Hoe hevig de emoties ook opspelen, het geliefde thuis komt geen steek dichterbij.

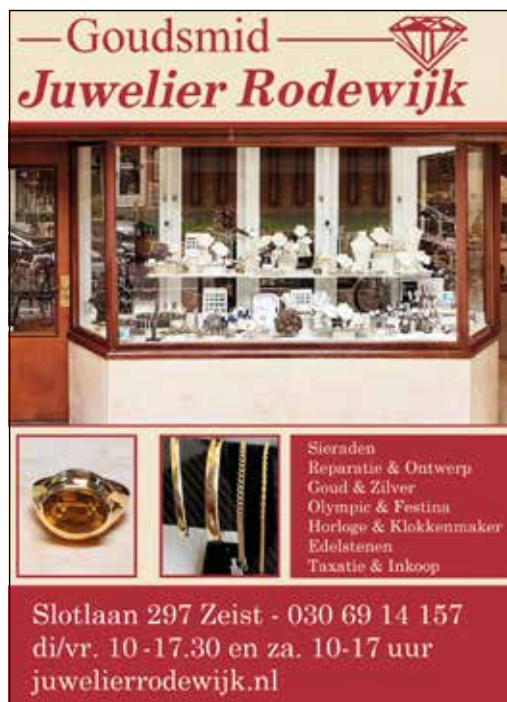
In ogenschijnlijk groot contrast met het eerste lied staat *V bambusém háji* (*In het bamboewoud*) dat Haas een diverterend karakter meegaf.

ZATERDAG 13 MEI **DAG VAN HET LIED** TOELICHTING

De rust en vredigheid in het bamboewoud worden bezongen, een plek waar niemand de hoofdpersoon zal vinden. Maar er zit een scherp randje aan: onderhuids sarcasme klinkt door in de noten van Haas. Zijn het wel rust en vrede die we hier horen, is het niet eerder pure eenzaamheid?

Viktor Ullmann kwam uit Silezië en trof hetzelfde verschrikkelijke lot als Pavel Haas. Muzikaal werd hij gevormd in Wenen, met name door Schönberg en Zemlinsky. In korte tijd bouwde hij daar een reputatie op als uitstekend dirigent en als componist die de actuele muzikale ontwikkelingen op het gebied van jazz en avant-garde wist te verweven met de traditie in een geheel eigen eclectische taal. De liederen uit het *Liederbuch des Hafis* zijn gebaseerd op gedichten van de Perzische dichter Hafez in een vertaling van Bethge. Ze ontstonden in 1940 in een tijd waarin Ullmann een persoonlijke crisis doormaakte. Daar is in het cabareteske karakter van de liederen over liefde en wijn weinig van te merken, al zit er in de scherp gekruide akkoorden, felle ritmiek en theatrale dynamiek meer venijn dan het op het eerste gehoor lijkt.

Robert Andriessen

Goudsmid
Juwelier Rodewijk

Sieraden
Reparatie & Ontwerp
Goud & Zilver
Olympie & Festina
Horloge & Klokkenmaker
Edelstenen
Taxatie & Inkoop

Slotlaan 297 Zeist - 030 69 14 157
di/vr. 10-17.30 en za. 10-17 uur
juwelierrodewijk.nl

bulthaup zorgt voor de details zodat u
geniet van een harmonieuze woonomgeving.

Wij creëren de omgeving voor uw momenten. Bezoek ons in Zeist.
Ik, Gijsbert, en mijn team willen graag met u in gesprek komen.

Keukenarchitectuur Zeist B.V., Het Rond 5c, 3701 HS Zeist
Tel. +31 30 6977700, zeist.bulthaup.nl

bulthaup
Zeist

ZATERDAG 13 MEI **LIEDRECITAL**

O WÜßT' ICH DOCH DEN WEG ZURÜCK

EMA NIKOLOVSKA, MEZZOSOPRAAN / **WOLFRAM RIEGER**, PIANO
GROTE KERKZAAL / 20.15 - 22.00 UUR

Johannes Brahms (1833-1897)
Der Gang zum Liebchen (*Wenzig*)
Ständchen (*Kugler*)
In stiller Nacht (*Brahms naar*
Langenfeld)
Wie Melodien zieht es mir (*Groth*)
Botschaft (*Daumer naar Hafez*)
Über die Heide (*Storm*)
O wüßt' ich doch den Weg zurück
(*Groth*)

Franz Schubert (1797-1828)
Leichenphantasie D 7 (*Schiller*)

Pauze

Robert Schumann (1810-1856)
Zwölf Gedichte von Justinus Kerner
op. 35
Lust der Sturmnacht
Stirb', Lieb' und Freud'!
Wanderlied
Erstes Grün
Sehnsucht nach der Waldgegend
Auf das Trinkglas eines verstorbenen
Freundes
Wanderung
Stille Liebe
Frage
Stille Tränen
Wer machte dich so krank?
Alte Laute

Omzien naar het verleden, het is de mens aangeboren. Het verleden draag je immers altijd met je mee, het bepaalt voor een groot deel wie je bent, het zit in je ziel gebakken. Omzien naar het verleden kan op vele manieren laat **Johannes Brahms** feilloos horen. In nostalgie bijvoorbeeld in *Der Gang zum Liebchen*; of in een liefdevol omzien in *Ständchen*; in eenzaamheid omzien in *In stiller Nacht*; omzien naar een verleden dat verdwijnt bij de gedachte eraan in *Wie Melodien zieht es mir*; of een verleden dat haast niet meer aan te raken is, dat als ware lucht geworden is in *Botschaft*; of een omzien in 'had ik maar' zoals in *Über die Heide*. Toch behoudt Brahms in deze liederen een zekere lichte toets.

Zwaarmoediger van aard is *O wüßt' ich doch den Weg zurück*. Het lied opent nog vol van belofte, als waren de op- en neergaande arpeggio's in de piano de aangenaam kabbelende golfjes op het strand. Maar al direct in de derde regel moduleert Brahms op 'O warum' naar een toonsoort die vervreemding opwekt. De middelste twee coupletten halen herinneringen op aan de kindertijd, waarna in de slotstrofe blijkt hoezeer de weg naar vroeger is afgesloten. Een ommekeer blijkt onmogelijk: 'Vergebens such' ich' is als staan op een dor strand zonder kabbelende golfjes. Klaus Groth eindigt het gedicht neerslachtig, maar Brahms maakt de herinnering aan de kindertijd bitterzoet met zijn opklimmende arpeggio's in de slotmaten van de piano.

De dood is een onvermijdelijk onderdeel van de cyclus van het leven, toegespitst op een enkel individu is de dood een eindpunt vanwaar geen weg meer terug is. De berusting, de wanhoop, de boosheid, het verdriet en tot slot dan toch weer berusting om de dood van een zoon brengt Schiller pijnlijk duidelijk onder woorden in zijn gedicht *Leichenphantasie* dat **Franz Schubert** als veertienjarige op muziek zette op een wijze die meer past bij iemand die alles van het leven heeft gezien en geproefd dan bij een puber.

Schiller stuurde dit gedicht in 1780 - hij was 21 jaar - mee met de condoleances naar de vader van zijn net overleden vriend August van Hoven. Ook voor Schubert was *Eine Leichenphantasie* uit het leven gegrepen, hij had al de nodige familieleden verloren en toen hij als 14-jarige het gedicht onder ogen kreeg, was zijn moeder net gestorven. Het was een van de eerste gedichten die hij op muziek zette; met jeugdige overgave stortte hij zich op de tekst. Het is verrassend om te merken hoezeer Schubert hier al een eigen stijl ontwikkeld had.

Eine Leichenphantasie opent met de beschrijving van een begraafplaats bij nacht, waar een rouwende vader ten tonele verschijnt. Het vale maanlicht verpakt Schubert ijzersterk in ijle tonen, waarna in dezelfde ademzucht de weeklacht van de vader vorm krijgt. De gemoedsstemmingen wisselen elkaar in hoog tempo af. Het ene moment wisselt de vader in gedachten zijn laatste ogenblikken met zijn zoon uit en het volgende moment dringt als een bliksemstraal de ijskoude waarheid weer tot hem door 'Eiskalt, eiskalt liegt er hier im Tuche'. Schubert laat het allemaal horen.

In het middeldeel denkt de vader aan de zoon, aan diens talenten, aan de man die hij had kunnen worden. Juist dan grijpt Schubert in muzikaal opzicht terug op een tijd toen Schiller zelf jong was: de inleiding van dit middendeel klinkt als een pianosonate van Mozart.

In de laatste drie verzen keert Schiller terug naar de begraafplaats. Het slotvers begint op dezelfde wijze als het eerste vers, waarmee Schubert de cirkel ook in muzikaal opzicht rond lijkt te willen maken door herhaling van het eerste couplet. Maar als Schiller in de laatste versregels het definitieve einde inzet met de vallende klei op de houten kist – meesterlijk door Schubert getoonzet – en als slotregel ‘Nimmer gab das Grab zurück’, verandert Schubert van stemming. De woede uit het eerste vers van de rouwende vader die het niet wil geloven, is veranderd in eenzaam verdriet. Hier ligt de kiem van de slotregel ‘Die noch Keiner ging zurück’ uit *Der Wegweiser* uit de liedcyclus *Winterreise* die Schubert 25 jaar later zou schrijven. Het idee van het leven als een cyclus geldt niet bij particuliere rouw.

Het jaar 1840 staat in de biografieën over **Robert Schumann** bekend als het liederenjaar. In afwachting van het moment waarop hij kon trouwen met zijn geliefde Clara schreef Schumann lied na lied voor haar, over haar. Het was zijn manier van liefde betuigen. *Liederreihe nach Justinus Kerner* stamt uit datzelfde jaar, maar inmiddels was het paar getrouwd en naarstig op zoek naar een bevredigende invulling van hun nieuwe leven. Dat viel niet mee, met twee creatieve geesten in één huis. Bovendien was Clara de eerste maanden na hun huwelijk fysiek en mentaal uitgeput. Toch pakte Schumann in november het componeren weer op met de genoemde serie liederen op gedichten van Justinus Kerner, tot grote vreugde van Clara die in november schrijft: ‘Robert hat wieder 3 herrliche Lieder komponiert ... Er fast die Texte so schön auf, so tief ergreift er sie, wie ich es bei keinem anderen Componisten kenne, es hat keiner das Gemüth wie Er. Ach! Robert, wenn du manchmal wüßtest, wie Du mich beglückst – unbeschreiblich!’

Justinus Kerner was geen onbekende voor Schumann. Twaalf jaar eerder had Schumann zijn eerste liederen geschreven. Toen al vond hij dat het lied het hoogste met elkaar verbindt: woord en muziek, en had vooral Kerner zijn speciale aandacht: ‘De gedichten van Kerner die mij het meest aantrokken, hebben mysterieuze en bovennatuurlijke krachten die je ook vindt in de poëzie van Goethe en Jean Paul; zij brachten mij tot het besef om te proberen voor elk woord een hemelse toon te definiëren’, schreef Schumann in 1828. Met ‘mysterieus en bovennatuurlijk’ doelde Schumann op de wijze waarop Kerner natuurbeschrijvingen gebruikte om menselijke emoties in kaart te brengen. Juist deze natuurbeschrijvingen spelen ook in *Liederreihe* een belangrijke rol.

Kerner was medicus, maar daarnaast schreef hij veel: gedichten, korte verhalen en medische artikelen. In 1826 en 1834 verschenen er twee anthologieën met gedichten van Kerner, waaruit Schumann twaalf gedichten koos en ze tot een logisch geheel met elkaar verbond in *Liederreihe*.

De cyclus opent energiek met *Lust der Sturmnacht*. Buiten woedt een storm, terwijl de protagonist binnen veilig in de armen van zijn geliefde ligt. Maar de storm is een voorbode voor wat komen gaat. De geliefde besluit haar leven te wijden aan God, voor de protagonist is geen plaats meer (*Stirb, Lieb und Freud*). En zo wordt de protagonist zelf een dolende ‘wanderer’ waarover hij in het eerste lied zong. De volgende liederen gaan over zijn reis. Aanvankelijk is het gemoed nog optimistisch gestemd en bezingt hij het voorjaar, het nieuwe ontlukende gras in *Erstes Grün*, maar alras sijpelt er een melancholie in zijn mijmeringen – *Sehnsucht nach der Waldgegend* – en een heimwee, uitmondend in grote eenzaamheid. De jongeman probeert zichzelf te herpakken in *Wanderung* en *Stille Liebe*. Hij hoopt dat de natuur zijn wonden zal helen, maar na vertwijfeling – *Frage*, dat eigenlijk geen tonaal rustpunt kent – komt hij tot de conclusie dat dat niet het geval is. Het begin van deze acceptatie is *Stille Tränen*, waarbij Kerner als zo vaak de natuur gebruikt als symbool. De jongeman ontwaakt na een nacht van tranen onder een helderblauwe hemel in de ochtend, hij weet het nu. Het ligt aan hem, hij zal niet meer genezen (*Wer macht dich so krank*). De natuur zal hem nooit de troost kunnen bieden (*Alte Leute*). De stem die hem uit het verleden roept, is ook muzikaal een vage herinnering aan zijn geliefde uit *Stirb, Lieb und Freud*. Alleen de dood zal hem kunnen bevrijden. Met de regels ‘Und aus dem Traum, dem bängen, Weckt mich ein Engel nur’ komt de muziek geheel tot stilstand. De wandelaar heeft zijn eindpunt bereikt, een innerlijke en vredige rust.

Susan Dorrenboom

Uitgesproken tijdloos

Waterigeweg 2
3703 CN Zeist

www.vantellingen.nl

**VAN
TELLINGEN**
INTERIEURS.

VAN DAG TOT DAG

PROGRAMMA **ZONDAG 14 MEI 2023**

14.30 - 17.00 UUR

ICH BIN DER WEG, DIE WAHRHEIT UND DAS LEBEN
RECITAL / GROTE KERKZAAL, ZUSTERPLEIN 12

NATIONAAL GEMENGD JEUGDKOOR

O.L.V. **WILMA TEN WOLDE**

HANS EIJSACKERS, PIANO

JAN BASTIAAN NEVEN, CELLO

DAVID JANSEN, ORGEL

Wandelconcert met optredens op drie locaties binnen en buiten

19.30 - 21.30 UUR

DIE SCHÖNE MÜLLERIN

LIEDRECITAL / GROTE KERKZAAL, ZUSTERPLEIN 12

HENK NEVEN, BAS-BARITON

HANS EIJSACKERS, PIANO

Het verhaal van een ongelukkige verliefdheid van een rondtrekkende gezelschap op een molenaarsdochter.

ICH BIN DER WEG, DIE WAHRHEIT UND DAS LEBEN

NATIONAAL GEMENGD JEUGDKOOR O.L.V. **WILMA TEN WOLDE**
HANS EIJSACKERS, PIANO / **JAN BASTIAAN NEVEN**, CELLO /
DAVID JANSEN, ORGEL
GROTE KERKZAAL / 14.30 - 17.00 UUR

Leos Janáček (1854-1928)
uit: *Op een overwoekerd pad*
Onze avonden
De Madonna van Frydek

Franz Liszt (1811 - 1886)
uit: *Années de Pèlerinage*
(*Pelgrimsjaren*)
Sonetto del Petrarca: Pace non trovo

Johann Sebastian Bach (1685-1750)
Komm, Jesu, komm BWV 229
(*Thymich*)

Johann Sebastian Bach (1685-1750)
Cellosuite no. 2 BWV 1008: Prelude

Marin Marais (1656-1728)
uit: *pièces de violes*, livre II
Les voix humaines

Johann Sebastian Bach (1685-1750)
Cellosuite no. 6 BWV 1012:
Gavotte I & II - Gigue

Johann Sebastian Bach (1685-1750)
Ich ruf zu dir, Herr Jesu Christ BWV
639 (arr. Busoni)

Felix Mendelssohn Bartholdy
(1809 - 1847)
Hebe deine Augen auf - soli door
jongens uit Nationaal Gemengd
Jeugdkoor

Franz Liszt (1811 - 1886)
Via Crucis
(teksten uit *Matthäus-* en *Lucas-*
evangelie; Fortunatus; Gerhard; Rist)

Johann Sebastian Bach (1685-1750)
uit: *Matthäus Passion*
Befiehl du deine Wege

Rond 1900 schreef **Leos Janáček** een eerste serie werken voor harmonium die uiteindelijk uitgroeide tot een set van vijftien werken. De twee delen die vanmiddag te horen zijn, behoren allemaal tot de eerste werken die Janáček uiteindelijk onder de titel *Op een overwoekerd pad* verzamelde. Die titel slaat op een regel uit een Moravisch volksliedje waarin de bruid bezingt hoe het pad naar haar moeder begroeid is geraakt met klaver. Een subtiele hint voor de aard van de eerste werken: met een licht gevoel van nostalgie denkt Janáček terug aan zijn jeugd, wetende dat die tijd nooit meer terug komt. Teruggaan over dat overwoekerde pad is niet meer mogelijk. De pianowerken bevatten 'herinneringen aan vroeger, maar deze herinneringen zijn mij zo dierbaar dat ik niet denk dat ik zo ooit zal vergeten', aldus Janáček. De latere delen bevatten herinneringen aan de dood van zijn dochter Olga en zijn daarmee veel pijnlijker. *Onze avonden* fungeert als introductie op deze mijmeringen en *Madonna van Frýdek* laat een voortgaande processie horen.

Als twintiger maakte **Franz Liszt** talloze reizen door Zwitserland en Italië; zijn indrukken legde hij vast in een verzameling pianowerken die hij *Années de Pèlerinage* noemde. Liszt verwees daarmee naar *Wilhelms Meisters Lehrjahre* van Goethe. Wilhelm Meisters karakter ontwikkelde zich onderweg, en zo ook zag Liszt hoe het reizen hem inspireerde tot nieuwe werken. De werken uit Zwitserland gaan vooral over de indrukwekkende natuur, de Italiaanse werken vooral over kunst en poëzie. Oude kunst en poëzie wel te verstaan, want 'aangezien ik niets te zoeken had in het hedendaagse Italië, begon ik haar verleden te onderzoeken ...' En zo leerde Liszt het werk van Petrarca kennen en nam een aantal van zijn liederen als basis voor een drietal pianowerken, waaronder *Sonetto del Petrarca*.

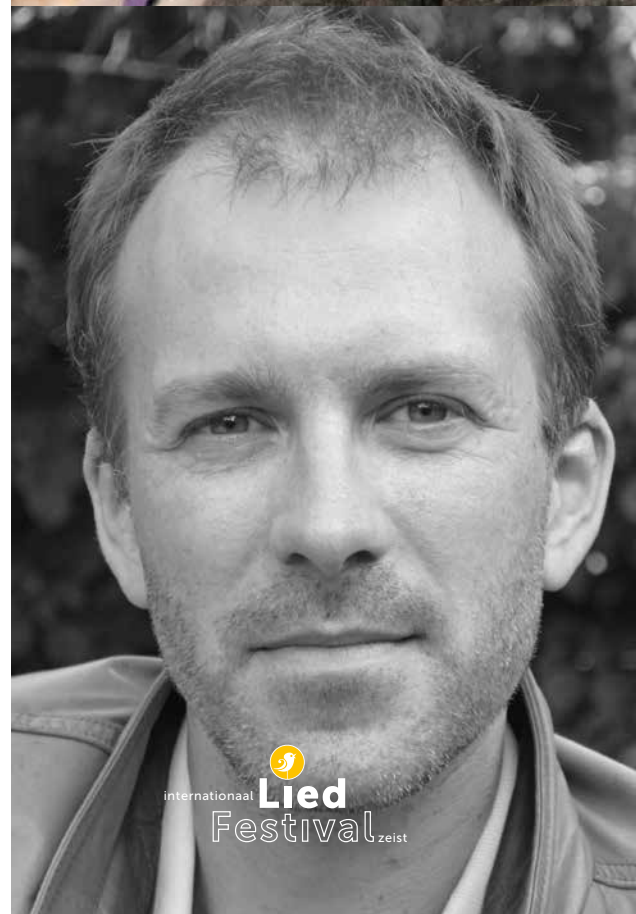
Deze pianowerken vragen veel van de pianist, in technisch opzicht is duidelijk te horen hoe virtuoos het pianospel van Liszt moet zijn geweest. Maar toch afficheerde Liszt zich daar op latere leeftijd niet meer mee. Sterker nog, in 1847 besloot hij zich terug te trekken als concertpianist, wijdde zich meer en meer aan het dirigeren en begon ook andere werken dan voor alleen piano te schrijven. Eén van zijn laatste werken is *Via crucis*, een muzikale verbeelding van de veertien staties voor koor, solisten en orgel (of piano of harmonium). In vergelijking met de *Années de Pèlerinage* is de stijl van Liszt diametraal gekeerd: geen weelderige klankwereld meer maar een uiterst serene, sobere en intense stijl waarin overigens heftige momenten niet geschuwd worden als een van de staties daarom vragen. De lijdensweg van Christus is in de beeldende kunst heel vaak verbeeld, maar zelden in muziek gevangen. Liszt deed dit dus wel en hoe! Hij schuwt de chromatiek niet, noch schurende akkoorden, maar soms klinkt er dan toch nog hoop zoals in de vierde statie als Christus Maria ontmoet. Deze statie begint met melodelijnen die nergens naar toe lijken te leiden tot halverwege, uiterst zacht, de verlossing klinkt. In de zesde statie citeert Liszt de beroemde koraalzetting *O Haupt voll Blut und Wunden*. Verstilde momenten klinken ook wanneer Liszt delen uit het *Stabat Mater* citeert.

© Nationale Koren

© Lisanne Soeterbroek

© LMarco Borggreve

Zes motetten schreef **Johann Sebastian Bach**, dat wil zeggen: er zijn er zes bewaard gebleven. Misschien heeft hij er meer geschreven. Eigenlijk was het genre van motet al zwaar verouderd in Bachs tijd, het had zijn hoogtijdagen in de renaissance gevierd. Toch wist Bach het motet zodanig nieuw leven in te blazen dat na hem Mendelssohn en zelfs Brahms weer op dit genre teruggrepen. In de barok was voor het motet in de liturgie nauwelijks meer een plaats; het was vooral een genre voor gelegenheden diensten geworden, voor begrafenissen of herdenkingen. Een opvallend aspect van een motet is dat elke tekstregel zijn eigen muzikale zin meekrijgt. Dat zou kunnen leiden tot een soort van 'hapsnap'-muziek, maar Bach weet het toch altijd weer zo te plooiën dat er sprake is van logisch geheel.

Het motet *Komm, Jesu, komm* is een begrafenismotet waarvoor Bach twee verzen uit een gedicht van Paul Thymich gebruikte. Dramatisch maakt Bach het nergens, de sleutelpassage voor dit motet is de laatste regel van het eerste vers: 'du bist der rechte Weg, die Wahrheit und das Leben'. Met groot vertrouwen beziet de ik-figuur de toekomst. Deze regel krijgt muzikaal gezien dan ook de meeste aandacht.

Bach schreef het motet voor twee koren, in de stijl van de Venetiaanse meerkorigheid, waarbij de beide koren elkaar als het ware toezingen.

'Suites à Violoncello Solo senza Basso, composées par Sr. J. S. Bach, Maître de Chapelle' staat op het titelblad van het schoonschrift dat Anna Magdalena maakte van de zes suites van haar man. 'violoncello solo' en 'senza basso'. Zo ongewoon was dit werk dat een dubbele markering nodig bleek om aan te geven dat het hier om werken ging voor slechts één instrument.

Toch was Bach niet de eerste die een werk voor cello solo schreef en al helemaal niet voor een basachtig strijkinstrument. In Frankrijk had **Marin Marais** al furore gemaakt met zijn werken voor violone solo (zeg maar de bas van de viola da gamba). Het waren werken, speciaal geschreven om met stille aandacht te beluisteren. De violone vond men het dichts bij de menselijke stem komen, reden voor Marais om één van zijn meeste expressieve werken *Les voix humaines* te noemen. De wijze waarop Bach hier voor een basinstrument schreef, was wel vernieuwend. Hij koos voor de suite, een genre dat rond 1700 vanuit Frankrijk naar Duitsland was komen overwaaien en dat hij van een typisch Duitse karaktereigenschap voorzag: het contrapunt. Zo suggereert hij in deze suites een meerstemmigheid op een instrument dat toen hoofdzakelijk werd gebruikt voor het spelen van louter de baslijn in een meerstemmig werk.

'Ik heb het aan mijn vader (klarinettist) te danken dat mijn studie zich als kind gelukkig beperkte tot de muziek van Bach - en dat in een land waar de meester nauwelijks hoger wordt geacht dan Carl Czerny.' Na een leven als concertpianist en docent kwam **Ferruccio Busoni** vlak voor de eeuwwisseling van 1900 tot rust in Berlijn, alwaar hij niet alleen eindelijk tot componeren kwam maar ook de studie naar het werk van Bach weer opnam. Als puber

had hij al transcripties van de werken van Bach gemaakt, daar ging hij nu mee door, wat resulteerde in een uitgave van alle klaviermuziek van Bach en meer transcripties. Zoals Bach al Vivaldi bestudeerde door transcripties van zijn muziek te maken en zo zijn stijl te integreren in zijn eigen muziek, zo heeft ook de diepgravende bestudering van Bachs muziek invloed gehad op Busoni's composities.

In de prelude die Bach op het koraal *Ich ruf zu dir, Herr Jesu Christ* schreef, ligt de klagende koraalmelodie boven in het polyfone stemmenweefsel. Busoni heeft dit in zijn transcriptie intact gelaten en vooral door verdubbeling van de baslijn meer diepte aan het koraal gegeven.

Mendelssohn-Bartholdy had zich ruim een halve eeuw eerder ook al sterk door het werk van Bach laten leiden. Zo schreef hij onder meer een aantal oratoria in de geest van de passies van Bach, waaronder het oratorium *Elias* over de profeet Elia die het volk Israël ervan probeert te overtuigen dat zij de verkeerde god aanbidden. Hij wordt daarin tegengewerkt door de koningin. Op het moment dat Elias, weggevlucht in de woestijn om het vege lijf te redden, overweegt op te geven, zingt een terzet van engelen 'Hebe deine Augen auf'. Opgeven is geen optie. Elia moet naar boven kijken. Naar dat wat hoger en groter is dan hijzelf. Hij moet vertrouwen hebben. Mendelssohn legt hier de woorden van steun en vertrouwen uit psalm 121 in de mond van drie engelen.

Eenzelfde troost gaat uit van de koraaltekst *Befiehl du deine Wege* die Paul Gerhardt in de 17e eeuw schreef. Dit koraal heeft men op verschillende melodieën gezongen, waarvan de bekendste de melodie van Hans Leo Hassler is. Dat komt vooral omdat Bach deze melodie gebruikt heeft als basis voor maar liefst vijf koraalzettungen in de *Matthäus Passion*: vier strofes uit het koraal *O Haupt voll Blut und Wunden* en eenmaal voor een strofe uit *Befiehl du deine Wege*. Dit laatste koraal is echter geen lijdenslied, maar lied vol van vertrouwen. Wie vertrouwt, kan verder gaan: 'Der Wolken, Luft und Winden gibt Wege, Lauf und Bahn, der wird auch Wege finden, da dein Fuß gehen kann.'

Susan Dorrenboom

DIE SCHÖNE MÜLLERIN

HENK NEVEN, BAS-BARITON / **HANS EIJSACKERS**, PIANO
GROTE KERKZAAL / 19.30 - 21.30 UUR

NB: dit programma kent geen pauze

Franz Schubert (1797 - 1828)

Die schöne Müllerin D 795 (Müller)

1. Das Wandern
2. Wohin?
3. Halt!
4. Danksagung an den Bach
5. Am Feierabend
6. Der Neugierige
7. Ungeduld
8. Morgengruss
9. Des Müllers Blumen
10. Tränenregen
11. Mein!
12. Pause
13. Mit dem grünen Lautenbande
14. Der Jäger
15. Eifersucht und Stolz
16. Die liebe Farbe
17. Die böse Farbe
18. Trockne Blumen
19. Der Müller und der Bach
20. Des Baches Wiegenlied

Welgemoed stapt een jongeman langs een beek. Deze zal hem vanzelf bij een molen brengen met een molenaar die hem werk zal verschaffen en al voortstappend droomt de jongeman van een molenaarsdochter, knap en lief. De jongeman is al verliefd voordat hij haar gezien heeft. Dat is natuurlijk voer voor een dramatisch afloop. De jongeman vindt inderdaad een molen met molenaar, werk én een aardige en mooie molenaarsdochter, maar de jonge vrouw in kwestie heeft andere plannen. Samen naar de beek kijken is voor hem het hoogtepunt, voor haar iets om snel mee op te houden want 'er komt regen aan'. De jongeman zoekt uiteindelijk gedesillusioneerd troost bij de rivier, of beter gezegd, in de rivier.

Deze gedoemde liefdesgeschiedenis staat in het eerste deel van *Sieben und siebzig nachgelassenen Gedichten aus den Papieren eines reisenden Waldhornisten* van Wilhelm Müller dat in 1820 verscheen. Het tweede deel waarin *Winterreise* terug te vinden is, kwam een paar jaar later uit.

Müller was in zijn eigen tijd bepaald geen onbekende dichter. Hij had gepleit vóór de Griekse zaak - de Griekse onafhankelijkheid van de Ottomaanse heerser - en ging sindsdien door het leven als de Grieken-Müller. Ook als dichter zocht hij nieuwe horizons. Heinrich Heine had bewondering voor de wijze waarop Müller 'nieuwe wijn in oude vaten goot'; hij doelde op de manier waarop Müller een nieuwe lading gaf aan de oude vormen van volkspoëzie.

In later tijden werd Müller regelmatig omschreven als de schoolmeester die in zijn vrije tijd wat dichtte. Dit is behoorlijk bezijden de waarheid: hij was weliswaar leraar, maar ook bibliothecaris, uitgever, vertaler en criticus en dus óók dichter. De cyclus *Die schöne Müllerin* ontstond in de jaren 1816-1820. Müller was hopeloos verliefd op Luise Hensel, in zijn dagboek noteerde hij hoe hij niet meer kon spreken, doen en voelen zonder aan haar te denken. Een passage vol clichés, zo concludeerde hij even later, maar hij besloot deze regels niet door te krassen. Zijn emoties waren immers te groot om nog artistiek verantwoord te kunnen schrijven. Precies zo voelt de molenaarsjongen zich in het lied *Pause*: 'Ich kann nicht mehr singen, mein Herz ist zu voll'. Eind 1816 trouwde Louise Hensel, Wilhelm Müller zou nooit meer in zijn dagboek schrijven.

In 1816 had *Die schöne Müllerin* nog de vorm van een 'liederspiel', in die tijd een geliefd tijdverdrijf in de artistieke salons waar Müller deel van uitmaakte. Men droeg gedichten voor, soms ook gezongen, waarbij ieder lid van de salon zijn eigen rol speelde. Het thema van de molenaarsdochter was niet nieuw: Paissello had er net een komische opera aan gewijd, Goethe een serie ballades, maar ook Eichendorff, Clemens Brentano en Justinus Kerner dichtten over dit onderwerp. Na uitvoering bleef Müller schaven aan het geheel en voegde in de loop van de volgende jaren nog enkele gedichten plus een proloog en een epiloog toe, maar door de ironisch-sarcastische toon van deze in- en uitleiding beperkte Müller de

ZONDAG 14 MEI TOELICHTING

diepgang van de cyclus: 'Ich lad' euch ... Zu einem funkelnagelneuen Spiel, Im allerfunkelnagelneusten Styl'. Müller laat de lezer ook weten dat we hier niet meer met liederenspiel te maken hebben maar met een monodrama. Alleen de molenaarsknecht heeft een rol. Dat de rivier tot slot nog een woordje spreekt, 'maakt hem immers nog niet tot een persoon'.

Hoe **Franz Schubert** de gedichten van Müller heeft leren kennen, is onduidelijk. Mogelijk heeft Carl Maria von Weber hem de bundel gegeven tijdens zijn bezoek in 1822. Müller had de gedichtenbundel immers aan hem opgedragen. Maar zeker is dat allerminst. In elk geval begon Schubert aan zijn liedcyclus in mei 1823, enige maanden na zijn wanhoopskreet *Mein Gebet*. De eerste ziekteverschijnselen van syfilis waren niet meer te ontkennen. Schubert wist dat hij niet meer beter zou worden.

Schubert zette niet alle liederen van Müller op muziek. De ironische proloog en epiloog en nog drie andere gedichten liet hij achterwege. Zo kon hij zich ten volle concentreren op de intense gevoelens van de molenaarsknecht die niet alleen een podium kregen in de zangstem, maar vooral ook in de pianopartij. Schubert heeft het zichzelf in zijn poging de volkspoëzie als het ware in volksliederen te vangen niet makkelijk gemaakt. Een groot aantal liederen in de cyclus zijn zogenaamde strofelieder: elke strofe wordt herhaald op dezelfde melodie én met dezelfde begeleiding in de piano, terwijl de tekst van gemoed wisselt. Dat is al meteen in het openingslied *Das Wandern* te horen. De voertmarcherende voetstappen in het eerste couplet - 'das Wandern is des Müllers Lust' - worden in de tweede strofe ingewisseld voor een kabbelend beekje en kunnen twee coupletten later best de rivierkeien zijn. Optimistisch gestemd wandelt de molenaarsknecht naast de rivier zijn ongewisse toekomst tegemoet. En al weet hij nog niet waarheen hij wandelt - *Wohin* - hij heeft alle vertrouwen in de rivier die hem dan inderdaad bij een molen brengt - (*Halt*) - en beter nog: naar een molenaarsdochter. Juist op dit moment in de cyclus brengt Schubert in *Danksagung an den Bach* een vertraging aan in de muziek. Hoewel de molenaarsknecht het meisje nog niet kent en nog geen woord met haar heeft gesproken, heeft hij wel al een toekomst met haar voorzien. Het is het eerste teken van zijn verlies van grip op de werkelijkheid.

In kortademige frases in *Am Feierabend* is te horen is dat het werk bij de molen zwaar is: 'Hätt ich tausend Arme zu rühren!' Maar niet alleen het werk beneemt de molenaarsknecht de adem. De vraag of 'die schöne Müllerin merkte meinen treuen Sinn' klinkt eerst nog in majeur maar aan het slot van het lied niet meer. Houdt zij ook van hem, vraagt hij dromerig aan de beek in *Der Neugierige*, waarna zijn stemming totaal omslaat. Voortgestuwd door jagende triolen in de piano wil hij overal, in de bomen, op het land, bij de vogels, zijn liefde voor haar kenbaar maken. Zelfs van zijn gezicht zou het af te lezen moeten zijn klinkt in *Ungeduld*.

ZONDAG 14 MEI **TOELICHTING**

De molenaarsknecht brengt de molenaarsdochter een aubade - *Morgengruß* - maar doet hij dat echt of is het een dagdroom? Het volgende ogenblik is het meisje de zijne geworden via een bijzondere vorm van redeneren in *Des Müllers Blumen*: 'De rivier is mijn vriend, de kleine bloemen aan de waterkant die op de ogen van zijn geliefde lijken, zijn van mij en daarom het meisje ook.'

Er volgt zowaar een teder moment als de molenaarsknecht naast het meisje bij de beek zit in *Tränenregen*. Müller haalt er de maan en sterren bij, maar de jongen betuigt nog steeds niet zijn liefde rechtstreeks aan haar, hij kijkt het meisje niet eens aan. De molenaarsdochter stapt maar eens op: 'sie sprach kommt ein Regen, ade! Ich geh nach Haus.'

Hoezeer de molenaarsknecht zijn realiteitszin is verloren, blijkt in *Mein*. De beek moet maar ophouden met kabbelen, de vogels stoppen met kwinkeleren, er is maar één melodie die ertoe doet: 'die geliebte Müllerin ist mein!' Als een bezetene gaat hij te keer, alles rijmt op 'mein'. Maar van het brengen van aubades blijkt hierna geen sprake meer blijkt uit *Pause*, Zijn luit hangt aan de wand en hij kijkt met weemoed naar de groene luitband, tot hij ontdekt waarom zijn liefde niet beantwoord wordt. Hij heeft een concurrent: *Der Jäger!*

Voor het eerst laat de molenaarsknecht dan krachtig van zich horen, zij het in de vorm van jaloezie en boosheid over vermeend verraad in *Eifersucht und Stolz*. De molenaarsdochter houdt dan wel van zijn groene luitband - *Die liebe Farbe* - maar vooral om de aandacht van de jager te trekken. De molenaarsknecht zou het liefst de wereld van al het groen - *Die böse Farbe* - ontdoen.

In de slotakte neemt de molenaarsknecht afstand van het meisje - al heeft hij nog steeds geen woord tegen haar gesproken. Hij zoekt troost bij de bloemen - *Trockne Blumen* - en bij de beek in *Der Müller und der Bach*. De beek heeft het laatste woord, en geeft de molenaarsknecht eeuwige rust: *Des Baches Wiegenlied*.

Susan Dorrenboom

VAN DAG TOT DAG

PROGRAMMA **MAANDAG 15 MEI 2023**

10.15 - 12.45 UUR

MASTERCLASS WOLFRAM RIEGER

MASTERCLASS / GROTE KERKZAAL, ZUSTERPLEIN 12

10.15 - 12.45 UUR

MASTERCLASS ROBERT HOLL

MASTERCLASS / KLEINE KERKZAAL, ZUSTERPLEIN 20

14.00 - 16.30 UUR

MASTERCLASS WOLFRAM RIEGER

MASTERCLASS / GROTE KERKZAAL, ZUSTERPLEIN 12

14.00 - 16.30 UUR

MASTERCLASS ROBERT HOLL

MASTERCLASS / KLEINE KERKZAAL, ZUSTERPLEIN 20

20.00 - 21.30 UUR

JONGEREN ONDERWEG

TALENTENCONCERT / GROTE KERKZAAL, ZUSTERPLEIN 12

In samenwerking met Zangschool Utrecht, KunstenHuis Idea, de Stichtse Vrije School en de Nationale Koren krijgen talentvolle jongeren een podium.

MAANDAG 15 MEI **RECITAL**

JONGEREN ONDERWEG

GROTE KERKZAAL / 20.00 - 21.30 UUR

STUDENTENKOOR INTONACATORE O.L.V. **THEA BAKKER**

KLEINKOOR STICHTSE VRIJE SCHOOL O.L.V. **SVEN BOOGERT**

VOCAL COACH **MARJOLEIN VERBURG**

DE TUIN (SOLISTEN VOCAAL TALENT NEDERLAND)

VOCAL COACH **IRENE VERBURG**

ANNIEK BROUWER, TROMPET

JAN FREERK KLOEN, PIANO

FAMA KONING, CELLO

VITTO VAN LEEUWEN, PIANO

HANS EIJSACKERS, PIANO

BAS VERHEIJDEN, PIANO

ANITA VAN SOEST, REGIE & PRESENTATIE

UTRECHTS JEUGDKOOR

O.L.V. **THEA BAKKER**
BAS VERHEIJDEN, PIANO

John Rutter (*1945)

Look at the world (*Rutter*)

Carl Bertil Agnestic (1924 - 2019)

Vem kan segla (Wie kan zeilen)
(*volkslied uit Zweden/Noorwegen*)

Johannes Brahms (1833 - 1897)

Die Meere (*Müller*)

Ola Gjeilo (*1978)

Tundra (*Silvestri*)

Harry Warren (1893 - 1981)

Chattanooga Choo Choo (*Gordon*)

VITTO VAN LEEUWEN, PIANO

Sergej Rachmaninov (1873 - 1943)

Prelude Op. 23/4

Prelude Op. 32/5

KLEINKOOR STICHTSE VRIJE SCHOOL

O.L.V. **SVEN BOOGERT**
MARJOLEIN VERBURG, VOCAL COACH
BAS VERHEIJDEN, PIANO

Karl Jenkins (*1944) uit: *Stabat mater*

Vidit Jesum in tormentis

And the Mother did weep

Ave verum

Fac, ut portem Christi mortem

ANNIEK BROUWER, TROMPET

JAN FREERK KLOEN, PIANO

Ibrahim Maalouf (*1980)

Defilé 1962

STUDENTENKOOR INTONACATORE

O.L.V. **THEA BAKKER**
BAS VERHEIJDEN, PIANO

Ola Gjeilo (*1978)

The rose (*Rossetti*)

Samuel Barber (1910 - 1981)

Sure on this night (*Agee*)

Orlando Gibbons (1583 - 1625)

The silver swan (*anoniem*)

Paul Hart

Humpty Dumpty (*Engels bakerrijmpje*)

FAMA KONING, CELLO

BAS VERHEIJDEN, PIANO

Reinhold Moritzzevitsj Glière

(1875 - 1956)

Ballade Op.4

Astor Piazzolla (1921 - 1992)

Libertango

ZANGERESSEN DE TUIN

PROJECT VAN DE NATIONALE KOREN
IRENE VERBURG, VOCAL COACH
HANS EIJSACKERS, PIANO

Felix Mendelssohn Bartholdy

(1809 - 1847)

Ich wollt meine Liebe ergösse sich

Op. 63/1 (*Heine*)

Abschiedslied der Zugvögel Op. 63/2

(*Hoffmann von Fallersleben*)

Herbstlied Op. 63/4 (*Klingemann*)

Max Reger (1873-1916)

Waldeinsamkeit op 76/3

(Volkslied aus Franken)

Robert Schumann (1810 - 1856)

An die Nachtigall Op. 98/1 (*Claudius*)

Clara Schumann (1819 - 1896)

Lied 2 (*Geibel*)

Johannes Brahms (1833 - 1897)

Bei dir sind meine Gedanken

(*Münch-Bellinghausen*)

Wie Melodien zieht es mir (*Groth*)

Edvard Grieg (1843 - 1907)

Gruss Op. 48/1 (*Heine*)

Zur Rosenzeit Op. 48/5 (*Goethe*)

Robert Schumann (1810 - 1856)

In Meeres Mitten Op. 91/6 (*Rückert*)

www.degroenewinkel.nl

VAN DAG TOT DAG

PROGRAMMA **DINSDAG 16 MEI 2023**

10.15 - 12.45 UUR

MASTERCLASS ELLY AMELING

MASTERCLASS / KLEINE KERKZAAL, ZUSTERPLEIN 20

10.15 - 12.45 UUR

MASTERCLASS HANS EIJSACKERS

MASTERCLASS / TORENLAAN THEATER, TORENLAAN 38

10.15 - 12.45 UUR

MASTERCLASS NATASHA LOGES

MASTERCLASS / KOETSHUYS, ZUSTERPLEIN 2

11.00 - 12.00 UUR

HAVEN VAN ZEIST

EDUCATIE & PARTICIPATIE / GROTE KERKZAAL,
ZUSTERPLEIN 12

LEERLINGEN PRIMAIR ONDERWIJS

BRAM VAN OERS, THEATERMAKER

MATTHIJS OVERMARS, PIANO

AD DE HARTOG, ACCORDEON

ANNEMIEK VAN DER VEN, KOORDIRIGENT

Presentatie van het scholierenproject De haven
van Zeist voor de groepen 5 t/m 8 van het primair
onderwijs in Zeist en omstreken.

13.30 - 17.30 UUR

MASTERCLASS SCHUBERT: DRANG IN DIE FERNE

OPENBARE MASTERCLASS AMATEURZANGERS /
TORENLAAN THEATER, TORENLAAN 38

MAARTEN KONINGSBERGER, BARITON

BAS VERHEIJDEN, PIANO

14.00 - 16.30 UUR

MASTERCLASS ELLY AMELING

MASTERCLASS / GROTE KERKZAAL, ZUSTERPLEIN 12

14.00 - 16.30 UUR

MASTERCLASS HANS EIJSACKERS

MASTERCLASS / KLEINE KERKZAAL, ZUSTERPLEIN 20

14.00 - 16.30 UUR

MASTERCLASS NATASHA LOGES

MASTERCLASS / KOETSHUYS, ZUSTERPLEIN 2

17.00 - 17.45 UUR

THUIS IN MUZIEK

LEZING / KOETSHUYS, ZUSTERPLEIN 2

ALICJA GESCINSKA

20.15 - 22.00 UUR

DE BLIJVELING

RECITAL / GROTE KERKZAAL, ZUSTERPLEIN 12

LILIAN FARAHANI, SOPRAAN

MAURICE LAMMERTS VAN BUEREN, PIANO

SHERMIN AMIRI, VERTELLER

Een verhaal over een gedwongen reis en aankomst
in een andere wereld.

DINSDAG 16 MEI **LIEDRECITAL**

DE BLIJVELING

LILIAN FARAHANI, SOPRAAN

MAURICE LAMMERTS VAN BUEREN, PIANO

SHERMIN AMIRI, VERTELLER

GROTE KERKZAAL / 20.15 - 22.00 UUR

Claude Debussy (1862 - 1918)

Des pas sur la neige

Robert Schumann (1810 - 1856)

In der Fremde op.39/1

Robert Schumann (1810 - 1856)

Erstes Grün op.35/4

Franz Schubert (1797 - 1828)

Der Wanderer D 493

Kurt Weill (1900 - 1950)

Youkali

Gabriel Fauré (1845 - 1924)

Les roses d'Ispahan

George Bizet (1838 - 1875)

Adieux de l'hôtesse arabe

Gabriel Fauré (1845 - 1924)

Au bord de l'eau

Reza Vali (*1952)

2 liederen

Claude Debussy (1862 - 1918)

Nuit d'étoiles

Claude Debussy (1862 - 1918)

Chevaux de bois

Richard Strauss (1864 - 1949)

Morgen

Mede mogelijk gemaakt door:

bulthaup
Zeist

Een geheel passend voorspel tot dit programma vormt de zesde prelude voor piano solo van **Claude Debussy**. 'Ritme als de sonore sereniteit van een triest ijslandschap,' staat er vrij vertaald als aanwijzing onder de eerste noten. De prelude draagt de titel *Des pas sur la neige*, voetstappen in de sneeuw. Titel en aanwijzing geven samen exact de sfeer weer die de componist voor ogen had. In het ritme hoor je de trage voetstappen van een wandelaar in een onberoerde, verstilde omgeving. Telkens wanneer hij een voet neerzet, zakt hij iets weg in de sneeuw voordat hij grip krijgt, maar grip op wat? Het landschap is verlaten, gestold in ijs en sneeuw, nergens is er een gebaand pad te zien. De kille eenzaamheid van de wandelaar is in de spaarzame noten van Debussy zo intens voelbaar, dat je er ijskoude ledematen van zou krijgen.

De Eichendorf-liederen uit *Liederkreis* op. 39 van **Robert Schumann** openen met *In der Fremde*. In een notendop wordt hier geschetst wat ontheemding betekent. Daar waar de wolken vandaan komen, daar ligt het moederland van de hoofdpersoon. De ouders zijn reeds lang gestorven en niemand kent hem/haar nog. Maar ook op de huidige plek heerst slechts 'Waldeinsamkeit', is totaal gebrek aan verbinding. Alleen in de dood zal rust gevonden worden. De treurige melodische lijn bereikt hier bij 'Da ruhe ich auch' zijn hoogtepunt.

Eenvoud kenmerkt het strofische lied *Erstes Grün* uit Schumanns *Kerner-lieder* op. 35. Een jongeling zoekt troost bij het frisse lentegroen. De winter heeft leed gebracht, mensenwoorden kunnen de ziel niet tot rust brengen. Ver weg van anderen biedt alleen het voorjaarsgroen troost. Het lied en elke strofe begint met een aangehouden akkoord dat om aandacht vraagt van de luisteraar. Tussen de strofes in klinkt een fris tussenspel dat het jonge groen weerspiegelt.

'O Land, wo bist du?' is de schrijnende vraag die gesteld wordt in hoogst dramatische *Der Wanderer* van **Franz Schubert**. Het zoeken maar niet vinden is in de onheilspellende inleiding van het lied al direct voelbaar. De wandelaar stapt met zwaar gemoed voort, ontheemd, zich nergens thuis voelend. Bij de gedachte aan gedroomde groene heuvels, waar de rozen bloeien, waar vrienden wandelen en de doden zijn herrezen uit hun as, klaart de lucht in de partituur even op. Maar het besef dat dit land van geluk nooit daar is waar de wandelaar gaat, trekt weer een gitzwarte deken over de noten heen.

Van een totaal ander kaliber is *Youkali* van **Kurt Weill**. In oorsprong is het werk geen lied, maar een instrumentale interlude bij het toneelstuk *Marie Galante* van Jacques Deval. Weill probeerde toen hij dit in 1934 schreef vaste grond onder de voeten te krijgen in Parijs, nadat hij uit Berlijn gevlucht was voor de Nazi's. Een jaar later schreef Roger Fernay (artiestennaam van Roger Bertrand) een tekst op deze tango-habanera en publiceerde die in samenwerking met Weill onder de titel *Youkali*. *Youkali* is de naam van een idyllisch eiland aan het einde van de wereld, dat uiteindelijk alleen uit een droombeeld blijkt te bestaan. De tekst sluit naadloos aan op de melancholie die al in de noten van deze langzame tango zijn ingebakken.

De rozen van Ispahan noch de Jasmijnbloemen uit Mosul ruiken zo friszoet als de adem van het meisje Leilah, aldus het gedicht *Les roses d'Ispahan* van Charles-Marie-René Leconte de Lisle. De geurige melancholie die uit de tekst spreekt en is door **Gabriel Fauré** van een context voorzien die de oriëntaalse sfeer versterkt. Het lied opent met een getrapt dalende lijn in de piano, gelijk een cascadetuin waarin het water sierlijk omlaag vloeit. Deze lijn is de kiemcel waaruit het lied wordt ontwikkeld. De cascade duikt daarbij in verschillende gedaanten steeds weer op, zoals ook de adengeur van Leilah als zoete herinnering in de neus blijft hangen.

We blijven in Arabische contreien met *Adieux de l'hôtesse arabe* van **George Bizet**, zonder twijfel één van de muzikale hoogtepunten van dit recital. Naast de al dan niet gedwongen geboortegrondverlaters, heb je natuurlijk ook de achterblijvers met hun eigen leed. Vanuit die optiek schreef Victor Hugo het lange gedicht dat als basis diende voor dit lied.

Bizet heeft de vrijheid genomen om coupletten te schrappen en enkele tekst-aanpassingen door te voeren. In een zwoele setting laat Hugo een jonge dame alles uit de kast trekken om een jongeman op andere gedachten te brengen en hem niet te laten afreizen naar verre oorden. Seksuele toespelingen liggen dicht onder de oppervlakte. Bizet haalde op zijn beurt alles uit de kast om de tekst muzikaal extra lading mee te geven. Je zou het werk als een trage buikdans kunnen beschouwen, waarin met inventieve variatie en vocale acrobatiek de verleidingskunst maximaal wordt uitgevent. Dit is Bizet op zijn best.

Op een andere manier is een poging om een situatie vast te houden ook het onderwerp van *Au bord de l'eau* van **Gabriel Fauré**. Stromend water is het symbool voor de verglijdende tijd in dit lied, dat gebaseerd is op een gedicht van Sully Prudhomme. Fauré werd getroffen door het sprekende beeld van iemand die met zijn geliefde aan de rand van een stroom op een bankje mijmert over de mogelijkheid om de tijd stil te zetten. Om te genieten van de voorbij glijdende wolken, van de verleidelijk zoete bloemengeur, van de pure liefde voor elkaar. Om te genieten van het gestolde moment, zonder de zorgen van morgen en het besef van de doortikkende tijd. Met de eenvoud van een wiegende 6/8 maat in dalende richting roept Fauré de bekoorlijkheid van het moment op, waarbij zangstem en piano elkaar imiteren. Maar waar de zangstem aan het eind van een dichtregel de lijn onderbreekt, zet de piano de dalende beweging voort. Een subtiele manier om de onverbiddelijkheid van de voortschrijdende tijd te onderstrepen.

De van oorsprong Iraanse componist **Reza Vali** brengt in zijn werk een synthese van volksmuziek uit zijn moederland en de westerse klassieke muziektraditie tot stand waarin melancholie soms verholen aanwezig is, maar op andere momenten onmiskenbaar aan de oppervlakte komt.

Melancholie overheerst ook in *Nuit d'étoiles* van **Claude Debussy** op een gedicht van Théodore de Banville. Onder een sterrenlucht, een beeld dat opgeroepen wordt in een wiegende 6/8 maat met gebroken akkoorden van de pianist, komen gedachten bovendien aan een overleden geliefde. Op de twee momenten dat er een meer concrete herinnering komt bovendien, flakkert er een lichte sprankeling op in de begeleiding, en versnelt het tempo iets. Die gedachten worden door de sterrenlucht echter ook weer toegedekt.

De energie spat ervan af in Debussy's *Chevaux de bois*, de vierde van zes *Ariettes Oubliées* op gedichten van Paul Verlaine. In hoeverre dit werkelijk om 'vergeten ariettes' ging, is niet geheel duidelijk, feit is dat de liederen al in de jaren negentig van de negentiende eeuw zijn ontstaan, maar dat ze pas na herpublicatie als *Ariettes Oubliées* in 1903 populariteit verwierven. Bij deze herpublicatie werd de bundel opgedragen aan de sopraan Mary Garden, die in 1902 *Mélisande* zong in de première van de opera *Pelléas et Mélisande*. De draaimolen met zijn paarden

in deze vierde ariette blijven onverstoorbaar hun rondjes draaien in een zoete jeugdhervorming. Zelfs als de nacht valt en de bezoekers hen verlaten hebben, zullen ze eeuwig hun rondjes blijven draaien.

'Auf uns sinkt des Glückes stummes Schweigen': de cirkel sluit zich letterlijk en figuurlijk in het slotlied van dit recital. *Morgen* is naast de *Vier letzte Lieder* zonder twijfel het bekendste en meest geliefde lied van **Richard Strauss**. Dat is niet te danken aan de literaire kwaliteit van het gedicht van John Henry Mackay, want die is gerust pover te noemen. Het wonder in dit lied zit in de trage, bij iedere beluistering weer hypnotiserende harmonische voortgang en de wonderschone melodische ontwikkeling. De piano speelt daarbij een leidende, sfeerbepalende rol en is de stam waar de zanglijn uit ontspruit als een tere knop. Een knop die tot bloei komt en weer verwelkt.

Robert Andriessen

BURGERSDIJK MAKELAARS

“Ieder huis kent zijn
eigen muziek.”

BURGERSDIJK, AL 65 JAAR UW VERTROUWDE
PARTNER IN DE MAKELAARDIJ

SLOTLAAN 66 3701 GN ZEIST BURGERSDIJK.COM
ZEIST@BURGERSDIJK.COM 030 - 69 33 222
OOK IN BILTHOVEN, BAARN-SOEST, DEN DOLDER EN UTRECHT

BUITENGEWOON
BETROKKEN

VAN DAG TOT DAG

PROGRAMMA **WOENSDAG 17 MEI 2023**

10.15 - 12.45 UUR **MASTERCLASS ELLY AMELING**
MASTERCLASS / GROTE KERKZAAL, ZUSTERPLEIN 12

10.15 - 12.45 UUR **MASTERCLASS ROBERT HOLL**
MASTERCLASS / KOETSHUYS, ZUSTERPLEIN 2

14.00 - 16.30 UUR **MASTERCLASS ELLY AMELING**
MASTERCLASS / GROTE KERKZAAL, ZUSTERPLEIN 12

14.00 - 16.30 UUR **MASTERCLASS ROBERT HOLL**
MASTERCLASS / KLEINE KERKZAAL, ZUSTERPLEIN 20

17.00 - 17.45 UUR **WANDERLUST DOOR DE EEUWEN HEEN**
LEZING / KOETSHUYS, ZUSTERPLEIN 2
NATASHA LOGES, MUSICOLOOG

20.15 - 22.00 UUR **WANDERER AN DEN MOND**
RECITAL / GROTE KERKZAAL, ZUSTERPLEIN 12
ILKER ARCAYÜREK, TENOR
HARTMUT HÖLL, PIANO
Met liederen over de weg die zon en maan elk etmaal
weer afleggen.

WANDERER AN DEN MOND

ILKER ARCA YÜREK, TENOR / **HARTMUT HÖLL**, PIANO

GROTE KERKZAAL / 20.15 - 22.00 UUR

IN SPLENDOUR BRIGHT THE SUN IS RISING

Sergei Rachmaninov (1873 - 1943)

Lilacs (Сирень) op. 21/ 5

(uit: 12 Romances; Beketova)

How fair is the spot

(Здесь хорошо) op. 21/7 (Galina)

Ralph Vaughan Williams (1872 - 1958)

Silent Noon

(uit: The House of Life no. 2; Rossetti)

Johannes Brahms (1833 - 1897)

Feldeinsamkeit op. 86: No 2

(uit: 6 Lieder; Allmers)

BLOOMING LOVE

Richard Strauss (1864 - 1949)

Mädchenblumen op. 22 TrV 153 (Dahn)

Kornblumen

Mohnblumen

Epheu

Wasserrose

Henri Duparc (1848 - 1933)

Phidylé (Leconte de Lisle)

Felix Mendelssohn Bartholdy

(1809 - 1847)

Nachtlied op. 71/6

(uit: 6 Lieder; Eichendorff)

Pauze

FROM DUSK TILL DAWN

Franz Schubert (1797 - 1828)

An die untergehende Sonne D 457

(Kosegarten)

Alinde D 904 (Rochlitz)

Willkommen und Abschied D 767

(Goethe)

Der Vollmond strahlt D 797

(uit: Rosamunde; von Chézy)

Der Wanderer an den Mond D 870

(Seidl)

Der Jüngling an der Quelle D 300

(von Salis-Seewis)

Auf der Donau D 553 (Mayrhofer)

Der Unglückliche D 713 (Pichler)

Im Walde D 834 (Schulze)

Het recital *Wanderer an den Mond* is een wandeling langs het levenspad gevangen in negentien liederen.

Voordat **Sergei Rachmaninov** uit Rusland vertrok heeft hij zich veelvuldig met het lied bezig gehouden, nadien stokte de liedproductie vrijwel geheel. Kennelijk was vaderlandse grond nodig om zijn inspiratie op dit vlak te voeden. In Rachmaninovs *Seringen* opus 21/5 wordt het geluk gezocht bij ochtendgloren tussen de sering. De schittering van de dauw in het gras waar de sering staan, is te horen in de begeleiding. Zachte melancholie overheerst, want alleen het vinden van een zeldzame vijfbladige sering zal het geluk brengen.

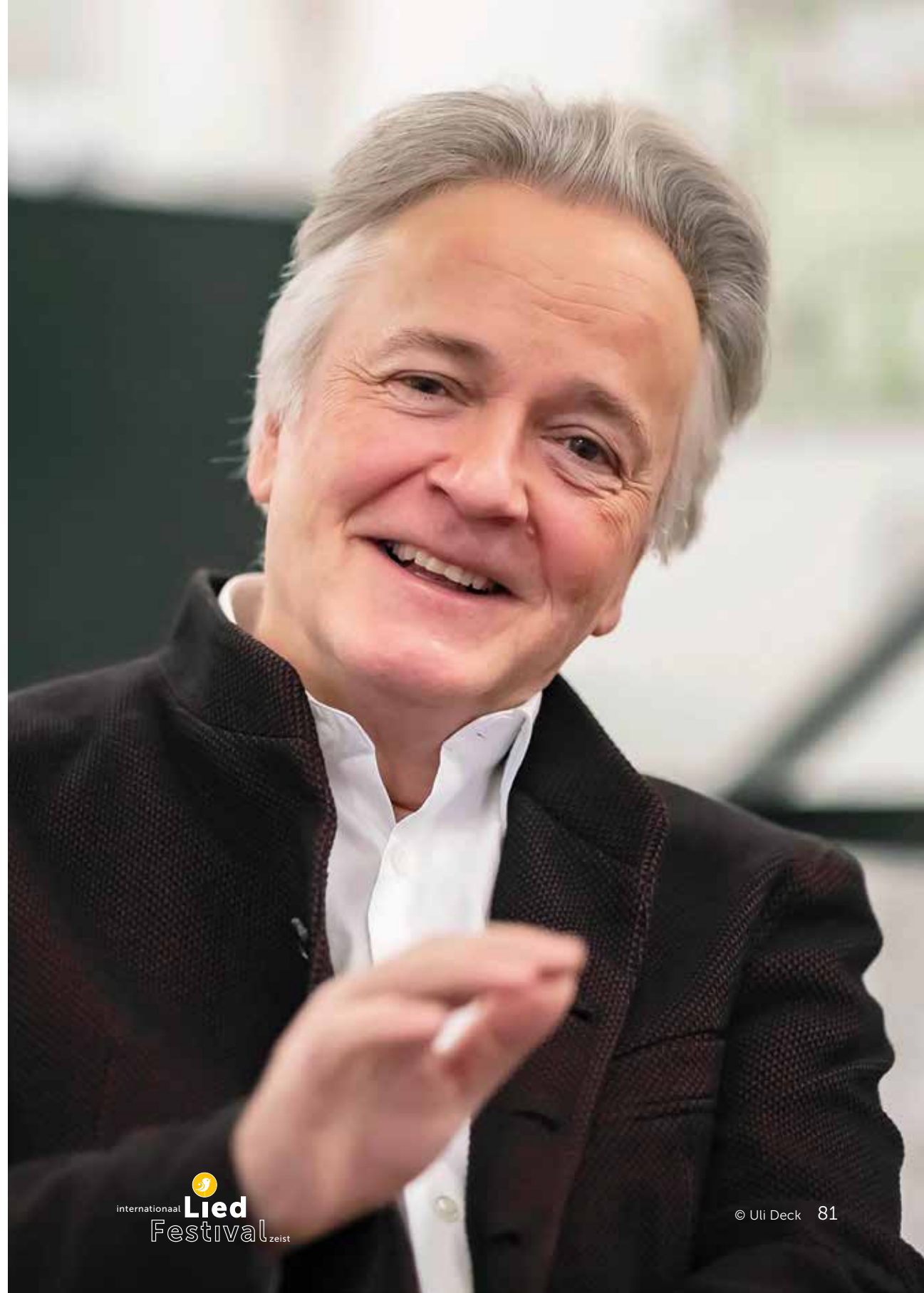
Het gevoel van gelukzaligheid dat je kunt ervaren wanneer je alleen bent, omringd door prachtige natuur wordt opgeroepen in *Het is hier zo aangenaam* opus 21/7. Weldadige lyriek onderstreept het gevoel dat de hoofdpersoon hier ervaart, één met de natuur, dicht bij god én bij de geliefde. Bij de gedachte aan die geliefde maakt het hart van de solist een sprong en bereikt het lied een subtiel, maar extatisch hoogtepunt.

Eenzelfde soort gelukzaligheid is te vinden in *Silent Noon* van **Ralph Vaughan Williams**, maar hier zijn de geliefden samen en beleven in het zachte gras zwijgend een intiem moment dat eeuwig zou mogen duren. De wuivende velden met dotterbloemen die het liefdesnest omzomen, zetten de scène in een gouden zomerse gloed die duidelijk hoorbaar is in klavierbegeleiding.

Een zomers veld is ook de locatie waar de *Feldeinsamkeit* van **Johannes Brahms** zich afspeelt. Het gras staat hoog, krekels tsjirpen en er heerst totale rust. De blik is op de diepblauwe lucht gericht, waar witte wolken als dromen langstrekken. De muziek komt volledig tot stilstand wanneer al mijmerend vastgesteld wordt dat deze gemoedstoestand aanvoelt als die van iemand die reeds lang gestorven is.

In de vier gedichten waarop **Richard Strauss** zijn *Mädchenblumen* baseerde, vergelijkt tekstdichter Felix Dahn de karakters van meisjes met bloemen. Bescheiden blauwogige dames zonder weet van hun innerlijke en uiterlijke schoonheid zijn gelijk korenbloemen. Vrolijk dansende types, wild en plagerig aangelegd, maar met een goed hart zijn klaprozen. Introverte, afhankelijke dames met onweerstaanbare reebruine ogen en een rijk gevoelsleven zijn als klimop. De waterlelie met zijn in maanlicht bloeiende bloemen is metafoor voor meisjes met albasten wangen, vermoeide ogen en diepe gedachten. Wezens die een betoverende zilverachtige glans uitstralen.

Het mag duidelijk zijn dat dit hoogromantische poëzie betreft en niet van hemelbestormend niveau. Strauss heeft zelf altijd een moeizame verhouding met deze cyclus gehad, noemde het een 'gecompliceerd' werk. In het openingslied *Kornblumen* is dat nog nauwelijks te bespeuren, de zangstem

krijgt alle ruimte voor melodische ontwikkeling met een typisch Straussiaanse lyrische kwaliteit. *Mohnblumen (Klaprozen)* is daarentegen speels en gedurfd met parelende trillers en impulsieve sprongen in de begeleiding van de verhalende zangstem. Werkelijk spannend wordt het in de harmonische ontwikkeling in het derde lied *Epheu (Klimop)*. Zoals de plant kronkelend zijn weg zoekt en zich aan alles vastklampt, zo zoekt de harmonie hier kronkelend zoekend zijn weg. Het heeft een lied van intense schoonheid opgeleverd. In *Allerseelen* gooit Strauss tot slot alle remmen los om een mysterieuze klankwereld te creëren die geheel past bij de mystiek van de waterlelie. De akkoordprogressies hebben deels Wagneriaanse allure, maar dan subtiel verpakt in de welluidendheid die zo kenmerkend is voor de liederen van Strauss. Richard Strauss tilde al met al de teksten van Dahn naar een veel hoger plan.

Henri Duparc droeg het lied *Phidylé* op aan zijn componistenvriend Ernest Chausson. Het was ook Chausson aan wie hij toevertrouwde dat voor hem verreweg de belangrijkste rol van muziek het raken van het hart was. Een beter bewijs voor die stelling heeft Duparc met de opdracht van dit lied aan Chausson niet kunnen leveren. Met grote precisie stuurt hij de muzikale ontwikkeling, chromatiek verdicht zich gaandeweg en zorgt voor stuwing die zich golvend toewerkt naar het absolute hoogtepunt aan het einde: daar waar een hunkerend verlangen wordt uitgesproken.

In *Nachtlid* klinkt de eenzaamheid van de nacht door. Vrienden en geliefden zijn onbereikbaar, wellicht voorgoed, voor de wakkere wordt het waken, en met de nachtegaal en waterval bidden tot de eerste zonnestraal. Het gedicht werd door **Felix Mendelssohn Bartholdy** in een eenvoudig strofisch lied gevat dat door de fraaie melodie en de effectieve climax op 'Gott loben wollen wir vereint' toch zijn uitwerking niet mist.

'Sonne, du sinkst, Sonne, du sinkst, Sink in Frieden' klinkt het in het refrein van *An die untergehende Sonne*. **Franz Schubert** versterkte het effect van de tekstherhaling in deze ode door te kiezen voor een rondovorm (ABACA), waarbij het A-deel uiteraard het refrein bevat. Naast lange traag dalende lijnen bezit dit A-deel een sterke leidtoonwerking die het effect van de ondergaande zon muzikaal nog eens verstrekt.

De typisch wiegende beweging van een barcarolle begeleidt de zoektocht van een jongeling naar zijn geliefde *Alinde*. Ook hier is sprake van een zons- ondergang: de zon zakt in het meer, wanneer de visser vergeefs gevraagd wordt of hij het meisje in kwestie gezien heeft. De jager die langs komt weet ook van niks. De naam Alinde wordt met steeds iets andere stembuiging herhaald. De sterren staan al aan de hemel, en nog heeft de geliefde zich niet laten zien. En dan staat ze toch ineens naast hem: de aanhouder wordt beloond voor zijn trouw.

Een gejaagde galop is de muzikale metafoor die Schubert gebruikt in *Willkommen und Abschied*. Bij de invallende nacht snelt de hoofdpersoon te paard door nevel en wind richting zijn liefde. Even lijkt de tocht een sinistere afslag te nemen en voel je de *Erkönig* op de loer te liggen, maar de vurige passie van de liefde overwint en de jongeling komt behouden aan. Een liefdesnacht volgt, en de galop maakt plaats voor brede lyriek. Met het aanbreken van de morgen is het moment van afscheid alweer daar. Tranen worden geplengd, maar met de wetenschap bemind te worden vlamt het hart en daarmee ook de galop weer op.

De schittering van de volle maan in *Der Vollmond strahlt*, is zo ver en gevoelsmatig toch zo dichtbij. Deze romance is afkomstig uit toneelmuziek voor *Rosamunde*, waarvan we ook Schuberts balletmuziek zo goed kennen. Eenvoud en gratie kenmerken dit lied.

Der Wanderer an den Mond doet zich voor als eenvoudig volksliedje, maar niets is minder waar. Uiterst geraffineerd speelt Schubert hier een spel met donker en licht, mineur en majeur. Er zit een innerlijke tweespalt in de 'wanderer': hij is de aardse zwerver die nergens thuis is en nooit aankomt, en tegelijk de bezielde trekker die overal thuis is, waar hij gaat en staat. Die tweespalt heeft Schubert in geniale klaarheid weten te vatten.

In *Der Jüngling an der Quelle* roept Schubert met een paar rake pennenstreken de sfeer op van de bron waar een jongeling zijn liefde voor Louise probeert te vergeten. Muzikaal impressionisme is het wel genoemd, en die typering dekt de lading uitstekend.

Als vredige barcarolle begint de bootreis in *Auf der Donau*, maar al snel slaat de stemming om. Als geesten doemen de dennenwouden op, verval wordt steeds zichtbaarder. In de linkerhand van de piano duiken dreigende trillers en syncoperingen op, de sfeer wordt zwarter en zwarter: het is duidelijk: we varen regelrecht onze ondergang tegemoet.

Een omvangrijk en dramatisch lied is *Der Unglückliche*. Een verlatene treurt om het verlies van zijn lief. Hij probeert de droom van gelukkiger tijden op te roepen, maar zelfs dat lukt niet. Elke strofe van het gedicht gaf Schubert zijn eigen treurige of dramatische karakter, alleen in de poging om de droom op te roepen flakkert er iets hoopvol op, tevergeefs zoals al snel blijkt.

Totaal rusteloos is de wandelaar tot slot in *Im Walde*. Duizenden bloemen staan er voor het grijpen, maar die ene, die fel begeerde valt er niet te plukken, dus moet de wandelaar almaar door in een eindeloze zoektocht. Dit lied heeft muzikaal gezien sterke parallellen met *Erstarrung* uit *Winterreise*, dat Schubert twee jaar later schreef.

Robert Andriessen

*Jaap
Blauwendraat*
www.pianoservice.nl

verzorgt al uw
piano- en vleugelwensen

VvPN
CERTIFIED
PIANO TUNER

PTDAE

WIJ LEIDEN
VAKMENSEN OP

Erkend leerbedrijf

Al 30 jaar dé pianospecialist voor Midden Nederland.
Voor stemmen, onderhoud, reparatie, verbetering van
speelaard en vervoer. Vakbekwaam én klantgericht.
Met een ruime voorraad piano's en vleugels voor
leerling en professional.

- gecertificeerd pianostemmer
- all-round pianotechnicus
- specialist in precisietechniek
- zorgvuldig en betrouwbaar

06 212 688 71 / 0343 76 41 00
info@pianoservice.nl / www.pianoservice.nl

VAN DAG TOT DAG

PROGRAMMA **DONDERDAG 18 MEI 2023**

10.00 - 15.00 UUR **WANDELEN MET ...**
OPENBARE MASTERCLASS AMATEURZANGERS /
KOETSHUYS ZUSTERPLEIN 2

HETTY GEHRING, ZANGDOCENT
GILBERT DEN BROEDER, PIANO

10.15 - 12.45 UUR **MASTERCLASS SARAH CONNOLLY**
MASTERCLASS / KLEINE KERKZAAL, ZUSTERPLEIN 20

10.15 - 12.45 UUR **MASTERCLASS HANS EIJSACKERS**
MASTERCLASS / GROTE KERKZAAL, ZUSTERPLEIN 12

14.00 - 16.30 UUR **MASTERCLASS SARAH CONNOLLY**
MASTERCLASS / GROTE KERKZAAL, ZUSTERPLEIN 12

14.00 - 16.30 UUR **MASTERCLASS HANS EIJSACKERS**
MASTERCLASS / KLEINE KERKZAAL, ZUSTERPLEIN 20

17.00 - 18.30 UUR **VERLANGEN EN VERWIJLEN**
TALKSHOW / KLEINE KERKZAAL, ZUSTERPLEIN 20

ANNEMIEK SCHRIJVER, PRESENTATOR BIJ DE
KRO-NCRV

21.15 - 22.00 UUR **SONGS OF TRAVEL**
RECITAL / GROTE KERKZAAL, ZUSTERPLEIN 12

KONSTANTIN KRIMMEL, BARITON
MALCOLM MARTINEAU, PIANO
Een programma rond de romantische 'wanderer'
met liederen van Schubert, Wolf en Vaughan Williams.

internationaal **Lied**
Festival zeist

DONDERDAG 18 MEI **LIEDRECITAL**

SONGS OF TRAVEL

KONSTANTIN KRIMMEL, BARITON / **MALCOLM MARTINEAU**, PIANO

GROTE KERKZAAL / 20.15 - 22.00 UUR

Franz Schubert (1797-1828)

Der Wanderer D 489 (*Lübeck*)

An den Mond D 193 (*Hölty*)

Der Schiffer D 536 (*Mayrhofer*)

Wanderers Nachtlied I D 224 (*Goethe*)

Der Wanderer an den Mond D 870 (*Seidl*)

Ralph Vaughan Williams (1872-1958)

Songs of Travel (*Stevenson*)

The vagabond

Let Beauty awake

The roadside fire

Youth and love

In dreams

The infinite shining heavens

Wither must I wander

Bright is the ring of words

I have trod the upward and the downward slope

Pauze

Hugo Wolf (1860-1903)

Fußreise (*Mörike*)

Der Musikant (*Eichendorff*)

Begegnung (*Mörike*)

Gebet (*Mörike*)

Heimweh (*Mörike*)

Selbstgeständnis (*Mörike*)

Der Tambour (*Mörike*)

Auf einer Wanderung (*Mörike*)

Abendbilder (*Lenau*)

Verschwiegene Liebe (*Eichendorff*)

Abschied (*Mörike*)

Het wezenlijke van de romantiek was een hartstochtelijk verlangen naar dat wat buiten het bereik lag. Hét symbool van de Duitse romantiek is het schilderij *Der Wanderer über dem Nebelmeer* van Casper David Friedrich uit 1817. Rond diezelfde tijd ontstond *Der Wanderer* van **Franz Schubert**, dat gaat over de mens die zijn levensweg aflegt in voor- en (veelal) tegenspoed.

Veel van Schuberts wandelliederen, met hun regelmatige puls, drukken niet alleen een fysieke beweging uit, maar verwijzen vooral naar het levenspad, in de zin van de persoonlijke lotsbestemming. Zo kun je eigenlijk helemaal niet wandelen op het tempo van *Das Wandern*, omdat de achtste noten te snel en de kwartnoten te langzaam zijn. Toch klinkt het tempo van dit lied niet onlogisch. Ook in *Winterreise* vinden we zo iets. Het wandeltempo van de 'wanderer' verschilt in het openingslied *Gute Nacht* sterk met dat van het laatste lied van de cyclus, *Der Leiermann*, waarmee de levensmoeheid van de titelfiguur wordt uitgebeeld.

Der Wanderer droeg in hoge mate bij aan Schuberts roem. Dit lied bevat in de maten 23-30 één van Schuberts meest bekende harmonische sequensen: het sehnsucht-motief. Dit gebruikte Schubert zes jaar later ook in zijn *Wanderer Fantasie*. Het lied gaat over de vervreemde mens, die het leven en het lot wil ontvluchten.

Het transparante *An den Mond* is niet alleen beroemd vanwege de melodie, maar ook door de pianobegeleiding: de golvende triolen, die zo sterk aan Beethovens *Mondscheinsonate* doen denken. Schubert had die vloeiende triolen eerder gebruikt in de vroege nocturne *Geisternähe*. *An den Mond* ademt een pastorale melancholie.

Het gedicht *Der Schiffer* werd rond 1818 gepubliceerd in het tweede deel van *Beiträge zur Bildung für Jünglinge*, een periodiek, die door Schuberts vriend Mayrhofer was opgericht. In *Der Schiffer* gebruikt Schubert één muzikaal idee, dat het hele lied doordringt. Het water is, hoe krachtig het ook raast, niet bij machte de koers van de schipper te veranderen.

Goethe schreef *Wanderers Nachtlied* in 1776 aan Frau von Stein. Het is een verlangen naar innerlijke rust. Dit geniale lied geeft binnen elf maten op uiterst subtiel wijze de complexe gedachtegang van de dichter weer.

Der Wanderer an den Mond is misschien wel het beroemdste van Schuberts liederen over de maan. Het lied wijst vooruit naar het wandelritme van *Gute Nacht*. De modulaties staan symbool voor de golfbeweging tussen ons duistere, menselijke bestaan en de heldere volmaaktheid van het hemelse leven.

De Britse **Ralph Vaughan Williams** was rond de eeuwwisseling één van de eersten die het platteland op ging om volksliederen te verzamelen. Hij koesterde een grote liefde voor de liederen van Schubert en Schumann, en voelde zich sterk aangetrokken tot het thema van de 'wanderer' uit *Winterreise*.

Songs of Travel, zijn verfijnde liedcyclus uit 1904, werd rond 1960 voor het eerst integraal uitgevoerd, nadat ook het laatste lied postuum was herontdekt. De inspiratie voor deze cyclus kwam uit *Songs of Travel and Other Verses* van de Engelse dichter Robert Louis Stevenson.

Het korte en ziekelijke leven van deze dichter was gevuld met vele reizen, die hem uiteindelijk in Californië en op Samoa in de Pacific deden belanden. Zijn lyrische gedichten ontstonden aan het meer van Saranac en in Samoa. Ze gaan over de liefde en over thema's als tijd en sterfelijkheid. Sommige gedichten gaan over de geboortegrond van de dichter, over Schotland, en andere verwijzen specifiek naar Samoa. De term *Travel* is figuurlijk bedoeld en verwijst behalve naar fysieke reizen ook naar innerlijke reizen, zoals in het lied *The Vagabond*. Stevenson had het gedicht geschreven 'naar een lied van Schubert'. *The Vagabond* zet de toon met een doelbewuste tred, die af en toe wordt onderbroken, wanneer de zwerver peinst over de kou van de herfst. De cyclus maakte grote indruk op het publiek en heeft grote betekenis gehad voor de ontwikkeling van het Engelse kunstlied. Tegelijkertijd is de karakteristieke en geliefde toon van de Engelse traditionals duidelijk aanwezig in deze liederen.

Hugo Wolf voelde zich sterk aangetrokken tot Eduard Mörike vanwege diens vermogen om in romantische, neoklassieke en folkloristische stijl te dichten. Uit brieven van Wolf blijkt hoezeer hij hield van Mörike's door de barok beïnvloedde stijlfiguren, alsook van de fantasie van de dichter en diens psychologische inzichten.

In zijn biografie over Hugo Wolf beschrijft Frank Walker Mörike als een 'protestantse pastor met neigingen naar het katholicisme, als een man die zowel het geluk als de bitterheid van de liefde heeft gekend. Een man, die diep reageerde op de stemmingen van de natuur, en iemand die een opmerkelijk oog had en gevoel voor humor'. Mörike's poëzie bezit sensuele gratie en toont de gevoelige aard van de dichter in de intens emotionele poëzie. Deze gedichten werden voor het eerst gepubliceerd in 1838. Wolf droeg de zesde uitgave hiervan voortdurend bij zich. Hij kon nog geen uur zonder.

In januari 1888 huurde Wolf een huis in Perchtoldsdorf vlakbij Wenen, vastbesloten om daar veel liederen te gaan componeren. Dit had te maken met zijn hernieuwde kennismaking met de poëzie van Mörike. In dit jaar volgde een uitbarsting van creativiteit, die magnifieke liederen opleverde. Wolf was volkomen perplex door het resultaat, die hem hem gelukkig en trots maakte. Er zouden drie wonderjaren volgen.

De drieënvijftig Mörike liederen van Wolf worden gekenmerkt door een grote sensitiviteit voor de emoties die in de teksten besloten liggen. Wolf wist een grote verfijning aan te brengen in de balans tussen stem en pianopartij. Zijn scherpe onderscheidingsvermogen blijkt uit de gevarieerdheid van deze liederen.

Lied na lied ontstond in deze vruchtbare periode. *Der Tambour* was de eerste van de Mörike-liederen, en gaat over een jongen op de drempel van volwassenheid. Hij stelt zichzelf voor in allerlei gedaanteverwisselingen. Zijn komische fantasieën laten zijn sabel in worst, en zijn trommel in een kom hete zuurkool veranderen. Wolfs rijpe stijl komt volledig tot zijn recht in dit lied.

De Mörike-liederen eindigen met zes komische liederen, waarvan drie in de balladevorm, waaronder *Abschied*. De andere drie liederen zijn bescheidener van formaat, zoals *Selbstgeständnis*. De stijl is tamelijk vernieuwend. In de negentiende eeuw kwam humor vooral voor in operettes, walsliederen of kinderliedjes. Die muziek werd voornamelijk in traditionele harmonieën geschreven. Maar Wolf voelde zich aangetrokken tot komedies met een psychologische inslag, en hij voorzag zijn komische liederen van het hele arsenaal aan laatromantische tonale vernieuwingen. Hij bracht daarmee de humor terug in het liedgenre en in de muziek van zijn tijd.

Mörike en zijn zuster wandelden vaak van Cleversulzbach naar Neuenstadt. Daar woonde een neef met zijn muzikale vrouw. Over haar stem 'als een nachtegaal' gaat het in de laatste regel van *Auf einen Wanderung*.

Tegenover het stormachtige *Begegnung* staat het vrome en verstilte *Gebet*. In *Heimweh* weet Wolf het verdriet om de geliefde Luise in de openingsmaat te vangen in dalende halve toonafstanden. Het verdriet wordt, ook in muzikaal opzicht, niet opgelost. En over *Fußreise* schreef Wolf: 'wanneer je dit lied gehoord hebt wil je nog maar één ding, namelijk "sterven".'

Van Lenau zette Wolf tussen 1876 en '79 dertien gedichten op muziek, waaronder het poëtische *Abendbilder*. Lenau was één van de meest melancholieke Duitstalige dichters.

Eichendorff was één van Wolfs favoriete dichters. In *Der Musikant* is een opvallende gelijkenis tussen het zwervende leven van de titelfiguur en dat van Wolf zelf. Zijn ouders hadden weinig vertrouwen in een muzikantenleven leven voor hun zoon. Daaraan wordt gerefereerd in de laatste regel.

Het schitterende liefdeslied *Verschwiegene Liebe* is super romantisch. Eichendorff verwerkte het later in zijn verhaal *Robert und Guiscard*, waar het wordt gezongen door Guiscard die, staande voor zijn open raam in het maanlicht, de geur van sering inademt. Hij zingt dit lied wanneer hij zijn geliefde ziet naderen. Wolf zelf dacht hierbij waarschijnlijk aan Melanie Köchert. Het lied werd volgens Ernst Decsey, Wolfs eerste biograaf, in een golf van inspiratie gecomponeerd.

Jacqueline van Rooij

VAN DAG TOT DAG

PROGRAMMA **VRIJDAG 19 MEI 2023**

10.00 - 15.00 UUR **MASTERCLASS SCHUBERT: DRANG IN DIE FERNE**
OPENBARE MASTERCLASS AMATEURZANGERS
KOETSHUYS, ZUSTERPLEIN 2
MAARTEN KONINGSBERGER, BARITON
BAS VERHEIJDEN, PIANO

10.15 - 12.45 UUR **MASTERCLASS MALCOLM MARTINEAU**
MASTERCLASS / GROTE KERKZAAL, ZUSTERPLEIN 12

10.15 - 12.45 UUR **MASTERCLASS SARAH CONNOLLY**
MASTERCLASS / KLEINE KERKZAAL, ZUSTERPLEIN 20

14.00 - 16.30 UUR **MASTERCLASS SARAH CONNOLLY**
MASTERCLASS / GROTE KERKZAAL, ZUSTERPLEIN 12

14.00 - 16.30 UUR **MASTERCLASS MALCOLM MARTINEAU**
MASTERCLASS / KLEINE KERKZAAL, ZUSTERPLEIN 20

20.15 - 22.00 UUR **DE PELGRIM**
RECITAL / GROTE KERKZAAL, ZUSTERPLEIN 12

JAN PETRYKA, TENOR
MITCH RAEMAEKERS, TENOR
PETER GIJSBERTSEN, TENOR
WILLEM DE VRIES, TENOR
VINCENT KUSTERS, BARITON
TOMAS KILDIŠIUS, BARITON
HENK NEVEN, BAS-BARITON
ROBERT HOLL, BAS-BARITON
LONNEKE VAN STRAALEN, VIOOL
NAOMI PETERS, ALTVIOOL
JOËL WATERMAN, ALTVIOOL
JAN BASTIAAN NEVEN, CELLO
SEBASTIAAN VAN HALSEMA, CELLO
YING LAI GREEN, CONTRABAS
HANS EIJSACKERS, PIANO

Een bijzonder ensemblerecital met werken over de pelgrim, over dolende, buiten de maatschappij staande en zoekende naar spirituele verlichting.

VRIJDAG 19 MEI **LIEDRECITAL**

DE PELGRIM

JAN PETRYKA, TENOR
MITCH RAEMAEKERS, TENOR
PETER GIJSBERTSEN, TENOR
WILLEM DE VRIES, TENOR
VINCENT KUSTERS, BARITON
TOMAS KILDIŠIUS, BARITON
HENK NEVEN, BAS-BARITON
ROBERT HOLL, BAS-BARITON
LONNEKE VAN STRAALEN, VIOOL
NAOMI PETERS, ALTVIOOL
JOËL WATERMAN, ALTVIOOL
JAN BASTIAAN NEVEN, CELLO
SEBASTIAAN VAN HALSEMA, CELLO
YING LAI GREEN, CONTRABAS
HANS EIJSACKERS, PIANO

GROTE KERKZAAL / 20.15 - 22.00 UUR

Franz Schubert (1797 - 1828)
Gesang der Geister über den Wassern
D 714 (*Goethe*)

Robert Holl (*1947)
Mein Gebet (*Schubert*)

Franz Schubert (1797 - 1828)
Der Pilgrim D 794 (*Schiller*)
Der Wanderer an den Mond D 870
(*Seidl*)
Nachthymne D 687 (*Novalis*)
Der Kreuzzug D 932 (*Leitner*)
Der Jüngling und der Tod D 545
(*Von Spaun*)
Der Gondelfahrer D 809 (*Mayrhofer*)
Im gegenwärtigen Vergangenes D 710
(*Goethe*)

Pauze

Franz Schubert (1797 - 1828)
Strijkkwintet in C - Adagio D956

Pilgerweise D 789 (*von Schober*)
Am Strome D 530 (*Mayrhofer*)
Sonnet II D 629 (*Petrarca*)
Abschied D 475 (*Mayrhofer*)
Gesang der Geister über den Wassern
D 714 (*Goethe*)

De *wanderer* is een van de pijlers waarop de romantische literatuur en het aan de literatuur verwante liedgenre steunt. De *wanderer* zwerft door de natuur, op zoek naar, ja naar wat? Die zoektocht is een metafoor voor de queeste van ieder mens; het leven als een zwerftocht. Een eindpunt van die zoektocht is niet iedereen gegeven, maar zoals elke Camino-wandelaar weet: het gaat niet om het doel maar om de weg erheen.

De natuur bood de 19e-eeuwse romantische dichter alle ruimte om die zoektocht in beelden te vangen. Opvallend vaak is daarbij ook sprake van water. Zo brengt in *Die schöne Müllerin* het water de protagonist naar een nieuw leven, is zijn raadgever en biedt hem tot slot de eeuwige rust.

De natuurlijke rondgang van het water toont ons tegelijkertijd ook de cyclus van het leven. Een bezoek aan de imposante Staubbachfall in het Zwitserse Lauterbrunnen was voor Goethe de directe aanleiding deze cyclus van het water in een gedicht te vangen. In *Gesang der Geister über den Wassern* vergelijkt Goethe de menselijke ziel met de natuurlijke loop van water: het water stort neer op de aarde en wordt weer opgenomen in de lucht. Let ook op de overvloed aan sch-klanken om het stromende water te verbeelden: strömen, stäuben, schäumen, schleichen. **Franz Schubert** componeerde een virtuoze toonzetting hierop voor achtstemmig mannenkoor en lage strijkers waarin de tenoren lyrisch het zachtjes stromende water bezingen, terwijl de bassen de dramatische stortvloed en kliffen voor hun rekening nemen. Het werk eindigt rustig met een reprise van het begin, zoals dit werk ook vanavond het concert zal openen én besluiten.

Op 8 mei 1823 schreef Schubert een wanhopig gedicht. Dat juist hij - antiklerikaal tot en met - tot God smeekte, laat zien in wat voor vaarwater zijn geestesgesteldheid was gekomen. Hij had syfilis en zou niet meer beter worden. Een jaar later beschreef hij zijn gemoedstoestand aan zijn vriend Leopold Kupelwieser: 'Stel je een man voor wiens gezondheid nooit meer goed zal komen, en die in pure wanhoop hierover de dingen steeds erger maakt in plaats van beter; stel je een man voor, ik zeg, wiens meest schitterende hoop is vervlogen, voor wie de gelukzaligheid van liefde en vriendschap niets te bieden heeft dan pijn op zijn best, wiens enthousiasme ... voor alle mooie dingen dreigt te verlaten, en ik vraag je, is hij niet een ellendig, ongelukkig wezen?' *Mein Gebet* is bewaard gebleven en nu getoonzet door **Robert Holl** voor bariton, omgeven door zes strijkers.

En hoewel het leek alsof de tocht van **Franz Schubert** opeens tot stilstand kwam, dreef zijn creativiteit hem voort. Tot aan zijn dood zou Schubert een ongekend hoog aantal (meester)werken blijven schrijven met als een van de hoogtepunten het *Strijkkwintet*.

Schubert had zich al verschillende malen verdiept in de mogelijkheden van het kwintet: een pianokwartet aangevuld met contrabas voor het *Forellenkwintet*,

een dubbelkwartet voor *Gesang der Geister über den Wassern* met een kwintet van twee altviolen, twee cello's en een contrabas.

Voor zijn *Strijkkwintet* koos hij in de zomer van 1828 voor een strijkkwartet met een tweede cello waarmee hij het lage register nog eens extra diepgang gaf. Het tweede deel van dit kwintet is een driedelige nocturne met twee langzame buitendelen die in een etherisch espressivo de demonen uit het heftige middendeel in bedwang houden.

Daarnaast bleef Schubert liederen schrijven, zowel liederen voor solostem als voor vocale ensembles. Bedoeld voor de Schubertiades bestreken deze ensemblewerken net als zijn sololieder een keur aan onderwerpen, maar ze zijn vaker luchtiger van toon dan de liederen. Zoals *Der Gondelfahrer*, een impressie van Venetië bij nacht, dat in de versie voor mannenkwartet minder geheimzinnig is dan versie voor solostem. In beide versies is het gebeier van de San Marco om middernacht te horen.

Im gegenwärtigen Vergangenes is eveneens een lied voor mannenkwartet. Het begint echter als een sololied voor tenor in een fijn wiegende 6/8 maat. Dit kwartet bevat een verwijzingen naar Hafez, de Perzische dichter. Net als Goethe had ook Schubert interesse in het oosten.

Net als het water doorloopt ook de jonge pelgrim in *Der Pelgrim* een cyclus: goedgemutst in een opgewekt marstempo gaat hij op pad naar verre, onbekende oorden. Hij heeft afstand gedaan van de heerlijkheden thuis, maar treurt niet: hij is op weg naar 'de gouden poort', daar waar het aardse hemels wordt. In het vijfde vers begint het te dagen: er is geen gouden poort. De muziek wordt dreigender, de bergen en de rivieren in het zesde vers zijn opeens niet liefelijk, maar groot, onherbergzaam en gevaarlijk. Schubert laat het horen in een waterval aan modulaties. De eindeloze leegte van de zee is voor de pelgrim het besef dat hij geen stap verder is gekomen: 'Näher bin ich nicht dem Ziel'. De muziek komt tot stilstand. Tenslotte concludeert de pelgrim dat 'wat daar is, nooit hier zal zijn'. Het lijkt een sombere opvatting, maar op het slotakkoord verschuift Schubert de harmonie van mineur naar majeur.

Een pelgrim is altijd onderweg en kan dus last hebben van heimwee. Maar de maan niet, die is altijd in zijn vaderland, in de hemel. Een verschil dat Schubert met een eenvoudig mineur-majeur afwisseling treffend hoorbaar maakt in *Der Wanderer an den Mond*. En waar de pelgrim in marstempo wandelt, zweeft de maan door de hemel.

De transitie van leven naar dood is eveneens een pelgrimstocht. Het is het thema van *Nachthymne*. Novalis schreef *Hymnen an die Nacht* ter nagedachtenis aan zijn gestorven verloofde.

VRIJDAG 19 MEI **TOELICHTING**

Een pelgrim hoeft overigens niet van huis te gaan om toch te reizen. In *Der Kreuzzug* kijkt de monnik vanuit zijn grijze cel naar de jonge ridders die op kruistocht gaan, vol ambitie en met blinkende uitrusting. De monnik blijft thuis, dat is immers zijn stiel. Evengoed gaat hij toch op pelgrimstocht, in gedachten. Meesterlijk vertoonde Schubert dit door in het vierde vers de melodie van de jonge ridders te herhalen in de piano, terwijl de monnik gedragen in de laagte blijft zingen: zijn kruistocht is het leven zelf.

Aan het eindpunt van het leven maakt de dood zijn opwachting. 'Es ruht sich kühl und sanft in meinen Armen', zo laat hij in *Der Jüngling und der Tod* de jongeman weten die denkt op deze aarde niets meer te zoeken te hebben. Nu was het thema 'de dood en de jongen' een bekende in de schilderkunst; dichter Spaun beschreef hier geen individueel geval van levensmoeheid, maar sloot aan in een lange traditie.

Opvallend vaak staat de *wanderer* buiten de maatschappij en heeft hij een uiterst spaarzaam wensenlijstje. Of zoals Robert Louis Stevensons antiheld in *Songs of Travel* het al zei: 'Wealth I seek not, hope, nor love, / Nor a friend to know me; / All I seek, the heaven above, / And the road below me.' De *wanderer* heeft de maatschappij dan ook veelal niet veel te bieden, hooguit een lied, zoals in *Pilgerweise*. Schreef Von Schober dit met Schubert in gedachte?

Na Goethe vergeleek ook Mayrhofer in *Am Strome* de rivier met de loop van iemands leven, de ziel soms rustig, soms geteisterd door stormen, maar altijd bestemd om te worden opgenomen door de verre oceaan. Schubert zette zijn versie van het water als de levenscyclus op een elegante cantilena.

De 14e-eeuwse Petrarca was misschien wel de allereerste romanticus. Zijn *wanderer* zoekt de eenzaamheid in de natuur op om de blikken van anderen te vermijden. Juist op afgelegen plaatsen als in de bergen en bossen kan de *wanderer* zichzelf zijn en zijn innerlijke vuur laten stromen. Een hint naar de reden voor dat innerlijk vuur verschijnt in de laatste strofe als Amor ten tonele verschijnt.

Abschied ontvouwt zich in een stilte van een piano tot een pianissimo, met een enkele mezzoforte op het onvermijdelijke 'scheiden'. De achterblijver kijkt in een lang naspel de vertrekkende na tot deze niet meer zichtbaar is.

Susan Dorrenboom

VAN DAG TOT DAG

PROGRAMMA **ZATERDAG 20 MEI 2023**

12.00 - 14.00 UUR

PRESENTATIERECTAL MASTERCLASS

RECITAL / GROTE KERKZAAL, ZUSTERPLEIN 12

DEELNEMERS MASTERCLASS PROFESSIONELE DUO'S

Een week lang werken professionele duo's aan hun samenspel. Tijdens dit recital hoort u het resultaat van hun inspanningen.

14.30 - 15.30 UUR

PRESENTATIE REIS ROND HET INTERBELLUM

ZELF ZINGEN / KLEINE KERKZAAL, ZUSTERPLEIN 20

ANNELIES VAN GERVEN, ZANGDOCENT

LIDWIEN BOUMANS, PIANODOCENT

Deelnemers aan de masterclass voor amateurliedduo's schitteren op het festivalpodium.

16.00 - 18.00 UUR

NEW ROADS

WINNAARSRECITAL

GROTE KERKZAAL, ZUSTERPLEIN 12

Winnaars Young Artist Platform 2021

VINCENT KUSTERS, BARITON

CHARLIE BO MEIJERING, PIANO

Winnaars International Lied Festival Zeist Prijs IVC

SOPHIA BURGOS, SOPRAAN

DANIEL GERZENBERG, PIANO

Jong en aanstormend talent brengt nieuwe werken en vernieuwende programma's.

20.15 - 22.00 UUR

LIEDER EINER FAHRENDEN GESELLIN

RECITAL / GROTE KERKZAAL, ZUSTERPLEIN 12

SARAH CONNOLLY, MEZZOSOPRAAN

IMOGEN COOPER, PIANO

Een programma over de levensweg van vrouwen.

ZATERDAG 20 MEI **WINNAARSRECITAL**

NEW ROADS

GROTE KERKZAAL / 16.00 - 18.00 UUR

ABOUT THE WOODLANDS I WILL GO

WINNAARS YOUNG ARTIST PLATFORM 2021

VINCENT KUSTERS, BARITON
CHARLIE BO MEIJERING, PIANO

Robert Schumann (1810-1856)
Zwölf Gedichte von Justinus Kerner op. 35
Lust der Sturmnacht
Stirb', Lieb' und Freud'!
Wanderlied
Erstes Grün
Sehnsucht nach der Waldgegend
Auf das Trinkglas eines verstorbenen Freundes
Wanderung
Stille Liebe
Frage
Stille Tränen
Wer machte dich so krank?
Alte Laute

George Butterworth (1885-1916)
Six Songs from A Shropshire Lad (Housman)
II "Loveliest of Trees"
XIII "When I Was One-and-Twenty"
XV "Look Not in My Eyes"
XLIX "Think No More, Lad"
XXIII "The Lads in Their Hundreds"
XXVII "Is My Team Ploughing?"

Hans Leenders (*1965)
Adieu, Adieu! My Native Shore' (Byron)

ZATERDAG 20 MEI **TOELICHTING**

ABOUT THE WOODLANDS I WILL GO

De schoonheid van de natuur, liefde en vriendschap zijn vergankelijk. En geen enkel verhaal beroert wanneer die vergankelijkheid ontbreekt. Dichters Justinus Kerner en Alfred Housman verhalen beiden over jongvolwassen mannen die teleurgesteld raken in het leven en soelaas zoeken in de natuur totdat ze uiteindelijk ook daar geen troost meer vinden.

Schumann zette in zijn cyclus *Zwölf Gedichte von Justinus Kerner* het verhaal van een hartstochtelijk verliefde jongeman op muziek die zijn wereld ziet instorten wanneer zijn geliefde hun aardse liefde inruilt voor een leven als non. Wellicht is de storm die buiten raast wanneer hij in het eerste lied nog gelukkig in haar armen ligt een voorbode van het snel naderende onheil. Wat hem daarna nog rest zijn de natuur, de herinnering aan zijn voorbijgeleefde liefde en zijn verdriet dat hem met elk lied meer afstand doet nemen tot de maatschappij tot hij uiteindelijk nergens meer verlichting vindt.

De hoofdpersoon in **Butterworths** *Six Songs From a Shropshire Lad* vergaat het niet veel beter. Ondanks waarschuwingen laat hij zich verleiden door de geneugten van het leven: liefde, meisjes en drank. Maar het einde is minder lichtzinnig, want de cyclus sluit af met een dialoog tussen de geest van een gesneuvelde soldaat en de nog levende vriend.

Ter afsluiting van dit recital luistert u naar de wereldpremière van **Hans Leenders'** *Adieu, Adieu! My Native Shore*. Een tekst uit het epische gedicht *Childe Harold's Pilgrimage* van Lord Byron, waarin een jonge aristocraat een Grand Tour maakt door Europa, zoals destijds gebruikelijk was. Een wanderer-recital pur sang!

WETERINGS

1309.-

Miele
Wasmachine
WED 335 WPS

8	1400
KILO	TOEREN

1249.-

Miele
Warmtepompdroger
TED 275 WP

8	66	A++
KILO	dB	ENERGIEKLASSE

Den Dolder

Pleineslaan 14
Tel: 030 228 2 229
weterings@electroworld.nl

De Bilt

Hessenweg 194 D
Hoevelaken
Westerdorpsstraat 20

**Ook voor
installatie
reparatie en
onderhoud**

SUN AND SHADOW

WINNAARS INTERNATIONAAL LIED FESTIVAL ZEIST PRIJS IVC

SOPHIA BURGOS, SOPRAAN
DANIEL GERZENBERG, PIANO

Daniel Gerzenberg (*1991) / **Sophia Burgos** (*1991)
Improvisatie op *la piedra sobre la que vivo* van Maria Pastor

Hugo Wolf (1860 - 1903)
uit: *Spanisches Liederbuch* (Heyse/Geibel)
Nun bin ich dein
Die ihr schwebet um diese Palmen
In dem Schatten meiner Locken
Komm, o Tod, von Nacht umgeben
Klinge, klinge, mein Pandero

George Crumb (1929 - 2022)
Sun and Shadow (Spanish Songbook II)
A Cycle of five songs on poems of Federico García Lorca
(for female voice and amplified piano)
Lazy River (Corriente Lenta)
The Fly (Mosca)
III. The Interrupted Concert (El Concierto Interrumpido)
Dance of the Moon in Santiago (Danza da Lúa en Santiago)
Farewell (Despedida)

Daniel Gerzenberg (*1991) / **Sophia Burgos** (*1991)
Improvisatie op *Pájaro quecae* van Maria Pastor

TOELICHTING

Don Quichot lezen gaf hem troost tijdens een depressie, zo verklaarde **Hugo Wolf** aan zijn vrienden. Zijn leven lang was hij verslingerd aan Spanje, hoewel hij er nooit is geweest. Hij las Cervantes, koesterde 'Spaanse' opera's als *Fidelio* en *Don Giovanni* en stuitte tijdens de voorbereiding van zijn eigen Spaanse opera *Der Corregidor* op een gedichtenbundel die onmiddellijk zijn volledige aandacht trok: Spaanse gedichten vol couleur locale over liefde en religie.

Wolf componeerde 44 liederen uit deze anthologie op zijn bekende wijze: in enorme uitbarstingen van creativiteit, waarna hij soms maandenlang geen pen aanraakte. Het componeerproces van *Spanisches Liederbuch* duurde welgeteld een goed half jaar. De religieuze liederen liggen vaak zwaar op de hand, zoals bijvoorbeeld *Nun bin ich dein*, een smeekbede aan Maria of het *Die ihr schwebet* waarin Maria de engelen oproept haar kind te beschermen tegen de wind. De

briesjes in de toppen van de palmen in de pianopartij groeien soms uit tot stevige rukwinden. De zelfstandige rol van de pianopartij in deze cyclus is opvallend. De liefdesliederen hebben een heel ander karakter. Ja, er is verdriet om een verloren liefdes, en onder invloed van Wagners laatste werken koos Wolf voor gedichten met een erotisch spanningsveld met de dood, zoals in *Komm, o Tod, von Nacht umgeben*. Tegelijkertijd is er ook ruimte voor scherts en lichtheid zoals in *In dem Schatten meiner Locken*. De ik-figuur overweegt haar liefste te wekken, ach nee, zij laat hem slapen. Hij noemt haar een serpent en toch slaapt hij bij haar. Zal zij hem wakker maken, ach nee. Echt Spaans wordt het met *Klinge, klinge, mein Pandero* waarin de ik-figuur haar verdriet over een verloren liefde wegdanst onder begeleiding van een tamboerijn.

Altijd op zoek naar nieuwe klankkleuren, naar nieuwe speelmogelijkheden voor instrumenten die al zo oud lijken als de nacht. Zie hier de korte samenvatting van het werk van de Amerikaanse componist **George Crumb**. Vorig jaar overleed hij op 92-jarige leeftijd, waarmee hij menig avant-garde-collega ruimschoots overleefd heeft.

Een constante factor in Crumbs rijke oeuvre is de Spaanse dichter Federico García Lorca geweest. Hoe Lorca fantasie en werkelijkheid, kinderlijke onschuld en volwassen wellust, leven, liefde en dood liet samenvloeien in slechts enkele woorden, intrigeerde Crumb al sinds zijn studententijd. 'Eenvoud, en de enorme emotionaliteit die hij daarmee teweeg kon brengen', zo vat Crumb zijn fascinatie zelf samen. Want hoe experimenteel Crumb ook was in zijn zoektocht naar nieuwe klankkleuren, hij vergat nooit waar het hem om te doen was: ontroeren. En altijd in het besef dat hij deel uitmaakte van een geschiedenis: hij eerde zijn voorgangers graag met citaten.

Eén van Crumbs laatste werken was de liedcyclus *Sun and Shadow* met vijf gedichten van Lorca. De vijf liederen zitten vol levendige beelden, variërend van grillig tot elegant - zoals *Lazy River* - van lyrisch tot apocalyptisch met beelden die doen denken aan El Greco of Goya. In zijn eigen toelichting neemt Crumb de term belcanto in de mond; hij vraagt de sopraan niet alleen 'mooi te zingen', maar doet ook een beroep op heel andere vocale uitingen, zoals fluisteren, hummen en sprechgesang in *Dance of the moon in Santiago* of zelfs te zoemen als een vlieg in *The fly*, vliegensvlug en grillig. Onderwijl beroert de pianist behalve de gebruikelijke rij zwarte en witte toetsen ook het inwendige van de vleugel, al dan niet voorzien van slagwerkstokken of ander instrumentarium. In *The interrupted concert* citeert Crumb uit *Havanaise* van Saint-Saëns. De cyclus eindigt met *Farewell*, dat eigenlijk geen afscheid is. In fijne, kristalheldere lijnen vraagt de ik-figuur het balkon open te houden, als hij sterft. Want zo kan hij toch blijven genieten van de geneugten van het leven. Een passend einde voor een groot componist met een verrassend liedoeuvre.

Susan Dorrenboom

ZATERDAG 20 MEI **LIEDRECITAL**

LIEDER EINDER FAHRENDEN GESELLIN

HAGAR SHARVIT, MEZZOSOPRAAN

KUNAL LAHIRY, PIANO

GROTE KERKZAAL / 20.15 - 22.00 UUR

Arnold Schönberg (1874 - 1951)

Uit: Lieder op. 2 (*Dehmel*)

1. Erwartung
2. Jesus bittet (Schenk mir deinen goldenen Kamm)

Johannes Brahms (1833 - 1897)

Unbewegte laue Luft op. 57/8 (uit: *Acht Lieder und Gesänge; Daumer*)

Mädchenlied op. 107/5 (uit: *Fünf Lieder; Heyse*)

Liebestreu op. 3/1 (uit: *Sechs Gesänge für Tenor oder Sopran mit Pianoforte; Reinick*)

Mädchenfluch op. 69/9 (uit: *Neun Gesänge; Kapper naar Volkslieder*)

Immer leiser wird mein Schlummer op. 105/2 (uit: *Fünf Lieder; Lingg*)

Robert Schumann (1810 - 1856)

Gedichte der Königin Maria Stuart op. 135 (*Maria Stuart/Gisbert Vincke*)

1. Abschied von Frankreich
2. Nach der Geburt ihres Sohnes
3. An die Königin Elisabeth
4. Abschied von der Welt
5. Gebet

Clara Wieck (1819 - 1896)

Ich stand in dunklen Träumen (*Heine*)

Lorelei (*Heine*)

Pauze

Claude Debussy (1862 - 1918)

Chansons de Bilitis (*Louÿs*)

1. La flûte de Pan
2. La chevelure
3. Le tombeau des Naïades

Henri Duparc (1848 - 1933)

Chanson triste (*Lahor*)

Au pays où on fait de la guerre (*Gautier*)

Gustav Mahler (1860 - 1911)

Lieder eines fahrenden Gesellen (*anoniem*)

1. Wenn mein Schatz Hochzeit macht
2. Ging heut' Morgen über's Feld
3. Ich hab' ein glühend Messer
4. Die zwei blauen Augen von meinem Schatz

VAN DAG TOT DAG

PROGRAMMA ZONDAG 21 MEI 2023

11.00 - 13.00 UUR

PRESENTATIE

REIS DOOR DE ROMANTIEK & OPEN PODIUM

ZELF ZINGEN / KLEINE KERKZAAL, ZUSTERPLEIN 20

HENRIETTE SCHENK, ZANGDOCENT

GILBERT DEN BROEDER, PIANO

ANNELIES VAN GERVEN, ZANGDOCENT

BAS VERHEIJDEN, PIANO

Deelnemers aan de masterclass voor amateurzangers
'Reis door de romantiek' en het Open Podium
schitteren op het podium!

13.30 - 15.00 UUR

RONDLEIDING ZUSTERPLEIN

ZELF ZINGEN / START: KOETSHUYS, ZUSTERPLEIN 2

Kom meer te weten over de historie van onze
festivallocatie tijdens de rondleiding over het
Zusterplein van de Evangelische Broedergemeente.

13.30 - 15.00 UUR

PRESENTATIE **FESTIVALKOOR DE PELGRIM**

ZELF ZINGEN / TUIN VAN HET ZUSTERHUIS

INGE VAN KEULEN, KOORDIRIGENT

In de tuin van het Zusterhuis zingt het festivalkoor
twee- en driestemmige liederen uit de
Codex Calixtinus en het *Libre Vermell*.

15.30 - 17.30 UUR

PRESENTATIE **DRANG IN DIE FERNE /**

WANDELEN MET ...

ZELF ZINGEN / KLEINE KERKZAAL, ZUSTERPLEIN 20

MAARTEN KONINGSBERGER, ZANGDOCENT

BAS VERHEIJDEN, PIANO

HETTY GEHRING, ZANGDOCENT

GILBERT DEN BROEDER, PIANO

Deelnemers aan de masterclass voor amateurzangers
'Drang in die Ferne' en 'Wandelen met ...' schitteren
op het podium!

**ONS BREDE
REPERTOIRE...**

Goed op elkaar afgestemd, vormen de modellen van Broekhuis Zeist een geëlied arrangement.

BROEKHUIS
beweegt mensen

Broekhuis Zeist
Blanckenhagenweg 4-6
(T) 030 - 753 33 50

broekhuis.nl

**Zoek je een
plek om te**

**Lunchen?
Borrelen?
Dineren?
Vergaderen?**

**Lokaal
Victoria**

MA - ZA
OPEN VANAF 10.00
(KEUKEN VANAF 11:30)

Kom langs bij Lokaal Victoria in Zeist.
Heerlijke lunch, koffie, taarten, wijnen & diner.
Tot snel! Team Vic.

Simon Levelt

Premium biologische koffie en thee sinds 1826
Slotlaan 199 Zeist

Kamphuis & Berghuizen
accountants | belastingadviseurs

www.kamphuisberghuizen.nl

BIOGRAFIEËN

Henk Neven / bas-bariton - artistiek leider - jury Young Artist Platform

Henk Neven is een van de meest bevoegen liedvertolkers van zijn generatie. Hij ontving in 2009 een Borletti-Buitoni Fellowship en nam deel aan het prestigieuze BBC Radio 3 New Generation Artists Scheme. In 2011 ontving hij de Nederlandse Muziekprijs, de hoogste onderscheiding die door het ministerie van OCW aan een musicus werkzaam in de klassieke muziek wordt uitgereikt.

Neven werkt met diverse orkesten en ensembles en is actief op zowel nationale als internationale operapodia in diverse rollen. Hij staat onder contract bij het platenlabel Onyx. Zijn opnames met deze maatschappij krijgen lovende kritieken. In 2022 nam hij samen met pianist Hans Eijsackers de artistieke leiding van het festival over van Robert Holl.

Hans Eijsackers / piano - artistiek leider - jury Young Artist Platform - docent masterclass

Hans Eijsackers studeerde aan het Conservatorium van Amsterdam en de European Mozart Academy in Kraków. Zijn docenten waren Gérard van Blerk, Jan Wijn en György Sebök. Hij won prijzen bij het Europees Pianoconcours en ontving de Zilveren Vriendenkrans van het Concertgebouw. Momenteel is hij professor Liedgestaltung aan de Robert Schumann Hochschule in Düsseldorf.

Eijsackers treedt veelvuldig op als solist, kamermusicus en liedbegeleider en vormt een bevoegen liedduo met Henk Neven. Daarnaast is hij als jurylid en masterclassdocent regelmatig te gast in binnen- en buitenland en is artistiek leider van het van het Internationaal Studenten LiedDuo Concours in Groningen. In 2022 nam hij samen met Henk Neven de artistieke leiding van het festival over van Robert Holl.

Elly Ameling / sopraan - beschermvrouwe - docent masterclass

Elly Ameling won in 1956 cum laude de International Vocal Competition 's-Hertogenbosch en in 1958 de eerste prijs op het Concours International de Musique de Genève. Het was de start van een opmerkelijke carrière. Met de juiste mix van talent, ambitie en vastberadenheid werd zij een van 's werelds grootste liedzangeressen en een uiterst fantasierijke en tegelijk trouwe vertolkster van het liedrepertoire. Elly Ameling gaf wereldwijd recitals en werkte samen met vooraanstaande pianisten, orkesten en dirigenten. Vermaard werd zij met haar interpretaties van met name Frans- en Duitstalige liederen. Haar talrijke cd's en radio-opnamen - meermaals bekroond - zijn allemaal online te vinden.

Na haar afscheid van het concertpodium in 1996 stelde het Concertgebouw Amsterdam de 'Elly Ameling Ring' in, die zij direct doorgaf aan Robert Holl. Tot op de dag van vandaag is Elly Ameling wereldwijd betrokken bij masterclasses aan jonge, professionele zangers en pianisten, meestal gewijd aan het Duitse of Franse lied. De masterclasses die zij dit jaar al voor de zevende keer geeft tijdens het festival zijn zeer geliefd bij deelnemers en publiek.

Robert Holl / bas - beschermheer - docent masterclass

Na zijn studie groeide Robert Holl uit tot een van de meest succesvolle liedzangers van onze tijd. Hij won diverse prijzen en werkte samen met gerenommeerde dirigenten met wie hij optrad in binnen- en buitenland. Naast zijn engagementen bij verschillende operahuizen maakte hij ook naam als concertzanger met een grote voorliefde voor Duitse en Russische liederen. Holl ontving diverse hoge onderscheidingen: hij ontving in oktober 2021 het erelidmaatschap van het Wagner Genootschap en in 2022 een oeuvre-Edison.

Holl wordt geroemd om de expressiviteit van zijn interpretaties en de intimiteit die hij bij zijn toehoorders weet op te roepen. Daarnaast is hij een geliefd en veelgevraagd docent. Al sinds 1998 is hij professor voor lied en oratorium aan de Universität für Musik und darstellende Kunst in Wenen. In 2016 werd hij bij de oprichting artistiek leider van het Internationaal Lied Festival Zeist. In mei 2022 gaf hij het stokje door aan bas-bariton Henk Neven en pianist Hans Eijsackers. Dit jaar doceert hij voor het zevende jaar aan de masterclass van het festival.

Shermin Amiri / verteller

Shermin Amiri vluchtte in 2011 uit Iran. Als succesvolle nieuwkomer wil hij ook anderen betere kansen geven in Nederland. Naast zijn werk als adviseur en spreker publiceert hij podcasts en verhalen waarin hij stilstaat bij de drempels die mensen daarbij tegen kunnen komen. Als ervaringsdeskundige zet hij daarbij zijn reis en verhaal in.

Annett Andriesen / mezzosopraan - jury Young Artist Platform

Annett Andriesen studeerde zang bij onder meer Jos Burcksen, Meinard Kraak en Ré Koster. In 1975 was zij een van de prijswinnaars van de International Vocal Competition in 's-Hertogenbosch, waar zij van 2007 tot en met 2018 directeur zou zijn. Zij vertolkte operarollen in producties in binnen- en buitenland, waaronder premières van werk van Nederlandse componisten. Andriesen was docent aan het Conservatorium van Amsterdam en De Theater-school waar zij een master Theaterzang opzette. Zij is voorzitter van de auditiecommissie van de Vrienden van het Lied en jurylid van Dutch Classical Talent en de voorselecties van de IVC. Bestuurlijk is zij actief als o.a. adviseur van de Raad voor Cultuur en voorzitter van de Stichting Dutch Composers Now.

Ilker Arcayürek / tenor

Ilker Arcayürek ontwikkelt zich razendsnel tot een van de meest veelzijdige zangers van deze tijd. Hij wordt alom geprezen om zijn heldere en lichte timbre en gave om verhalen te vertellen. Hij is een gepassioneerd liedvertolker en werkt samen met pianisten als Hartmut Höll en Daniel Heide. Zijn cd-opnames met werken van Schubert werden lovend ontvangen.

Thea Bakker / koordirigent

Thea Bakker is zangeres, kerkmusicus en koordirigent. Zij specialiseerde zich in kinderkoorzang, solozang en koordirectie. Momenteel volgt zij lessen volgens de Lichterberger(R) methode, de opleiding Klankwerk en een cursus koorregie. Als dirigent en specialist in stemvorming is zij verbonden aan diverse koren en geeft zij les in de door haar opgerichte Zangschool Utrecht, waar kinderen op hoog niveau kunnen musiceren.

Lidwien Boumans / pianodocent

Lidwien Boumans studeerde piano aan het Utrechts Conservatorium bij Herman Uhlhorn en liedbegeleiding bij Thom Bollen. Met zangeres Annelies van Gerven won ze de prijs voor het beste Nederlandse duo bij het Internationaal Liedbegeleiders Concours. Zangles kreeg zij bij Michel de Kort. Boumans was correpetitor bij Meinard Kraak, haar grote mentor en inspirator in poëzie en muziek. Ze werd een veelgevraagd liedbegeleidster bij concerten en concoursen en bedacht de Liedklas voor amateurduo's. In haar eigen muziek-bedrijf De Toetsenhoek geeft ze pianoles en coacht liedduo's. Daarnaast zingt ze in Huis van de Weemoed door haarzelf vertaalde Portugese fado en eigen Nederlandstalig werk.

Gilbert den Broeder / piano

Gilbert den Broeder specialiseerde zich in het begeleiden en coachen van zangers. Hij werkte samen met onder andere het Koninklijk Concertgebouworkest en is actief bij De Nationale Opera en Ballet, De Nederlandse Reisopera, The Dutch National Opera Studio en het Opera Forward Festival. Voor het Internationaal Theater Amsterdam coachte hij de acteurs Ramsey Nasr en Gijs Scholten van Aschat. Daarnaast is hij pianist voor diverse concoursen als de International Vocal Competition 's-Hertogenbosch. Verder werkt hij als pianist mee aan verschillende radio- en televisieprogramma's en begeleidde hij de masterclassweek van Thomas Quasthoff voor jonge, talentvolle zangers voor de serie Grote Zangers.

Sophia Burgos / sopraan

Sophia Burgos groeide op met de klanken van Spaanse volksliederen en dansen en een sterke verbondenheid met het Puerto Ricaanse erfgoed. Ze studeerde achtereenvolgens aan de Eastman School of Music en het Bard College Conservatory in de VS en won meerdere prijzen, waaronder drie prijzen tijdens de 54e International Vocal Competition 's-Hertogenbosch. Vanwege haar buitengewone muzikaliteit en podiumpresentatie is Sophia een veelgevraagd talent. Haar liefde voor nieuw repertoire resulteerde erin dat zij diverse werken in première mocht brengen. Naast haar carrière als zanger zet zij zich in voor kunstonderwijs en startte haar eigen YouTube-kanaal om nieuw publiek in contact te brengen met klassieke muziek.

Sarah Connolly / mezzosopraan

Het werd Sarah Connolly al jong duidelijk dat ze een carrière in de muziek ambieerde. Zij studeerde piano en zang aan het Royal College of Music en studeerde af bij Gerald Martin Moore. In 1994 was ze finalist bij de International Vocal Competition in 's-Hertogenbosch.

Alhoewel Connolly vooral bekend staat om haar vertolkingen van grote opera-rollen is ze ook een geliefd liedzangeres. Haar stem is 'rijk, met een schoonheid als van maanlicht' schreef de Times over haar. In Nederland treedt zij regelmatig op bij de Nationale Opera, in de Zaterdagmatinee en in de liedserie van het Concertgebouw.

Imogen Cooper / piano

Imogen Cooper wordt algemeen beschouwd als een van de beste vertolkers van deze tijd van het klassieke en romantische repertoire. Haar spel wordt geroemd om zijn virtuositeit en lyriek. Haar internationale carrière bracht haar samenwerkingen met gerenommeerde orkesten en dirigenten met wie ze wereldwijd optrad. Als liedpianist werkt ze veel samen met onder meer Ian Bostridge, Sarah Connolly, Mark Padmore, Wolfgang Holzmair en Henk Neven.

In 2015 werd de Imogen Cooper Music Trust opgericht die zich ten doel stelt jonge pianisten, die aan het begin van hun carrière staan, de kans te geven zich te ontwikkelen. Imogen Cooper ontving diverse koninklijke onderscheidingen en werd in 2021 geridderd ter gelegenheid van de verjaardag van Elisabeth II.

Lilian Farahani / sopraan

Lilian Farahani studeerde cum laude af aan het Koninklijk Conservatorium in Den Haag en de Dutch National Opera Academy in Amsterdam. De afgelopen jaren was ze te horen in diverse operarollen bij grote Nederlandse gezelschappen als de Nationale Opera, Opera Zuid en de Nederlandse Reisopera, maar ook bij operahuizen buiten Nederland.

Naast opera, operette en het klassieke liedrepertoire heeft Farahani veel affiniteit met hedendaagse composities en zong rollen in een aantal moderne werken. In het voorjaar van 2019 verscheen haar debuut-cd *Woman - the making of ...* met werken van de Amerikaan Jake Heggie. Op deze opname en tijdens vernieuwende liedrecitals werkt zij regelmatig samen met pianist Maurice Lammerts van Bueren.

Martin Fondse / componist

Martin Fondse studeerde piano en lichte muziek aan ArtEZ en compositie aan de Hochschule für Musik und Tanz in Keulen. Nadien werkte hij als dirigent, pianist, blazer, componist en arrangeur van jazz en hedendaagse muziek. In zijn werk overschrijdt hij graag de gangbare grenzen tussen genres, wat zijn werken onderscheidend maakt. Hij bracht twaalf eigen albums uit werkte aan vele andere als componist en arrangeur mee. Verder componeerde hij diverse malen onderscheiden film- en orkestmuziek. In 2017 ontving hij de prestigieuze Nederlandse Boy Edgar Prijs. Sinds november 2021 is hij Componist des Vaderlands en vorig jaar werd hem de Buma Classical Award 2022 toegekend.

Hetty Gehring / zangdocent

Na haar studie Nederlands studeerde Hetty Gehring zang en studeerde af bij Margreet Honig aan het Sweelinck Conservatorium in Amsterdam. Daarnaast had zij les van onder andere Mira Zakai en Maarten Koningsberger.

In 2003 richtte Gehring Het Zangatelier in Utrecht op en verdiepte zij zich steeds meer in ademproblemen bij het zingen. Wat zij zelf leerde van Margreet Honig, door wie zij nog altijd gecoacht wordt, en van de adem- en houdingstherapeute Regine Herbig, wees haar daarbij de weg. Op basis van haar ervaring en kennis schreef zij het boek *Zing zoals je lacht*, dat in 2016 verscheen.

Annelies van Gerven / zangdocent

Annelies van Gerven studeerde zang aan het Conservatorium van Utrecht. Tijdens het tweede Internationaal Concours voor Liedbegeleiders in 1988 behaalde zij samen met pianiste Lidwien Boumans de prijs voor het beste Nederlandse duo. Voor Van Gerven is lesgeven een grotere passie dan zelf op het podium te staan. Zij geeft les aan jong en oud in zowel klassiek- als musical-repertoire. Bij het KunstenHuis Idea afdeling muziek in Zeist leidde ze bijna dertig jaar Het Zangtheater. Voor haar geldt dat er niets leukers is, dan van je hobby je vak maken.

Daniel Gerzenberg / piano

Daniel Gerzenberg is een internationaal veel gevraagd liedbegeleider en was te horen in de meest bekende concertzalen wereldwijd. Samen met sopraan Sophia Burgos won hij verscheidene prijzen waaronder bij de International Vocal Competition in 's-Hertogenbosch.

Daarnaast is hij dichter, vertaler, acteur en voordrachtskunstenaar. Gerzenberg zoekt dan ook graag naar nieuwe wegen in de liedkunst door tijdens concerten te werken met improvisaties. Gedichten van zijn hand werden op muziek gezet en hij publiceerde inmiddels twee poëziebundels. Hij is docent dichtkunst aan de Hochschule für Musik Hanns Eisler in Berlijn, waar hij tot 2019 ook studeerde in de liedklas van Wolfram Rieger.

Alicja Gescinska / spreker

Op haar zevende vluchtte Alicja Gescinska met haar ouders vanuit het toen nog communistische Polen naar België. In eerste instantie studeerde ze journalistiek, maar verruilde die voor een studie filosofie. Ze ontving voor haar boeken diverse onderscheidingen en schrijft geregeld essays, columns, opiniestukken en recensies. Vrijheid is daarin een terugkomend thema. Na een postdoctorale studie in de VS besloot ze zich op schrijven te richten en keerde terug naar België. Daar was ze te zien in het televisieprogramma *Wanderlust*, waarin ze filosofische gesprekken voerde met internationaal gerenommeerde filosofen, schrijvers, wetenschappers en kunstenaars. In het voorjaar van 2022 bracht zij de theatermonoloog *Apate spreekt* uit.

Peter Gijsbertsen / tenor

Peter Gijsbertsen studeerde cum laude af aan het conservatorium van Utrecht en won diverse prijzen, waaronder de John Christie Award tijdens Glyndebourne Festival Opera. Hij is ook drievoudig winnaar van de International Vocal Competition in 's-Hertogenbosch, waar hij in 2019 zelf jurylid was van de voorronden. In 2018 ontving hij de Nederlandse Muziekprijs. De jury was onder de indruk van zijn klankrijkdom.

Hij was de afgelopen jaren te horen in diverse operarollen, oratoria en heeft een zeer uitgebreid liedrepertoire. Hij nam meerdere cd's op waarvoor hij lovende recensies ontving. Samen met Christianne Stotijn was hij te gast als master bij de Udo Reinemann International Masterclasses.

Ying Lai Green / contrabas

Ying Lai Green studeerde aan Chetham's School of Music in Manchester en aan de Royal Academy of Music in Londen, waar ze verschillende prijzen won en met de allerhoogste lof afstudeerde. Ze vervolgde haar studie in Duitsland met een beurs van de 'Countess of Munster Musical Trust', alvorens ze een aanstelling kreeg bij het Nederlands Philharmonisch Orkest.

Sindsdien werkte ze met diverse symfonie- en kamerorkesten over de hele wereld, geeft solorecitals door heel Europa en is een veelgevraagd kamermusicus. In 2009 werd Ying Lai bekroond met een 'associateship' van de Royal Academy of Music. Momenteel is ze aanvoerder contrabas bij het Rotterdams Philharmonisch Orkest en solobassiste bij Amsterdam Sinfonietta.

Sebastiaan van Halsema / cello

Opgroeiend in een muzikale omgeving begon Sebastiaan van Halsema al op zesjarige leeftijd met cellospelen. Later werd hij toegelaten tot de Jong Talentklas van het Amsterdams Conservatorium en was in 2003 prijswinnaar bij het Prinses Christina Concours. Hij studeerde aan Guildhall School of Music & Drama in Londen, waar hij in 2008 cum laude zijn bachelor behaalde en het prestigieuze Concert Recital Diploma ontving. Zijn master behaalde hij in 2010.

Van Halsema is regelmatig te horen als solist bij gerenommeerde orkesten en ensembles en werkt sinds 2012 als plaatsvervangend aanvoerder cello bij Phion. Als gepassioneerd kamermusicus nam hij deel aan verschillende muziekfestivals over de hele wereld.

Karolina Hartman / mezzosopraan

Karolina Hartman studeerde aanvankelijk piano aan het Utrechts Conservatorium, maar legde zich later toe op zingen. Ze volgde masterclasses bij onder meer Udo Reinemann, Rudolf Jansen, Robert Holl en Jard van Nes. Hartman is een veelgevraagd soliste en werkte samen met gerenommeerde ensembles uit binnen- en buitenland en was te horen in diverse radio-opnames.

Het liedrepertoire ligt haar bijzonder na aan het hart. Met pianisten Maurice Lammerts van Bueren en Jean-Paul Grijpink brengt zij programma's waarin Zweedse liederen een belangrijke plaats innemen. Over dit repertoire schreef zij ook enkele artikelen en toelichtingen waaruit haar bijzondere affiniteit met tekst en poëzie blijkt.

Ad de Hartog / accordeon

Ad de Hartog speelde van zijn elfde tot achttiende accordeon en was in die periode ook lid van orkest Con Amore in Doetinchem. Tientallen jaren later pakte hij het instrument opnieuw op en nam les aan de Utrechtse Muziekschool, waar hij onder andere les had van Irena Filippova en Eric de Reyer. Sinds 2014 is De Hartog de vaste begeleider van het smartlappenkoor Grachtensmart in Utrecht en accordeonist bij de Utrechtse Meezingerij.

Hagar Sharvit / mezzosopraan

Na haar studie aan de Buchmann-Mehta School of Music verhuisde Hagar Sharvit naar Europa en ontwikkelde zich tot een veelgevraagd solist. Ze won verscheidene concoursen, waaronder de eerste prijs én de publieksprijs bij het Heidelberger Frühling Wettbewerb 'Das Lied'. Sharvit vertolkte diverse operarollen en was in Nederland onder andere te horen bij de Nederlandse Reisopera met de niet eerder geënceneerde barokopera *Siroe, re di Persia*. Daarnaast is zij wereldwijd te horen in ensemble- en liedrecitals. Daarbij werkte ze samen met onder andere Julian Prégardien, Graham Johnson, Klara Hornig, Daniel Gerzenberg en Axel Bauni.

Annet van de Hesseweg / koordirigent

Annet van de Hesseweg werd opgeleid tot saxofonist en kinderkoordirigent en geeft al ruim vijftien jaar leiding aan kinder- en jeugdtheaterkoren in Houten en Zeist. Daarnaast is ze als muziekdocent werkzaam op diverse scholen en als teamleider muziek bij Kunstenhuis Idea.

Hartmut Höll / piano

Hartmut Höll is een van de meest gewaardeerde kamermusici en liedpianisten. Zijn spel wordt gekarakteriseerd door zijn vermogen het hart van de muziek te verklanken, sferen op te roepen en emoties tot leven te brengen. Hij trad op met grootheden als Dietrich Fischer-Dieskau en Herman Prey en bouwde jarenlange samenwerkingen op met enkele vooraanstaande musici, hetgeen resulteerde in honderden concerten en meer dan zeventig - vaak onderscheiden - opnames. Höll was hoogleraar aan de conservatoria van Frankfurt en Keulen en doceert aan het conservatorium van Karlsruhe. Daarnaast gaf hij gastlessen, seminars en masterclasses in binnen- en buitenland. Verder was hij lange tijd artistiek directeur van de Internationale Hugo-Wolf-Akademie.

David Jansen / orgel

David Jansen groeide op in een muzikale familie en studeerde zang en klavecimbel aan het Utrechts Conservatorium en het Koninklijk Conservatorium in Den Haag. Hij volgde masterclasses bij onder meer Ton Koopman, Wolfgang Zerer, Harald Vogel en Barthold Kuijken en won prijzen bij diverse concoursen.

Jansen heeft een voorliefde voor werken uit de eerste helft van de 20^e eeuw en de barok en was als solist, continuo-speler en begeleider te horen op belangrijke concertpodia in en buiten Nederland en tijdens diverse festivals als het Festival Oude Muziek Utrecht, Festival Mitte Europa en het Internationaal Kamermuziek-festival Utrecht. Daarnaast maakte hij verscheidene radio- en televisieopnamen en cd's.

Cas Jönsthövel / taalcoach masterclass

Cas Jönsthövel is specialist op het gebied van uitspraak en interpretatie van het gezongen Duits. Al tijdens zijn studie Duitse Taal en Letteren legde hij zich toe op uitspraak, drama en poëzie. Naast een jarenlange leservaring bouwde hij een brede muzikale ervaring op als koor- en ensemblezanger en deed hij theatrale ervaring op als speler.

Hij werkte mee aan liedinterpretatieklassen met onder anderen Margreet Honig, Frans Huijts, Maarten Koningsberger, Henk Guittart en Robert Holl. Daarnaast was hij enkele jaren docent bij de Gesangssommer Ins van Margreet Honig en verleent jaarlijks zijn medewerking aan festival Vocallis. Van 1998 tot 2021 was hij werkzaam bij Codarts Rotterdam.

Inge van Keulen / koordirigent

Inge van Keulen studeerde zang aan het conservatorium Helicon bij Mariola Niedzielska, en volgde daarnaast lessen bij Christiaan Boele en Rebecca Stewart. In 2016 voltooide ze de applicatieopleiding koordirectie voor vakmusici aan het Utrechts Conservatorium, waar zij les had van Fokko Oldenhuis en Rob Vermeulen. Vanuit de wens om zichzelf uit te dagen en door zingen dieper tot de kern te komen en anderen aan te moedigen dat ook te doen, volgde zij diverse lessen en cursussen in onder meer solozang, barokmuziek, methodiek lichte muziek en muziekfenomenologie. Inge is onder meer actief als zangeres, koordirigent en organiseert meezingochtenden in theaters.

Tomas Kildišius / bariton

Tomas Kildišius wordt sinds zijn schooltijd omringt door muziek en stond al op 13-jarige leeftijd voor het eerst als solist op het podium. Na het winnen van een jeugdconcours besloot hij zang te gaan studeren. In 2020 rondde hij zijn bachelor aan de Robert Schumann Hochschule Düsseldorf af en studeert sindsdien verder voor zijn master bij Konrad Jarnot en Hans Eijsackers.

Al tijdens zijn opleiding vertolkte hij verscheidene operarollen, volgde masterclasses en trad hij op met onder meer Lithuanian National Philharmonic Society, in het Theater Krefeld und Mönchengladbach, bij Deutsche Oper am Rhein en Tonhalle Düsseldorf. Hij won verscheidene concoursen en verzorgde van meerdere werken de wereldpremière in de genres lied en muziektheater.

Maarten Koningsberger / bariton

Maarten Koningsberger studeerde onder meer bij Max van Egmond, Elisabeth Schwarzkopf en Margreet Honig. Inmiddels heeft hij een internationale reputatie verworven als concertzanger, operazanger en liedvertolker. Die grote verscheidenheid aan stijlen is dan ook kenmerkend voor hem. Zijn recitals als liedzanger, met pianisten als Irwin Cage en Graham Johnson, voerden hem naar prestigieuze zalen over de hele wereld.

Geroemd om zijn warme stemgeluid en beeldende tekstbehandeling is Koningsberger zeer geliefd om zijn liedrecitals, waarin hij naast het traditionele liedrepertoire het experiment niet schuwt. Zijn discografie omvat zo'n dertig cd's opgenomen met repertoire dat loopt van Dowland tot Jazz. Daarnaast was hij docent aan conservatoria in Amsterdam en in Parijs.

Konstantin Krimmel / bariton

Konstantin Krimmel begon zijn zangersleven als koorknaap bij de St. Georgs Chorknaben in Ulm. In 2020 studeerde hij cum laude af en vervolgt nu zijn studie in München. Van meet af aan koesterde Krimmel een voorliefde voor het lied, als was hij ook te horen in diverse opera's. Hij won diverse prijzen en is in het seizoen 2021-2023 BBC New Generation Artist, wat resulteert in concertreizen over de hele wereld. Hij was te horen bij onder andere de Kölner Philharmonie, het Konzerthaus Berlin, tijdens de Schubertiade in Schwarzenberg en het Oxford Lieder Festival en bracht inmiddels ook enkele cd's uit, met werk van Händel, Schubert en Liszt.

Dinant Krouwel / musicoloog

Dinant Krouwel studeerde muzikwetenschap aan de Universiteit Utrecht met als specialisatie liedkunst. Hij is bedrijfsleider van muziekhandel Broekmans & van Poppel in Utrecht en werkt voor hun uitgeverij. Een aantal maal per jaar schrijft hij met grote kennis van zaken over nieuwe uitgaven van bekend en onbekend liedrepertoire in het ledenblad van de Vereniging Vrienden van het Lied. Als editor werkte hij mee aan de nieuwe uitgave van de liederen van Alphons Diepenbrock.

Krouwel begeleidt diverse vocalisten aan de piano en geeft, samen met zangpedagogen, interpretatielessen. Daarnaast houdt hij lezingen op liedgebied.

Vincent Kusters / bariton

Vincent Kusters studeerde zang en piano aan het Conservatorium Maastricht en volgde aansluitend masterclasses bij verscheidene internationaal bekende zangers. Hij ontwikkelde zich tot een veelzijdig musicus die zich thuis voelt in oratorium, opera en het lied. De afgelopen jaren won hij met zijn duo-partner, pianist Charlie Bo Meijering, verscheidene prijzen, waaronder de Prijs van de Vrienden van de IVC, het Young Artist Platform van het Internationaal Lied Festival Zeist in 2021 en met organist Nick Goudkuil de eerste prijs tijdens het Internationaler Wettbewerb für Orgel und Gesang. Vincent is veelvuldig te horen in liedrecitals en oratoriumproducties, en actief als organist, cantor en dirigent.

Kunal Lahiry / piano

Kunal Lahiry studeerde piano aan de McGill University in Montreal en vervolgens liedinterpretatie aan de Hochschule für Musik 'Hanns Eisler'. Een studie die hij met onderscheiding afrondde. Hij werd uitgenodigd om deel te nemen aan vele programma's voor talentontwikkeling en specialiseert zich in liedbegeleiding. Zo nam hij deel aan Carnegie Hall's eerste Song Studio waar hij werd gecoacht door Renée Fleming, nam op uitnodiging van Thomas Hampson deel aan de Heidelberg Lied Academy en ontving de Sam Hutchings Prijs tijdens de Oxenfoord International Summer School van Malcolm Martineau. Op dit moment maakt hij deel uit van het BBC New Generation Artist's programma. Lahiry was te horen tijdens recitals in de grote zalen en tijdens festivals in de VS en Europa. Op zijn verzoek componeerden hedendaagse componisten verschillende werken die hij in première bracht. Daarnaast werkte hij samen met uiteenlopende musici aan interdisciplinaire voorstellingen over actuele thema's.

Maurice Lammerts van Bueren / piano

Pianist Maurice Lammerts van Bueren studeerde af bij Jan Wijn aan het Conservatorium van Amsterdam en behaalde aansluitend de aantekening kamermuziek. Hij kreeg les in liedbegeleiding van onder meer Graham Johnson en Rudolf Jansen. Voordat hij zich volledig toelegde op liedbegeleiding, werkte hij als kamermusicus samen met vele instrumentalisten en werkte samen met zangers als Angelika Kirchschlager, Henk Neven, Robert Holl, Thomas Oliemans, Ellen Valkenburg en Lilian Farahani.

Lammerts van Bueren is als coach verbonden aan de zangafdeling van het Koninklijk Conservatorium te Den Haag en gaf als gastdocent lessen en masterclasses in liedbegeleiding aan het Utrechts Conservatorium en ArtEz conservatorium.

Natasha Loges / musicoloog

Natasha Loges is een gewaardeerd wetenschapper op het gebied van het Duitse lied, gender, concertgeschiedenis, de relaties tussen tekst en muziek en levens en werken van Brahms en Robert en Clara Schumann. In 2021 kreeg zij een eigen leerstoel toegekend aan het Royal College of Music en in 2022 werd zij benoemd tot hoogleraar musicologie aan de Hochschule für Musik Freiburg. Tot haar publicaties behoren onder andere een aantal uitgaven over Brahms' leven en werk.

Buiten haar academische activiteiten is Loges is regelmatig te horen op BBC Radio 3, onder meer als liedpianist, schrijft voor het BBC Music Magazine en geeft lezingen.

Malcolm Martineau / piano

Malcolm Martineau wordt gezien als een van de meest toonaangevende lied-pianisten van het Verenigd Koninkrijk. Hij trad wereldwijd op met 's werelds grootste zangers, waaronder Ian Bostridge, Thomas Hampson, Angelika Kirchschlager, Dame Felicity Lott, Ann Murray en Anne Sofie von Otter. Daarnaast heeft hij een aantal eigen concertseries in Wigmore Hall en het Edinburgh Festival op zijn naam staan. Martineaus discografie omvat meer dan honderd cd's, waarvan er vele werden bekroond.

Naast zijn concerten is Martineau docent liedbegeleiding aan de Royal Academy of Music in Londen, heeft een eredoctoraat en is International Fellow of Accompaniment aan het Royal Conservatoire of Scotland. Voor zijn verdiensten voor muziek en jonge zangers werd hij in 2016 geridderd.

Charlie Bo Meijering / piano

Voor zowel muziek als beeldende kunst heeft Charlie Bo Meijering een grote passie. Hij studeerde klassiek piano aan het conservatorium van Utrecht en speelt met enige regelmaat in het Concertgebouw Amsterdam. Hij was te zien in tv-programma's als *Het Orkest van Nederland* en *Maestro*.

Sinds 2017 vormt hij een vast liedduo met bariton Vincent Kusters, met wie hij een aantal prijzen won waaronder het eerste Young Artist Platform van het festival in 2021. Inmiddels hebben zij recitals in het Verenigd Koninkrijk, Duitsland, Nederland en Frankrijk verzorgd. Naast zijn werk als musicus legt hij zich toe op het maken van tekeningen.

Robbert Muuse / bariton

Robbert Muuse is een veelgevraagd concert- en oratorium- en liedzanger en trad op met vermaarde dirigenten, orkesten en andere musici. Met zijn partner, pianiste Micha van Weers, vormt hij al vele jaren een gelauwerd liedduo dat nationaal en internationaal recitals geeft met programma's die door het publiek bijzonder worden gewaardeerd. Ook de cd's die zijn opnamen werden lovend ontvangen.

Naast het uitvoeren van het bekendere liedrepertoire zoeken zij de uitdaging in onbekend of vergeten repertoire. Een doorlopend project betreft verloren gewaande liederen van vervolgd joodse componisten. Door nieuwe uitvoering en opname willen zij de muziek hernieuwde waardering en een plek op het concertpodium geven.

Jan Bastiaan Neven / cello

Op zijn tiende kreeg Jan Bastiaan Neven zijn eerste cellolessen van Jan Hollinger. Een studie aan de Robert Schumann Hochschule in Düsseldorf en het New England Conservatory in Boston volgden. Neven volgde masterclasses bij onder meer Gary Hoffman, Frans Helmerson, Anner Bijlsma en Philippe Müller. Al op jonge leeftijd trad hij als solist op met orkesten in Europa en de VS en was als kamermusicus te horen op diverse internationale festivals. Neven is lid van het Erard Ensemble dat zich toelegt op het op een authentieke manier uitvoeren van kamermuziek uit de romantische periode. Daarnaast is Neven plaatsvervangend aanvoerder cello van het Nederlands Kamerorkest.

BIOGRAFIEËN

Ema Nikolovska / mezzosopraan

Ema Nikolovska behaalde haar bachelor zang aan The Glenn Gould School en studeerde daarna zang en opera aan de Guildhall School of Music and Drama. Van 2019 - 2022 was zij een BBC New Generation artist. Nikolovska sleepte al vele prijzen in de wacht, waaronder de eerste prijs van de International Vocal Competition 's-Hertogenbosch. Vorig jaar ontving ze de prestigieuze Borletti-Buitoni Trust Award.

Daarnaast is zij veelvuldig op het concertpodium en tijdens festivals te beluisteren in diverse operarollen en tijdens recitals, samen met pianisten als Malcolm Martineau, Wolfram Rieger, Andras Schiff, Graham Johnson en Joseph Middleton.

Bram van Oers / theatermaker

Bram van Oers studeerde af aan de de Artez Hogeschool voor de Kunsten te Zwolle, faculteit Drama. Sindsdien werkte hij als acteur en presentator mee aan vele theater, televisie- en filmproducties. In al zijn werkzaamheden is muziek een verbindende factor.

Bij Nochem & van Luyn maakt en speelt Bram van Oers theatervoorstellingen. Daarnaast is hij acteur, regisseur, schrijver en docent bij verschillende projecten door het hele land, zoals bij Voorstelling in de Klas en Theatergroep 4Hoogachter. Hij is actief als trainer en trainingsacteur bij Jobtraining in Amsterdam en als verteller en/of presentator betrokken bij diverse grote orkesten.

Waltraud Österreicher / performance coach - docent masterclass

De Oostenrijkse actrice Waltraud Österreicher is een veelzijdig persoon. Ze studeerde af als musicus en acteur en heeft verscheidene films en theateroptredens in binnen- en buitenland op haar naam staan. Haar passie voor mensen en haar brede achtergrond in muziek, theater en psychologie, leidden ertoe dat zij inmiddels een veelgevraagd coach voor musici is.

Ze verdiepte zich onder meer in stemgebruik, dictie, pantomime, houding en beweging en groepsdynamiek. Haar kennis en ervaring stellen haar in staat snel de unieke gaven en persoonlijke belemmeringen van een musicus te analyseren en hen te begeleiden op basis van haar eigen methode om professionele optredens succesvoller en interessanter te laten zijn.

Matthijs Overmars / piano

Matthijs Overmars studeerde schoolmuziek en koordirectie aan het Conservatorium van Utrecht. Tijdens zijn studie richtte hij met vier medestudenten de a capellagroep Intermezzo op, die uitgroeide tot een professioneel en internationaal gewaardeerd vocaal ensemble met een eigen concept en signatuur.

De afgelopen jaren was Matthijs werkzaam als koordirigent, docent muziek, koorzang, handvaardigheid en fluitenbouw aan de Zeister Vrije School. Eerder was hij ook verbonden aan Academie De Wervel, Hogeschool Helicon, het Zeister Kamerkoor en als docent aan de meerjarige dirigentenopleiding van het Utrechts Centrum voor de Kunsten. In 2010 startte hij het projectkinderkoor Spring.

Kenne Peters / jury Young Artist Platform

Kenne Peters studeerde af aan de opleiding Muziektheater van ArtEZ in Arnhem. Sinds 2016 is hij werkzaam als programmeur klassieke muziek bij Musis & Stadstheater Arnhem en combineert deze functie met eenzelfde aanstelling bij Stadsschouwburg en De Vereeniging Nijmegen. Daarnaast neemt Peters deel aan diverse jury's, zoals Dutch Classical Talent, De Ovatie (de klassiekemuziekprijs van de Vereniging van Schouwburg- en Concertgebouwdirecties) en de Keep an Eye Productieprijs. In 2022 was hij gastprogrammeur bij festival Wonderfeel.

Naomi Peters / viool - altviool

Naomi Peters studeerde aan de conservatoria van Utrecht en Amsterdam bij onder andere Herman Krebbers. De lessen die zij kreeg van György Ligeti en het Altenberg Trio Wien vormden een grote inspiratiebron voor haar. Sinds 2001 is zij lid van het Mahler Chamber Orchestra waarmee zij over de hele wereld toert. Daarnaast is zij sinds 2014 eerste altviolist bij Het Balletorkest.

Peters heeft een grote passie voor kamermuziek en combineert haar drukke concertagenda met concerten met het Delos Ensemble en het Jenufa Quartet. Dit kwartet voert regelmatig klassiek, romantisch en nieuw hedendaags werk uit in nauwe samenwerking met Nederlandse componisten.

Jan Petryka / tenor

Jan Petryka begon zijn muzikale opleiding op jonge leeftijd als cellist, maar richt zich inmiddels uitsluitend op zang. Zijn studie solozang, lied en oratorium aan de Universität für Musik und darstellende Kunst in Wenen sloot hij met onderscheiding af.

Al tijdens zijn studie had hij een volle concertagenda en in de loop der tijd vestigde hij zich als veelzijdig concert- en oratoriumzanger met een repertoire dat reikt van veertiende-eeuwse polyfonie tot hedendaagse muziek. Naast zijn grote voorliefde voor de barok heeft hij ook een passie voor het liedrepertoire en hedendaagse muziek. Meerdere grensverleggende componisten van deze tijd droegen werken aan hem op.

Mitch Raemaekers / tenor

Mitch Raemaekers studeerde zang aan het Conservatorium van Maastricht bij Axel Everaert en musicologie aan de KU Leuven. Momenteel wordt hij gecoacht door Manuela Ochakovski. In 2015 debuteerde hij bij de Nationale Opera in Amsterdam en in 2016 maakte hij voor het eerste deel uit het Britten-Pears-Young-Artist-Programme, waar hij werkte aan liedrepertoire met onder andere Roger Vignoles en Dame Ann Murray. Hij volgde masterclasses bij onder meer Philippe Herreweghe, Malcolm Martineau, Elly Ameling en Robert Holl. Mitch Raemaekers wordt regelmatig gevraagd als solist in de Johannes- en Matthäuspassies van het Dudok Ensemble en het Kamerkoor Maastricht.

Wolfram Rieger / piano

Al aan het begin van zijn studie aan de Hochschule für Musik und Theater München groeide bij Wolfram Rieger een grote voorliefde voor lied. Nog voor zijn afstuderen begon hij aan hetzelfde instituut les te geven, totdat hij er een eigen liedklas voor zangers en pianisten begon. Een aantal jaar later werd hij professor aan de Berlijnse Hochschule für Musik 'Hanns Eisler'. Daarnaast geeft Rieger masterclasses in Europa en Japan.

Rieger heeft ook een drukke concertagenda is verder te horen op vele bekroonde cd's. Tot de vele onderscheidingen die hij ontving behoren onder andere de ere-medaille van de Associació Franz Schubert de Barcelona en de Hugo-Wolf-medaille van de Internationale Hugo-Wolf-Akademie Stuttgart.

Leo Samama / musicoloog

Leo Samama studeerde muziekwetenschap aan de Rijksuniversiteit Utrecht en compositie bij Rudolf Escher. Hij was verbonden aan het Utrechts Conservatorium als docent muziek en cultuurgeschiedenis. Aansluitend werd hij docent muziek van de 20e eeuw aan de Universiteit Utrecht. Samama was tevens muzikrecensent bij *De Volkskrant* en *NRC Handelsblad* en staat bekend als dé Nederlandse expert op het gebied van moderne muziek en het muzikleven in Nederland.

Hij schreef meerdere artikelen en boeken en geeft met grote regelmaat lezingen en gastcolleges met onder andere de relatie tussen muziek en poëzie als thema. Zijn hoorcolleges zijn te beluisteren op cd's voor Home Academy.

Henriette Schenk / zangdocent

Henriette Schenk studeerde zang aan het Sweelinck Conservatorium in Amsterdam, waar zij les had van Charles van Tassel. Aansluitend vervolgde zij haar studie bij Margreet Honig. Schenk werkte mee aan verscheidene operaproducties, maar richtte zich later meer op de lichte klassieke muziek. Met kinderboekenschrijver Karel Eykman maakte zij een muziektheatervoorstelling voor kinderen.

Van 2007 tot 2012 woonde en werkte zij in Moskou, waar zij doorbrak toen zij in clubs liederen van onder andere Weill en Gershwin, chansons, jiddische en Russische liederen zong. Eenmaal terug in Nederland zong zij dit repertoire ook hier, waarbij zij met verschillende musici samenwerkte.

Annemiek Schrijver / talkshowhost

Na haar conservatoriumopleiding ging Annemiek Schrijver werken voor NPO Klassiek, voorheen Radio 4. Kort daarna maakte ze afleveringen voor het programma *Damokles*, een serie radiodocumentaires van de KRO. Haar programma *Vrouwenvluchtheuvel* won de ADO-mediaprijs. Vele radio-programma's volgden, waaronder *Plein Publiek*, *Muziek Vandaag*, *Volgspot*, *Passie* en *Nachtlicht*. Ook voor tv maakte zij uiteenlopende programma's, zoals de reeks *Copyright Mens*, *Alziend Oog* en *De Nachtzoen*. Meest recent is zij te zien in het programma *De Verwondering* waarin zij op zoek gaat naar het wonder in het alledaagse. Daarnaast schreef ze diverse boeken en is columniste voor de NCRV-gids.

Anita van Soest / regisseur

Anita van Soest is een klassiek geschoolde trompettist en heeft zich ontwikkeld tot een veelgevraagd solist en ensemblemusicus. Haar werkterrein is veelzijdig. Behalve dat zij vele genres beheerst - van klassiek tot pop - organiseert ze graag theatrale concerten met bevriende musici en kunstenaars.

Daarnaast is Van Soest als docent Theater en Trompet verbonden aan Kunsten-Huis Idea en het Houtens Muziek Collectief. Ze regisseerde verscheidene amateurvoorstellingen waarbij zij muziek en toneel combineert en richtte in Den Dolder Tamar Muziektheater op, waar ze op eigen wijze invulling geeft aan het verbinden van muziek en toneel in sprankelende voorstellingen.

Lonneke van Straalen / viool

Lonneke van Straalen is violist, docent en cultureel ondernemer. Van 2017 tot 2021 speelde zij in het Nederlands Philharmonisch Orkest. Zij is oprichter van Ensemble Pynarello, een orkest dat vernieuwende speelwijzen onderzoekt en introduceert in het muziekleven. Verder is zij verbonden aan Splendor in Amsterdam, docent aan het Koninklijk Conservatorium in Den Haag, actief als adviseur bij omroep NTR en als bestuurder van het Amersfoorts Jeugd Orkest.

Annemiek van der Ven / koordirigent

Annemiek van der Ven rondde haar studie Docent Muziek, met als bijvak klassieke zang, af aan het Koninklijk Conservatorium in Den Haag en behaalde cum laude het diploma koordirectie aan het Conservatorium van Amsterdam. Als eerste alt maakte ze een aantal jaren deel uit van het female a capella ensemble Wishful Singing.

Vanaf haar studietijd leidde Annemiek diverse koren in verschillende genres. Zij was de vaste dirigent van het VUKoor en het vocaal ensemble The Gents. Van der Ven was als muziekpedagoog en dirigent verbonden aan Vocaal Talent Nederland. Momenteel volgt zij een PABO-opleiding en is werkzaam als leerkracht op de Zeister Vrije School.

Irene Verburg / koordirigent

Irene Verburg studeerde zang aan het Koninklijk Conservatorium in Den Haag. Na haar afstuderen won zij de prestigieuze talentenbeurzen, waaronder die van

het ministerie van OCW en het Stipendium voor de Bayreuther Festspiele. De afgelopen jaren was Verburg te horen in diverse operarollen, concerten, oratoria en liedrecitals.

Daarnaast is Verburg een veelgevraagd vocal coach bij koren, waaronder het Nationaal Kinderkoor, het Nationaal Jeugdkoor en het Nationaal Jongenskoor. Als vaste vocal coach bij Vocaal Talent Nederland verleent zij medewerking aan concertproducties onder leiding van onder andere Jaap van Zweden en Sir Simon Rattle. Ze is ook als zangpedagoog verbonden aan de Jong Talent afdeling van het Koninklijk Conservatorium.

Marjolein Verburg / vocal coach

Marjolein Verburg groeide op in een muzikaal gezin en begon al op jonge leeftijd met zingen, waaronder in het Nationaal Kinderkoor, het Nationaal Jeugdkoor en het World Youth Choir. Zij studeerde zang aan het Koninklijk Conservatorium in Den Haag en Klinische Ontwikkelingspsychologie aan de Universiteit van Amsterdam. Deze twee vakgebieden combineert zij in haar werk als zorgzangeres - waarbij zij zingt met mensen met dementie - en als docent voor mensen met Long Covid.

Verburg was jarenlang lid van het succesvolle a capella ensemble Wishful Singing en zingt op projectbasis in verschillende ensembles en koren. Daarnaast werkt zij als docent en dirigent bij de Nationale Koren.

Bas Verheijden / piano

Bas Verheijden heeft als concertpianist en kamermusicus een indrukwekkende staat van dienst. Hij won verscheidene prijzen en werd als eerste Nederlander ooit aangenomen aan de Accademia Pianistica in contri in Imola.

Verheijden is een eigenzinnig pianist die graag op zoek gaat naar vernieuwing en mogelijkheden voor variatie in zowel bekend als onbekend repertoire, zoals in zijn succesvolle kamermuziekserie *Maestros van Dichtbij* waarin hij bijzondere combinaties maakt met onbekend, onterecht vergeten repertoire in samenwerking met jong talent en bekende musici. Daarnaast is hij pianist van het Atlantic Trio, waarmee hij een aantal cd's opnam en werkt regelmatig samen met Maarten Koningsberger en Hans Pieter Herman.

Willem De Vries / bariton

Bariton Willem de Vries studeerde aan het Conservatorium van Amsterdam bij Margreet Honig en volgde aansluitend lessen bij Dietrich Fischer-Dieskau, Thomas Quasthoff, Graham Johnson, Jard van Nes, Rudolf Jansen, Udo Reinemann en Maarten Koningsberger. Hij is een veelgevraagd oratoriumzanger en vertolkte verscheidene operarollen. Daarnaast werkte hij mee aan een serie educatieve concerten voor de Magische Muziekfabriek waarbij optrad als zanger en presentator. In april 2019 werkte hij mee aan de herneming van het voor het Concertgebouw gecomponeerde theaterstuk Waterwerken van Bob Zimmerman. De Vries is ook presentator voor AVROTROS op NPO Klassiek.

Aaron Wajnberg / piano - jury Young Artist Platform

Aaron Wajnberg is een veelgevraagd liedpianist en geliefd kamermusicus die geroemd wordt om zijn gevoel voor poëzie en artistieke. Hij werkte samen met gerenommeerde zangers als Ann Murray, Ian Bostridge en Sophie Karthäuser en met aanstormende talenten als Jeanine De Bique. Zijn interpretaties van hedendaagse muziek worden alom geprezen.

Naast zijn drukke concertagenda is Wajnberg een toegewijd coach voor jonge zangers en pianisten, geeft masterclasses en workshops in New York, Parijs en Frankrijk en is docent lied en piano aan het Koninklijk Conservatorium Antwerpen. Verder is hij artistiek leider van Antwerp Liedfest.

Joël Waterman / altviool

Joël Waterman kreeg zijn eerste vioollessen van zijn vader en studeerde cum laude af aan het Conservatorium van Amsterdam, waar hij onder andere les kreeg van Coosje Wijzenbeek. Daarnaast studeerde hij kamermuziek aan de Universiteit van Bloomington in de VS, waar hij werd onderscheiden met de Kreiser Award. Waterman is inmiddels een veelgevraagd altviolist die samenspeelde met musici als Janine Jansen, Liza Ferschtman, Daniel Rowland, Simone Lamsma, Ella van Poucke, Pieter Wispelwey, Paolo Giacometti en Rian de Waal. Hij was verbonden aan het Utrecht String Quartet waarmee hij diverse opnamen maakte. Verder was hij gast-aanvoerder bij verschillende Nederlandse orkesten en musiceerde met internationaal gerenommeerde strijkensembles.

Micha van Weers / piano

Micha van Weers specialiseerde zich in liedbegeleiding bij Konrad Richter, Hartmut Höll en Julius Drake en verdiepte zich in Praag in de interpretatie van twintigste-eeuws Tsjechisch repertoire. Masterclasses volgde ze bij onder meer Rudolf Jansen en Graham Johnson. Als gespecialiseerd liedbegeleider geeft zij ook zelf masterclasses en privélessen aan liedduo's, (vocale) ensembles en instrumentalisten.

Van Weers is te horen in kamermuziekconcerten en liedrecitals met diverse zangers en instrumentalisten. Met haar partner, bariton Robbert Muuse, vormt zij al vele jaren een gelauwerd liedduo. Ze ontvingen verschillende prijzen en namen een aantal cd's op. Naast het bekende repertoire zijn zij onder andere te horen met liederen van joodse, vervolgde componisten uit WO II.

Mirjam Wijzenbeek / jury Young Artist Platform

Mirjam Wijzenbeek studeerde viool aan het Utrechts Conservatorium bij Chris Duindam en Emmy Verhey. Na een aantal jaar als uitvoerend musicus te hebben opgetreden met diverse orkesten, besloot zij een nieuwe richting in te slaan en werkte als producer en later hoofd programmering van het Grachtenfestival in Amsterdam. Verder was zij producer bij het Internationaal Kamermuziek Festival Utrecht en managementassistent bij Ivy Artists in Den Haag. Sinds 2018 is Wijzenbeek programmeur klassiek bij het Koninklijk Concertgebouw Amsterdam.

Wilma ten Wolde / koordirigent

Wilma ten Wolde studeerde koordirectie, kerkmuziek en muziekwetenschap en specialiseerde zich na haar studie in het vocaal onderwijs voor jongeren en jeugd. Ze doceerde solfège en ensemble-zang aan het Koninklijk Conservatorium in Den Haag. Door haar succesvolle werk met de Nationale Koren werd zij al snel nationaal en internationaal actief en bereidde meer dan zeventig producties voor in samenwerking met gerenommeerde orkesten en dirigenten. Ten Wolde is directeur van Vocaal Talent Nederland en artistiek leider van het Nationaal Kinderkoor, het Nationaal Vrouwen Jeugdkoor en het Nationaal Gemengd Jeugdkoor. Onder haar leiding hebben de Nationale Koren zich ontwikkeld tot een instituut dat op het gebied van koorscholing en muzikale prestaties tot de wereldtop behoort.

ZIEN WE U IN 2024 WEER?

De mens heeft een onbedwingbare behoefte aan verhalen. Om ze te vertellen en om ze te horen. Sterker nog, een leven zonder verhalen is geen leven. Daarom gaan, zo lang de mens bestaat, verhalen de wereld rond. Ze gaan dwars door alle culturen, werelddelen en lagen in de maatschappij. Vaak komen oude vertellingen uit verschillende uithoeken van onze planeet inhoudelijk ook nog eens overeen. Mondelinge verhalen, geschreven verhalen, beeldverhalen ... het is een onuitputtelijke hoeveelheid.

Onze vroegste jeugd begint met verhalen. Ze worden ons verteld of voorgelezen. In het ideale geval in een geruststellende omgeving in het niemandsland tussen waken en slapen.

Verhalen verleggen grenzen, ze troosten of laten ons huiveren. In onze jonge geesten wordt zo de fantasie geprikkeld, ontwikkeld en leren we onderscheid maken tussen realiteit en fictie. Het absurde kan daarbij in verhalen totaal geloofwaardig zijn.

Verhalen kunnen ons helpen om greep te krijgen op een ongrijpbare wereld. Zo ontstonden de mythen, sagen en legendes, Bijbelse vertellingen, en sprookjes. En om herhaling te voorkomen moeten we ook de bittere verhalen over oorlog, onrecht en onmenselijkheid niet vergeten en daarom blijven vertellen.

In de taal bevindt 'het verhaal' zich tussen waarheid aan de ene kant en verzinsels, leugens en fantasieën aan de andere. Als we zeggen 'hang geen verhalen op', bedoelen we 'neem me niet in de maling, of 'lieg niet tegen me'. Maar zeggen we 'vertel me het hele verhaal', dan vragen we naar de volledige waarheid. Of als we iets willen ontkrachten zeggen we 'het is maar een verhaal'. Iets wat we ongeloofwaardig vinden is een 'sterk verhaal'. Een verhaal kan de waarheid liegen.

In een interessant gesprek over storytelling tussen de invloedrijke schrijvers John Berger en Susan Sontag verschillen de twee van mening. Berger meent: 'A story is always a reassuring operation, a shelter against the absurd, against the endless terrifying space we live in'. Sontag brengt daar tegenin: 'storytelling enlarges the field of our imagination and introduces us to the absurd'. De een zoekt bescherming tegen het absurde, de ander vindt dat juist in verhalen. Kan het allebei?

Wie verlangt niet terug naar de geborgenheid waarin de eerste verhalen tot ons kwamen, de manier waarop ons jonge brein fantasie de vrije loop kon laten? Wie wil niet vertoeven in dat spannende schemergebied tussen fictie en werkelijkheid? Willen we niet allemaal onszelf en de wereld beter begrijpen?

VRIJDAG 17 T/M ZONDAG 26 MEI 2024:

VERTEL, VERTEL, VERTEL!

De magische samensmelting van tekst en muziek, maakt van liederen een ontroerend en intens medium om aan die verlangens tegemoet te komen. Het thema van het festival in 2024 is daarom: Vertel, vertel, vertel!

Al sinds de oudheid maakt de mens gebruik van muziek, dichterlijke voordracht en dans om de beleving van een verhaal intenser te maken, om het smakelijker te vertellen, of om het simpelweg beter te kunnen onthouden en door te geven. Kijk naar de Homerische verzen, de ballades van de troubadours, volksliedjes, maar ook declamaties van Schumann, Liszt en Schönberg.

Van vrijdag 17 tot en met zondag 26 mei 2024 gaan we daarom op zoek naar ridderverhalen en hoofse liefde, religieuze verhalen en mythen en sagen. We horen verhalen over oorlog en vrede. En natuurlijk ontbreken kleurrijke sprookjes niet, zoals de vertellingen uit Duizend-en-één nacht.

Luister en vertel met ons mee!

Henk Neven & Hans Eijsackers

vertel
vertel
vertel

NAJAARS- RECITAL

ZONDAG 1 OKTOBER 2023 / 15.00 - 17.00 UUR
SLOT ZEIST / SLOTZOLDER / ZINZENDORFLAAN 1, 3703 CE ZEIST

Tijdens het Najaarsrecital is ons podium opnieuw voor vier jonge, veelbelovende musici, twee fantastische liedduo's die zich momenteel sterk ontwikkelen.

Het Britse duo, mezzosopraan Angharad Rowlands en pianist Joseph Cavalli-Price is geselecteerd voor het Young Artist Programme 2023-2024 van het Oxford Lieder Festival. Het tweede duo is bij het verschijnen van dit programmaboek nog een verrassing, want dat weten we pas na afloop van ons eigen Young Artist Platform op 12 mei. Beide duo's brengen programma's rondom het thema *Wanderlust*. Het winnende duo van mei zal daarom in elk geval het nieuw gecomponeerde lied *Sensation* ten gehore brengen.

ANGHARAD ROWLANDS, MEZZOSOPRAAN
JOSEPH CAVALLI-PRICE, PIANO

HIRAETH: EXPLORATIONS OF THE WANDERING SOUL

In dit recital verkennen de jonge sterren Angharad Rowlands en Joseph Cavalli-Price - beiden afkomstig uit Wales - de relatie tussen het Welshe woord *Hiraeth* en *Wanderlust*. *Hiraeth* kan zowel een diep verlangen naar thuis of vaderland betekenen, als naar een ver verleden.

In hun programma met werken van onder meer Duparc, Wolf, Schumann, Frank Bridge, Florence Price en de Welshe componisten Meirion Williams en Dilys Elwyn-Edwards, komen verschillende perspectieven aan bod op reizende en soms dolende zielen wanneer zij voor het eerst huis en haard achter zich laten.

Terwijl ze de wereld doorkruisen, ervaren ze een gevoel van *hiraeth* en realiseren zich dat het verlangen om te ontdekken eigenlijk alleen thuis, tussen de groene heuvels, echt vervuld kan worden.

COLOFON

BESCHERMVROUWE/BESCHERMHEER

Elly Ameling, zangeres
Robert Holl, bas-bariton

ARTISTIEKE LEIDING

Henk Neven, bas-bariton
Hans Eijsackers, pianist

ZAKELIJKE LEIDING

Yara Deuss

AMBASSADEURS

Maartje van Weegen, presentatrice
Raoul Steffani, bariton

COMITÉ VAN AANBEVELING

Gerlach Cerfontaine, hoogleraar
Universiteit Utrecht en Universiteit
Maastricht
Huib van Dael, vm. directeur
Concertzaal De Doelen
Koos Janssen, Burgemeester Zeist
Maurice Lammerts van Bueren, pianist
Jard van Nes, zangeres
Alexander Rinnooy Kan, vm. lid Eerste
Kamer D66 en hoogleraar Universiteit
van Amsterdam
Jos Schillings, directeur HKU Utrechts
Conservatorium
Paul Schnabel, vm. lid Eerste Kamer
D66 en vm. kroonlid van de Sociaal-
Economische Raad
Ed Spanjaard, dirigent en pianist.

BESTUUR

Jef Oomen, voorzitter
Steven Matthijsen, vicevoorzitter
Wim Bekkers, secretaris
Frans Eggink, penningmeester
Marcel Jansen, artistieke zaken
Lucie Spreij, coördinatie vrijwilligers,
educatie en participatie

IN MEMORIAM:

Aat Klompenhouwer (1941-2020)
Spil en motor van het eerste uur

MEDEWERKERS

Wilgehof+Sodaar
publiciteit, vormgeving en website
Robert Andriessen
Susan Dorrenboom,
Jacqueline van Rooij
programma-toelichtingen
Mel Boas
fotografie
Evelyne de Kroon
fondsenwerving
Gabi Jonker
boekhouding

TEKSTEN

Frans Eggink
Hans Eijsackers
Henk Neven
Marcel Jansen
Wilgehof+Sodaar

EINDREDACTIE

Marcel Jansen
Wilgehof+Sodaar

DRUKWERK

Edauw + Johannissen

MET DANK AAN

Het Internationaal Lied Festival Zeist dankt de onmisbare vrijwilligers, partners, subsidiënten en sponsors.

PARTNERS: International Vocal Competition 's-Hertogenbosch / Vrienden van het Lied / Oxford Lieder Festival / Schubert Stichting / Musico Reizen / KunstenHuis Idea / Wandelnet

SUBSIDIENTEN: Gemeente Zeist / Provincie Utrecht

FONDSEN: August Fentener van Vlissingen Fonds / BNG Cultuurfonds / Carel Nengerman Fonds / Dioraphte / Elise Mathilde Fonds / Fentener van Vlissingen Fonds / Gravin van Bylandt Stichting / Hinderrust Fonds / kfHein Fonds / Prins Bernhard Cultuurfonds / Rabobank / Sena Performers Fonds / SOZW / Stichting 't Trekpaert / Stichting Woudschoten / Truus und Gerrit van Riemsdijk Stichting / Van Baaren Stichting / Van den Berch van Heemstede Stichting / en enkele fondsen die niet bij naam genoemd willen worden

SPONSOREN: Lisman en Lisman B.V. / Broekhuis Ford Zeist / De Groene Winkel / Bulthaup Zeist

bulthaup
Zeist

internationaal

Lied Festival zeist

17-26 mei 2024

**& Carolyn Sampson
Joseph Middleton**

**& Roderick Williams
Roger Vignoles**

**& Olivia Vermeulen
Pynarello**

**& Henk Neven
Hans Eijsackers**

en vele anderen

vertel
vertel
ilfz.nl